

2014•2015
FACULTEIT BEDRIJFSECONOMISCHE WETENSCHAPPEN
master in de toegepaste economische wetenschappen

Masterproef
Percepties van Vlaamse advocaten inzake elektronische procesvoering

Promotor :
Prof. dr. Wim MARNEFFE

Copromotor :
Mevrouw Samantha BIELEN

Roel Adriansens
Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de toegepaste economische wetenschappen

2014•2015
FACULTEIT BEDRIJFSECONOMISCHE
WETENSCHAPPEN
master in de toegepaste economische wetenschappen

Masterproef

Percepties van Vlaamse advocaten inzake elektronische
procesvoering

Promotor :
Prof. dr. Wim MARNEFFE

Copromotor :
Mevrouw Samantha BIELEN

Roel Adriansens

*Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de toegepaste economische
wetenschappen*

Woord vooraf

Dit eindwerk vormt het sluitstuk van de masteropleiding Beleidsmanagement aan de Universiteit Hasselt. De realisatie van deze masterproef was nooit mogelijk geweest zonder de steun en expertise van een aantal personen.

Allereerst wil ik mijn promotor Prof. dr. Marneffe Wim en copromotor mevr. Samantha Bielen bedanken voor hun begeleiding en adviezen om dit eindwerk tot een goed einde te brengen. Desondanks de fouten die ik maakte tijdens het onderzoek en bij het schrijven van mijn paper, hebben ze telkens opnieuw veel tijd gependeed om mij terug in de juiste richting te sturen. Daarnaast was hun steun vitaal in het uitschrijven van de literatuurstudie en de opstelling van de vragenlijst.

Voorts zou ik mevrouw Carla Vrolix willen bedanken voor haar advies bij het verwerken van de data van de vragenlijst.

Vervolgens zou ik meester Van Gompel, meester Maes, meester Nina Kumpen en meester Bernard Vanheusden willen bedanken, omdat ze tijd hebben vrijgemaakt om mijn vragenlijst inhoudelijk kritisch te analyseren, voordat ik deze verzond. Verder zou ik meester Anthonis Joost, meester Monique Vanhoof, meester Ans Leysen, meester Beckers René en Meester Martine Roex willen bedanken voor een interview.

Ik wil ook vooral mijn familie bedanken voor hun steun en hulp. Zij hebben mij de mogelijkheid gegeven om deze studie aan te vatten en mij de nodige moed gegeven om niet op te geven na de vele tegenslagen. Zonder hen zou ik waarschijnlijk nooit mijn universitaire studies hebben afgemaakt en dat is iets waarvoor ik hun altijd dankbaar zal zijn. Met betrekking tot de thesis hebben ze veel tijd en moeite geïnvesteerd in het nalezen en verbeteren van mijn tekst. Ook hebben ze mij geholpen met in het contact komen van advocaten voor interviews en het nalezen van de vragenlijst.

Tot slot wil ik de vele advocaten bedanken voor het invullen van de vragenlijst. Zonder hen had ik mijn thesis nooit tot een goed einde gebracht. Vooral de vele vriendelijke berichten en succesbetuigingen van de respondenten waren aanmoedigend.

Samenvatting

De werking van justitie wordt al decennia lang gekenmerkt door problemen. Het wordt door velen gezien als te traag, inefficiënt en verouderd om nog goed te kunnen functioneren in de huidige maatschappij. Dit komt doordat het lijdt onder een groot aantal gecompliceerde procedures en processen. Daarnaast werken vele hoven en rechtbanken nog steeds volgens de oude traditionele manier, waarbij het gebruik van papier koning is en alles handmatig ingediend moet worden. Ook is er weinig communicatie en samenwerking tussen de verschillende instanties. Naast de officiële juridische instanties hebben ook advocaten de reputatie om trouw te blijven aan de traditionele manier van werken. De kans is groter dat je hen ziet rondlopen met in een vuistdik en uitpuilend dossier, dan dat je ze ziet werken op een tablet.

Justitie in België heeft de boot naar de 21ste eeuw en digitalisering grotendeels gemist en is pas sinds een paar jaar bezig met een grote inhaalbeweging. Eén van de gevolgen hiervan is dat er een grote gerechtelijk achterstand is, die het vertrouwen van de bevolking in diens werking doet verliezen. Een mogelijke oplossing voor het verbeteren van de werking van justitie, is het implementeren van elektronische procesvoering. Bij elektronische procesvoering worden vooral processen geautomatiseerd. Dit zou helpen met het verminderen van de zware werklast, die zowel de hoven, rechtbanken als de advocaten nu ondervinden. Alles zou eenvoudiger en vooral efficiënter moeten verlopen, waardoor de verschillende groepen minder kostbare tijd verliezen. De elektronische procesvoering heeft ook een impact op de input van elektronische dossiers, communicatie en het elektronisch indienen van processtukken. Dit zou leiden tot kostendaling, tijdsbesparing en efficiëntere werking voor zowel justitie als voor de gebruikers zelf.

Desondanks de goede intenties, staat of valt dit hele modernisatieproces met de visie van de eindgebruikers. Als de eindgebruikers het nut er niet van inzien en blijven verder werken via hun oud systeem, zal de implementatie van elektronische procesvoering niet veel nut hebben. Daarom zal er in dit onderzoek de perceptie van één van de belangrijkste eindgebruikers over elektronische procesvoering gemeten worden, namelijk de advocaten. In 2013 heeft de Orde van de Vlaamse Balies al via een persbericht laten weten, dat ze willen dat er een doorbraak komt in de digitalisatie van de procesvoering en de communicatie. Omdat de elektronische procesvoering een breed begrip is, waarbij er veel aspecten in de werkwijze voor advocaten zal veranderen, is het interessant om te onderzoeken voor welke onderdelen van elektronische procesvoering ze voorstander zijn en voor welke niet.

Deze masterproef is onderverdeeld in enerzijds drie deelvragen en anderzijds het praktijkonderzoek zelf. De deelvragen dienen als literatuuronderzoek om meer inzicht te krijgen in het thema. Deelvraag één onderzoekt wat elektronische procesvoering effectief inhoudt en wat de voordelen daarvan zijn. Daaruit blijkt dat elektronische procesvoering een positief effect heeft op de werking en kwaliteit van de rechtspraak. Deelvraag twee bespreekt verschillende digitaliseringsprojecten in België, die relevant zijn voor elektronische procesvoering. In dit hoofdstuk wordt er ook even stil gestaan bij de wetgeving omtrent elektronische procesvoering. In de laatste deelvraag wordt de digitalisatie van België vergeleken met andere Europese landen. Daaruit blijkt dat België op het vlak van de implementatie van de

basistechnologie goed scoort, namelijk bij het installeren van computers en het gebruik van e-mails. Bij meer gecompliceerdere ICT toepassingen ter ondersteuning van de administratie en management, zoals zaakregistratiesysteem en videoconferentie, haalt België een veel minder hoge score. Bij de laatste categorie van ICT, communicatie tussen rechtbank en de verschillende partijen, krijgt België zelfs bijna geen punten. België heeft nog een hele weg af te leggen, als ze de rest van Europa wilt inhalen.

Het praktijkgedeelte van deze eindverhandeling bestaat uit enerzijds het afnemen van een online vragenlijst bij de advocaten van de Vlaamse Balies en anderzijds uit interviews met vijf advocaten. De advocaten moesten in het onderzoek hun opinie geven over het elektronisch dossier, elektronische communicatie en het elektronisch indienen van processtukken. Op het vlak van de vragenlijst hebben in totaal 1064 advocaten deelgenomen aan het onderzoek, waarvan 684 de vragenlijst volledig hebben ingevuld. Uit de resultaten van de vragenlijst blijkt, dat de grote meerderheid van de advocaten voorstander zijn voor het implementeren van elektronische procesvoering. Volgens hun is tijdswinst één van de belangrijkste voordelen van elektronische procesvoering, omdat ze daarbij hun taken sneller zullen kunnen uitvoeren en efficiënter kunnen werken. Van de drie onderdelen van elektronische procesvoering, zijn de respondenten het meest positief over het implementeren van het elektronisch dossier. Het zou al direct leiden tot een lastenverlaging, als ze de papieren versie kunnen vervangen door een digitale versie. Ook over de andere twee onderdelen zijn de meeste respondenten heel positief. Toch kan de vraag gesteld worden, hoe groot de impact van elektronische procesvoering zal zijn op de huidige werklust van de advocaten. Uit de interviews blijkt dat veel aspecten van elektronische procesvoering, zoals het indienen van processtukken, de communicatie en het bijhouden van het dossier, voornamelijk uitgevoerd wordt door het secretariaat.

Na het beschrijvend onderzoek, wordt via kruistabellen de relaties tussen de verschillende variabelen besproken. Zo wordt er onderzocht of het geslacht, de leeftijd en aantal jaar ervaring van de respondent een impact heeft op de antwoorden van de respondenten. Hieruit blijkt dat het geslacht amper tot geen invloed heeft op de respons van de verschillende stellingen. Bij leeftijd en aantal jaar ervaring is er wel een verband. Bij beiden blijkt hoe ouder en hoe meer ervaren de respondent is, hoe sceptischer ze zijn over heel het systeem. Deze samenhang is geen verrassing, aangezien een respondent met ervaring automatisch ook in een oudere leeftijdscategorie zit. Uiteindelijk is toch de meerderheid, van zowel jonge als oude advocaten, een grote voorstander van elektronische procesvoering en heeft leeftijd geen grote impact op de perceptie van de advocaten.

Inhoudsopgave

Woord vooraf	I
Samenvatting.....	III
Inhoudsopgave	V
Lijst met figuren.....	1
Lijst van tabellen.....	3
Hoofdstuk 1: Onderzoeksplan	5
1.1 Probleemstelling.....	5
1.2 Onderzoeksvragen.....	7
1.2.1 Centrale onderzoeksvraag.....	7
1.2.2 Deelvragen.....	8
1.3. Onderzoeksozet.....	9
Hoofdstuk 2: Definitie elektronische procesvoering.....	11
2.1. Automatisering van procedures.....	11
2.2. Digitaliseren van het dossier, communicatie en indienen van stukken.....	12
Hoofdstuk 3: Voordelen van elektronische procesvoering.....	13
3.1. Voordelen voor de werking van rechtspraak	13
3.1.1. Voordelen van digitalisering.....	13
3.1.1.3. Toegankelijkheid.....	14
3.1.1.4. Flexibiliteit	15
Hoofdstuk 4 : Digitaliseringsprojecten in België	17
4.1. Phenix	17
4.1.1. Wet van 20 oktober 2000 tot invoering van het gebruik van telecommunicatiemiddelen en van de elektronische handtekening in de gerechtelijke en buitengerechtelijke procedure.....	17
4.1.2. Wet van 10 augustus 2005 tot oprichting van het informatiesysteem Phenix.....	18
4.1.3. Wetten betreffende de elektronische procesvoering	19
4.2. Cheops	21
4.2.1. MacH	21
4.2.2. Centraal Strafregister	22
4.2.3. JustScan	22
4.3. JustX.....	23
4.3.1. VAJA.....	24

4.4. Sidis Suite.....	25
4.5. e-Deposit	25
4.6. e-Box project	26
4.7. e-Letter	27
4.8. Elektronische procesvoering bij de Raad van State en Raad voor Vreemdelingenbetwistingen	27
4.8.1. De elektronische procesvoering van de Raad van State	27
4.8.2. De elektronische procesvoering van de Raad van Vreemdelingenbetwisting	28
4.9. Conclusie	28
Hoofdstuk 5: Digitalisering in Europa.....	29
5.1. E-justitie.....	29
5.2. Digitalisering in Nederland en Frankrijk.....	30
5.2.1. Nederland.....	30
5.2.2. Frankrijk – TéléRecours	31
5.3. Vergelijking ICT van Europese landen	32
5.4. Conclusie	34
Hoofdstuk 6: Praktijkonderzoek.....	35
6.1. Methodologie	35
6.2. Meetschalen.....	35
6.3. Verwerking van de data.....	37
6.3.1. Beschrijvend onderzoek	37
6.3.2. Algemene perceptie op elektronische procesvoering.....	40
Hoofdstuk 7: De verbanden tussen de verschillende kenmerken van de respondenten en hun perceptie over elektronische procesvoering	65
7.1. Verband geslacht en perceptie op elektronische procesvoering.....	65
7.1.1. Verband geslacht en algemene opinie	65
7.1.2. Verband geslacht en het elektronisch dossier	68
7.1.3. Verband geslacht en e-Deposit	70
7.1.4. Verband geslacht en elektronische communicatie	72
7.1.5. Conclusie verband geslacht en perceptie op elektronische procesvoering.....	73
7.2. Verband aantal jaar ervaring van respondent en perceptie op elektronische procesvoering	74
7.2.1. Verband aantal jaar ervaring en algemeen perceptie.....	74
7.2.2. Verband aantal jaren ervaring en elektronisch dossier	76
7.2.3. Verband aantal jaar ervaring en e-Deposit.	79

7.2.4. Verband aantal jaar ervaring en elektronische communicatie	81
7.2.5. Conclusie verband aantal jaar ervaring van respondent en perceptie op elektronische procesvoering	82
7.3. Verband leeftijd respondent en perceptie op elektronische procesvoering	82
7.3.1. Verband leeftijd en algemene perceptie.....	83
7.3.2. Verband leeftijd en elektronisch dossier.....	85
7.3.3. Verband leeftijd en e-Deposit	87
7.3.4. Verband leeftijd en elektronische communicatie	90
7.3.5. Conclusie verband leeftijd respondent en perceptie op elektronische procesvoering	91
Hoofdstuk 8: Kritische reflectie	93
Hoofdstuk 9: Conclusie.....	95
Bronnenlijst	97
Bijlagen	105
Bijlage 1: Gebruik van ICT in de Europa in 2012.....	105
Bijlage 2: Vragenlijst	107
Bijlage 3: Interviews	127
Interview Meester Anthonis Joost- 3 Augustus 2015	127
Interview Meester Monique Vanhoof – 3 augustus 2015.....	130
Interview Meester Ans Leysen – 5 augustus 2015	134
Interview Meester Beckers Reneé – 5 augustus 2015	137
Interview Martine Roex - 12 augustus 2015	140
Bijlage 4: Opmerkingen van respondenten over e-Deposit	142

Lijst met figuren

Figuur 6.1 : Geslacht van de respondenten	-34-
Figuur 6.2 : Leeftijd respondenten	-35-
Figuur 6.3 : De grootte van het advocatenkantoor waarin de respondenten werkzaam zijn	-35-
Figuur 6.4 : Ervaring respondenten	-36-
Figuur 6.5 : Aantal advocaten per balie	-36-
Figuur 6.6 : Voordelen voor actoren bij elektronisch dossier	-43-
Figuur 6.7 : Voordelen gebruik van elektronisch dossier	-44-
Figuur 6.8 : Aantal respondenten die e-Deposit kennen	-44-
Figuur 6.9 : Aantal respondenten die ooit gewerkt hebben met e-Deposit	-45-
Fig. 6.10 Score van e-Deposit door respondenten die al ooit met het systeem gewerkt hebben	-45-
Fig. 6.11 De mate waarin de respondenten e-Deposit aan hun confraters aanbevelen	-46-
Figuur 6.12 : Voordelen voor actoren bij e-Deposit	-49-
Figuur 6.13 : Voordelen bij gebruik van e-Deposit	-50-
Figuur 6.14 : Resultaten e-Deposit voordelen voor actoren volgens respondenten zonder ervaring met e-Deposit	-53-
Figuur 6.15 : Resultaten e-Deposit voordelen actoren respondenten met ervaring met e-Deposit	-54-
Figuur 6.16 : Resultaten voordelen van e-Deposit volgens respondenten zonder ervaring met e-Deposit	-54-
Figuur 6.17 : Resultaten voordelen van e-Deposit volgens respondenten zonder ervaring met e-Deposit	-55-
Figuur 6.18 : Voordelen voor actoren bij e-communicatie	-59-
Figuur 6.19 : Voordelen van gebruik bij elektronische communicatie	-60-

Lijst van tabellen

Tabel 5.1.: Gebruik van ICT in Europa in 2012	-30-
Tabel 6.1 : Resultaten algemeen beeld van de advocaat	-37-
Tabel 6.2 : Resultaten elektronisch dossier	-39-
Tabel 6.3 : Resultaten e-Deposit	-47-
Tabel 6.4 : Resultaten e-Deposit met onderscheid tussen respondenten met en zonder ervaring	-51-
Tabel 6.5 : Resultaten elektronische communicatie	-56-
Tabel 7.1 : Verband tussen geslacht en algemene opinie	-63-
Tabel 7.2: Verband tussen Geslacht respondent en elektronisch dossier	-65-
Tabel 7.3: Verband tussen geslacht van de respondent en e-Deposit	-67-
Tabel 7.4: Verband tussen geslacht van de respondent en elektronische communicatie	-69-
Tabel 7.5 : verband tussen de variabele met aantal jaar ervaring en algemene perceptie	-71-
Tabel 7.6 : verband tussen de variabele aantal jaar ervaring en elektronisch dossier	-73-
Tabel 7.7 : verband tussen de variabele aantal jaar ervaring en e-Deposit	-76-
Tabel 7.8 : verband tussen de variabele aantal jaar ervaring en elektronische communicatie	-78-
Tabel 7.9 : verband tussen de variabele leeftijd en algemeen perceptie	-80-
Tabel 7.10 : verband tussen de variabele leeftijd en elektronisch dossier	-82-
Tabel 7.11 : verband tussen de variabele leeftijd en e-Deposit	-84-
Tabel 7.12 : verband tussen de variabele leeftijd en elektronische communicatie	-87-

Hoofdstuk 1: Onderzoeksplan

1.1 Probleemstelling

Een goed werkende justitie is een belangrijk fundament van onze rechtstaat. Rechtspraak moet daarbij nauw kunnen aansluiten bij behoeften en problemen in de samenleving. Om die rol te kunnen blijven vervullen, is het noodzakelijk dat justitie haar taak zo efficiënt en effectief mogelijk kan uitvoeren (Van Nieuwenhoven, 2002). Rechtbanken over heel de wereld worden ondergeworpen aan een aanhoudende toename van procedures die resulteren in een steeds hogere werkdruk. Bijgevolg is dat de procesvoering steeds meer tijd in beslag neemt (Griese, 2002). In België ondermijnt een escalatie van de gerechtelijke achterstand echter het vertrouwen in Justitie (Bielen, Marneffe, & Popelier, 2014). Uit een onderzoek van GfK Significant blijkt dat maar liefst 44% van de ondervraagden ontevreden is over de werking van justitie. Dit komt onder meer doordat 95% van de ondervraagden vindt dat de procedures te lang zijn en 73% dat Justitie onvoldoende informatie vrijgeeft over haar werking (Hoge raad voor de Justitie, 2010).

Momenteel verlopen de meeste procedures bij de procesvoering in België nog op de traditionele wijze, met name via omslachtige papieren dossiers, schriftelijke uitwisselingen, faxverkeer, etc. (van den Hoogen, 2008). Dit leidt vaak tot een onpraktisch werking, gebrek van efficiëntie en voornamelijk verlies van kostbare tijd. Het is bovendien omslachtig, duur, moeilijk te beheren en er geraken delen van het dossier zoek doordat hetzelfde dossier door verschillende partijen beheerd wordt (Dumortier, 2004). De afgelopen jaren zijn er veel pogingen geweest om daar verandering in te brengen, meer specifiek door middel van digitalisering. ICT-systemen kunnen de gerechtelijke achterstand helpen verminderen en de kosten voor burgers en ondernemingen verlagen door de toegang tot justitie te vereenvoudigen (Europese Commissie, 2013). Het doorvoeren van digitaliseringsprojecten is echter een risicovolle onderneming. In België zijn er al een aantal onsuccesvolle projecten achter de rug. De meest notabele daarvan was Phenix, een grootschalig digitaliseringsproject van Justitie in samenwerking met externe leverancier Unisys. Uiteindelijk draaide het project uit tot een ramp dat veel geld gekost heeft aan Justitie en leidde tot een aanslepende rechtszaak tussen Unisys en de Belgische Staat. Desondanks moet de Belgische Staat blijven investeren in het digitaliseren en informatiseren van Justitie. Volgens een rapport van OESO in 2013 staat België op het vlak van informatisering op de derde laatste plaats uit een lijst van 32 landen. Enkel IJsland en Zuid-Afrika doen het slechter (Van Leemputten, 2013).

Het staat buiten kijf dat het digitaliseren van de procesvoering veel voordelen met zich meebrengen. Het eerste probleem dat moet worden aangepakt via elektronische procesvoering, is de huidige verloop van procesvoering. Zoals eerder vermeld verlopen de meeste processen en procedures nog op de traditionele manier. De huidige procesvoering is een achterhaald systeem die nog grotendeels uit de tijd van Napoleon stamt en aangeduid kan worden als één van de hoofdoorzaken van de vele problemen van justitie (Geens, 2015). Wanneer de procesvoering gemoderniseerd kan worden, moet er eerst een procesverbetering komen. Dan pas kan er overgegaan worden naar het automatiseren van de processen.

Kenmerkend bij justitie is dat haar huidige procesvoering voornamelijk via papier verloopt. Het systeem om via papier te werken, is traditioneel de meest geliefde methode van de advocaten. Werken via papieren documenten heeft volgens hen veel voordelen. Het is voor de confraters aangenamer om te lezen dan via een beeldscherm en daarnaast zijn ze het gewoon om markeringen en aanduidingen in het dossier aan te brengen wanneer ze er in aan het werken zijn. Vervolgens heerst binnen de advocatuur een conservatieve cultuur die een belangrijke rol speelt bij de voorkeur van papier. Een reden hiervoor is de perceptie van een gedeelte van de advocaten op hun manier van werken. Ze hebben veel vertrouwen in hun traditionele manier van werken. Hierdoor lijkt het dat de advocatuur de digitaliseringsgolf heeft gemist die veel andere bedrijfstakken wel hebben doorgevoerd. Daarnaast zijn de waarden privacy, vertrouwelijkheid en geheimhouding van cruciaal belang in het beroep van de advocaat. Sommigen willen het risico niet ondernemen dat vertrouwelijke documenten vanuit de digitale omgeving ontvreemd worden (Zouter, 2015). De limieten van dit systeem werden na verloop van tijd steeds duidelijker. Het gebruik van papier stijgt immens omdat er een steeds grotere hoeveelheid nodig is voor documenten die jaarlijks gecreëerd, getransporteerd en opgeslagen worden. Daarnaast is er ook een ander praktisch probleem op het vlak van rechtsplegingsdossiers. Vanaf de opening tot de sluiting van het dossier, zijn er heel wat verschillende partijen die toegang nodig hebben tot het dossier. Bij de overdracht komt het voor dat er dan onderdelen verloren geraken. Dit leidt vaak tot dubbel werk omdat er voor gezorgd moet worden dat de partijen alle documenten ter beschikking hebben en het dus vaak voorkomt dat informatie opnieuw geregistreerd en verwerkt moet worden (Dumortier, 2004). Een volgende stap bij elektronische procesvoering is het digitaliseren van rechtsplegingsdossiers. Het digitaliseren van de dossiers zou niet alleen zorgen voor meer efficiëntie, maar ook een grote besparing van verschillende kosten zoals verwerkingskosten, papierkosten, opslag, et cetera.

Een daarop volgende stap bij elektronische procesvoering is het digitaliseren van het indienen van processtukken. Bij de meeste hoven en rechtbanken moeten advocaten nog steeds hun processtukken, conclusies en stukkenbundels via de traditionele manier inleveren. Indien een advocaat uit Hasselt op dezelfde dag nog snel een stuk wenst in te dienen bij de rechtbank in Antwerpen, moet hij vaak naar Antwerpen rijden in de hoop dat hij deze binnen de openingsuren nog kan inleveren bij de griffie. Dit is een tijdrovende, kostelijke en vooral onpraktisch manier van werken. De afgelopen jaren zijn er al een paar initiatieven ondernomen om hier verandering in te brengen. De verschillende hoven van beroep en arbeidshoven maken sinds het begin van dit jaar gebruik van de applicatie e-Deposit. Dankzij e-Deposit kunnen de advocaten gemakkelijk via hun computer conclusies en stukkenbundels indienen zonder dat ze zich dienen te verplaatsen of zorgen dienen te maken over de openingsuren van de griffie. Ook bij de Raad van State is het sinds 2014 mogelijk om bepaalde bestanden via een beveiligde website in te dienen.

Een ander werkpunt bij justitie is diens communicatie, zowel onderling als tussen de partijen en de rechtbank. De huidige communicatie werkt voornamelijk nog steeds via schriftelijke uitwisseling en faxen. Het is een ouderwets, traag en kostelijk systeem. Sinds een paar jaar is er een verschuiving naar elektronische berichtgeving. Dit komt voornamelijk omdat er meer zekerheid bestaat over de legitimiteit

en veiligheid van het e-mail systeem. Een volgende stap van elektronische procesvoering is een volledige implementatie van elektronisch communicatie.

Het introduceren van digitalisering in de juridische wereld verloopt niet altijd vlekkeloos. Het is een redelijk conservatieve wereld waarin de traditionele werkwijze vaak vast geankerd zit aan wetten en regulaties. Ze zijn vaak het gevolg van een jarenlang traditie van overeenkomsten, conflicten en schikkingen (Velicogna, Errera, & Derlange, 2013). Advocaten worden vaak gekenmerkt om weerstandig of op zijn minst sceptisch te zijn tegenover verandering (Zoeter, 2015). Desondanks zijn er in België tekenen dat de advocaten voor een meer moderne werking zijn. De Orde van Vlaamse Balies heeft al meermaals via persberichten laten weten dat ze achter een doorbraak staat op het vlak van digitaliseren. Ook is de vraag bij de magistraten en het griffiepersoneel hiernaar groot (Boone, 2013). Dit is een goed teken aangezien de steun van de eindgebruikers cruciaal zijn voor het succes van het elektronische systeem. Het heeft geen zin om veel geld te steken in nieuwe projecten, als er geen gebruik van gemaakt zal worden. Het is in het verleden al meermaals gebeurd dat prestigieuze digitaliseringsprojecten mislukt zijn omwille van een gebrek aan steun. Een bekend voorbeeld hiervan is het Télérecours project van Frankrijk, waarbij de advocaten de voordelen van een modern digitaal platform niet van in zagen en bleven verder werken via de traditionele manier. Het succes van een digitaliseringsproces hangt af van de steun van de eindgebruikers en in welke mate ze van plan zijn om hun werkwijze te wijzigen in het nieuwe systeem.

1.2 Onderzoeksvragen

1.2.1 Centrale onderzoeksvraag

Uit de probleemstelling kan er afgeleid worden dat de uitvoering van digitaliseringsprojecten een risicovolle onderneming is. De kans op mislukking is groot bij dit type van projecten. Een belangrijk factor voor het succes van een project, is de steun van de gebruikers. Wanneer de eindgebruikers weigeren om gebruik te maken van het nieuw systeem, heeft het project haar doel gemist. Eén van de belangrijkste projecten bij justitie is het implementeren van elektronische procesvoering. Bij het moderniseren van de procesvoering zullen voornamelijk de griffiers en advocaten er de gevolgen van ondervinden.

De meerderheid van de advocaten werken nog via de traditionele manier. Ze zijn het gewend om te werken met meterslange archiefkasten vol met dikke dossiers. Uit een Nederlands onderzoek blijkt dat de meeste advocaten nog voornamelijk traditioneel en met papieren dossiers willen werken (Zoeter, 2015). In België, zoals eerder vermeld, vraagt de Orde van de Vlaamse Balies echter naar meer modernisatie. Toch blijft de vraag in welke mate de advocaat gewonnen is voor het implementeren van elektronische procesvoering. Elektronische procesvoering impliceert een verregaande verandering van hun traditionele manier van werken en omvat veel onderdelen, die allemaal cruciaal zijn voor de effectiviteit van het systeem. Daarom zal het nuttig zijn om te onderzoeken wat de algemene perceptie is van de advocaten over elektronische procesvoering en de veranderingen die het teweegbrengt.

Dit heeft aanleiding gegeven tot de centrale vraag:

“Wat is de perceptie van advocaten verbonden aan de Orde van Vlaamse Balies ten aanzien van elektronische procesvoering?”

1.2.2 Deelvragen

De hieronder besproken deelvragen zullen helpen om een antwoord te vinden op de centrale onderzoeksvraag.

1. Wat is elektronische procesvoering en wat zijn de voordelen?

De uiteindelijke intentie van het onderzoek is het meten van de perceptie van de advocaten ten opzichte van elektronische procesvoering. In deze masterproef zal er eerst onderzocht worden wat elektronische procesvoering is. Daarmee wordt bedoeld wat er allemaal verandert onder elektronische procesvoering. Dit zal onderverdeeld worden in vier gedeeltes. Eerst zal het automatiseren van de processen besproken worden. Dit is een belangrijke eerste stap in het digitaliseren van de procesvoering. Daarna zal de invoering van een elektronisch dossier, elektronische communicatie en elektronisch uploaden van bestanden telkens apart besproken worden.

Vervolgens zullen de verschillende voordelen van elektronische procesvoering voor de werking van rechtspraak besproken worden.

2. Hoe verloopt momenteel de digitalisatie in de Belgische justitie?

Justitie heeft de afgelopen jaren niet stilgestaan op het vlak van digitaliseren van hun systemen en processen. Al sinds het jaar 2000 worden er miljoenen euro's uitgegeven aan digitalisatieprojecten. In dit onderdeel zullen we even stilstaan bij welke relevante digitaliseringsprojecten voor elektronische procesvoering momenteel worden doorgevoerd. Daarnaast zal ook het gefaalde Phenix project uit het vorige decennium besproken worden, aangezien dit project een belangrijk impact heeft gehad op de werkwijze van de huidige projecten.

Voordat de projecten zelf besproken zullen worden, gaat er even stilgestaan worden bij de huidige wetgeving. In de probleemstelling werd er al vermeld dat het veranderen van het huidige systeem niet eenvoudig is. Veel van de processen zitten verweven in wetten en interne regulering. Hoewel in 2006 twee wetten werden doorgevoerd die specifiek gaan over elektronische procesvoering, zijn er daarvoor andere wetsartikelen uitgebracht die ook relevant zijn in dit onderzoek. Zo werd er in 2000 een wet doorgevoerd waardoor er voortaan in de gerechtelijke- en buitengerechtelijke procedure een elektronische handtekening gebruikt kan worden. Ook zal de wet van 10 augustus 2005 tot de oprichting van Phenix besproken worden. Phenix was een belangrijk project omtrent het digitaliseren van justitie en ook een belangrijke voorloper op de wetten betreffende elektronische procesvoering.

De digitaliseringsgolf bij justitie is nodig, want justitie staat momenteel ver achter vergeleken met heel wat andere Europese landen. Volgens een rapport van OESO in 2013 staat België op het vlak van

informatisering op de derde laatste plaats uit een lijst van 32 landen. Enkel IJsland en Zuid-Afrika doen het slechter (Van Leemputten, 2013).

3. Hoe ziet de digitalisering elders in de Europese Unie eruit ?”

Terwijl in België de informatisering en digitalisering van de overheidsdiensten nog praktisch in hun kinderschoenen staan, staat het buiten kijf dat onze buurlanden op dit vlak veel verder staan. Een land waar de digitalisatie al heel ver gevorderd is, is Nederland. Het hoort zelfs bij de koplopers binnen de EU. Nederland heeft het afgelopen decennium veel geïnvesteerd in het ontwerp van digitale dossiers, elektronische documentenwisseling, digitaal procederen en bijbehorende faciliteiten. Door innovatie en digitalisatie kunnen immers de rechtszaken sneller, slimmer, beter en transparanter afgehandeld worden (Rechtspraak, 2014). In 2013 heeft de Europese Commissie een verslag gepubliceerd die de Justitie tussen verschillende Europese landen vergelijkt, ook beter bekend als “het EU-scorebord voor justitie” (CEPEJ, 2013). De scorebord gaat over een ruim uiteenlopende set van onderwerpen, van kwaliteit van de justitie tot gerechtelijke achterstand en zelfs de modernisering van diens justitie. Bij veel van de gevallen heeft de Commissie voor efficiëntie in justitie (CEPEJ) over België geen gegevens gevonden. Dit is typerend voor de transparantie van Belgisch Justitie. Over de ICT en digitalisering van justitie heeft CEPEJ wel het een en ander over België kunnen verzamelen. Daaruit blijkt dat België elke keer steevast bij de kneusjes van de groep behoort. Het is dan ook aangeraden om een vergelijkende studie te houden met onze buurlanden, waaronder onze buurlanden Nederland, Frankrijk en Duitsland. Hoewel de projecten van andere landen nooit volledig vergeleken kunnen worden met die van België, zijn er toch voldoende kenmerken die overeenkomen.

1.3. Onderzoeksopzet

De eerste drie deelvragen zullen beantwoord worden aan de hand van literatuur, wat een deel van de literatuurstudie zal vormen. De centrale onderzoeksvraag zal echter met primaire data opgelost moeten worden, aangezien er momenteel nog geen onderzoek naar gedaan is geweest. Dit zal gedaan worden door middel van een elektronische vragenlijst

Alvorens er begonnen kan worden aan het praktijkgedeelte, moet er eerst een literatuurstudie uitgevoerd worden. Deze literatuurstudie zal als achtergrondinformatie dienen welke kan helpen om een beter inzicht te krijgen in het onderwerp. Bij de eerste deelvraag zal de informatie voornamelijk gevonden worden bij rapporten over

De literatuur voor de eerste deelvraag zal voornamelijk bestaan uit wetsartikelen en wetsontwerpen. Deze kunnen eenvoudig online teruggevonden worden in het Belgisch Staatsblad. Ook de adviezen van onder andere de Raad van State zullen bekeken worden. Daarnaast zullen ze aangevuld worden met teksten van instanties zoals de Orde van de Vlaamse Balies over het betreffende onderwerp.

Bij de tweede deelvraag zal er wat dieper gezocht moeten worden. Hoewel digitalisatie van Belgische Justitie een veel besproken onderwerp is in de media, zal de meeste informatie uit presentaties, parlementaire vragen en bronnen van FOD Justitie gehaald moeten worden. Ook zullen er bepaalde

wetenschappelijke artikels over digitalisatie van justitie opgezocht worden om daaruit cruciale informatie te halen. Hier zullen de zoekmachines Google en EBSCOhost uitvoerig gebruikt worden om de nodige informatie te behalen. Voor de derde deelvraag zal er ook veel gebruik gemaakt worden van de diverse zoekmachines. Er zal nadrukkelijk gezocht worden naar gelijkaardige digitaliseringsprojecten in Europa en waarom ze wel of niet geslaagd zijn. Daarnaast zullen de rapporten van de Europese commissie voor de Efficiëntie van Justitie (CEPEJ) een belangrijke bron vormen voor de vergelijking tussen de verschillende landen.

Na het afwerken van de literatuurstudie, zal er gestart worden met het praktijkonderzoek. Het doel van dit onderzoek is om te zien of advocaten positief staan tegenover elektronische procesvoering. Er zijn manieren waarop dit getest kan worden: observatie, interview, vragenlijsten en experimenten. Observaties en experimenten zijn niet van toepassing op dit soort onderzoek. Daarom zal er gekozen worden om via een vragenlijst de nodige data te verzamelen. De vragenlijst moet ervoor zorgen dat er een duidelijk profiel geschetst kan worden van de advocaten en ook hun perceptie weergeven over zowel elektronische procesvoering in het algemeen, als enkele specifieke kenmerken daarvan. Daarom is het cruciaal dat er zoveel mogelijk respondenten participeren aan de vragenlijst. Dit kan een probleem vormen aangezien online vragenlijsten vaak een zeer lage respons kennen. (Sekaran & Bougie, 2009). Daarnaast zullen er ook een aantal advocaten geïnterviewd worden om meer diepgang te scheppen over de resultaten van de vragenlijst.

Hoofdstuk 2: Definitie elektronische procesvoering

Elektronische procesvoering kan omschreven worden als het implementeren van informatie systemen in de procesvoering, met als doel deze te verbeteren en efficiënter te maken (Davidson, 2011). Digitalisatie van de procesvoering bestaat uit twee onderdelen. Enerzijds is het de automatisering van de procesvoering en anderzijds het implementeren van drie componenten: elektronische rechtsplegingsdossier, de mogelijkheid om processtukken elektronisch in te dienen en elektronische communicatie.

2.1. Automatisering van procedures

Het eerste onderdeel van elektronische procesvoering is de automatisering van procedures. Dit houdt in dat routinematige en repetitieve taken worden geautomatiseerd door het gebruik van computerfaciliteiten, software, technische systemen en bijhorende ondersteunend personeel (Pharaon, 2011). Het hoofddoel is het reduceren van de tijd die het personeel nodig heeft voor het bijhouden van gegevens van dossiers en andere veel voorkomende administratieve processen. De administratie is immers één van de oorzaken van gerechtelijke achterstand (Bielen, Marneffe, & Popelier, 2014). Automatisering en dus ook ICT kunnen een grote rol spelen in het besparen van tijd en middelen bij de administratie. Automatisering maakt het voor rechtbanken mogelijk om de toenemende dossiers te verwerken zonder dat er daarvoor extra personeel voor nodig is. Dat kan ten eerste door het implementeren van een zaakregistersysteem. Dit systeem vervangt de traditionele rolkaarten en wordt voornamelijk gebruikt door de administratieve medewerkers (Reiling, 2009). Een ander belangrijk doel is het vastleggen van gegevens die gebruikt worden voor het opstellen van rapporten en statistieken over de totale werklast. Betere informatie helpt de leidinggevenden met het beter toewijzen van middelen en het beheren van rechtbanken (Pharaon, 2011).

Daarnaast kan automatisering ook behulpzaam zijn voor de magistraten. Rechters moeten in staat zijn om snel en efficiënt beslissingen kunnen nemen, evenals het vermijden van vertragingen en inefficiënties. Hierbij is het belangrijk dat ze niet te veel tijd verliezen met het opruimen van warrige bestand, wachten op belangrijk informatie of taken uitvoeren die net zo goed gedaan kunnen worden door het personeel van de rechtbank of door technologie (Ministerie van Justitie Turkije, 2010). Eén van hun hulpmiddelen hierbij is het gebruik van het case management systeem. Het case management systeem gebruikt de gegevens van het zaakregistersysteem als basis. Dit systeem helpt de rechter met het managen en archiveren van dossiers. Daarnaast kan de rechter met dit systeem gemakkelijker aan de nodige informatie geraken (Reiling, 2009). Het helpt ook met het monitoren van de prestaties van de rechtbanken, het plannen en organiseren van allocatie van middelen en het periodiek resumeren van de activiteiten van de rechtbanken om ze daarna grafisch te kunnen weergeven. Daardoor wordt er betrouwbaarheid gebracht bij de verschillende rechtbanken en ongelijkheid vermeden (Velicogna, 2007).

2.2. Digitaliseren van het dossier, communicatie en indienen van stukken

Het tweede gedeelte van elektronische procesvoering is het implementeren van het elektronisch dossier, elektronische communicatie en het elektronisch indienen van stukken.

De implementatie van een elektronisch dossier speelt een cruciale rol bij elektronische procesvoering. Een elektronisch dossier houdt meer in dan het simpelweg digitaliseren van de papieren versie. Het is een collaboratief platform waarbij verschillende diensten en gebruikers gemakkelijk conclusies kunnen uploaden, informatie kunnen opzoeken en gegevens uitwisselen (FOD Justitie 2014). Zo kunnen de politierechtbanken en parketten, dankzij het elektronisch dossier, rechtstreeks via een applicatie een dossier opstellen van de overtreding, maar ook controleren of de persoon in kwestie al elders veroordeeld is geweest. Ook advocaten, burgers, assistenten, et cetera kunnen elk vanuit hun eigen applicatie het elektronisch dossier raadplegen. Dit kan allemaal dankzij de kruispuntbank JustX. Wat JustX expliciet inhoudt, zal verder in het werk uitgelegd worden. Wanneer dossiers elektronisch ter beschikking worden gesteld, is het belangrijk dat het goed beveiligd is. Er moet voor gezorgd worden dat onbevoegden er geen toegang toe kunnen hebben. Dit betekent dat dossiers niet per e-mail verzonden kunnen worden, maar via een beveiligde server ter beschikking gesteld worden.

Het volgende gedeelte is het gebruik van elektronische communicatie tussen rechtbanken en de partijen. Elektronische communicatie bestaat uit het uitwisselen of overbrengen van informatie tussen verschillende partijen door middel van een openbare elektronische communicatiedienst (FOD Economie, 2013). Steeds meer en meer wordt er in de juridische wereld overgestapt van papieren uitwisseling naar elektronische uitwisseling. Het verzamelen, archiveren, delen en corresponderen neemt dankzij elektronische communicatie steeds minder tijd in beslag (Velicogna, 2007). Elektronische communicatie leidt niet alleen tot een daling van de werklust, maar ook tot een daling van de kosten doordat de portkosten wegvallen. Daarnaast biedt online communicatie faciliteiten die de partijen de mogelijkheid geeft om hun dossiers online in te dienen en rolrecht te betalen zonder daarvoor zich te moeten verplaatsen naar de gerechtsgebouwen. In Turkije zijn ze erin geslaagd om, dankzij het gebruik van moderne communicatie over heel hun justitie departement, in 2007 meer dan 79 miljoen euro te besparen (Ministerie van Justitie Turkije, 2010).

Het laatste gedeelte bij elektronische procesvoering is het elektronisch indienen van processtukken. Elektronische archivering wordt gedefinieerd als het proces van het verzenden van documenten en andere gerechtsdocumenten naar de rechtbank door middel van een elektronisch medium in plaats van een papieren (Lucas, 2015). Dit betekent dat er digitaal rechtstreeks gegevens, van een advocatenkantoor of andere partijen, geïntegreerd worden in het case management systeem. Het grote voordeel van dit systeem is dat advocaten zich niet meer moeten verplaatsen en dit leidt tot een daling van personen en papierstroom (Ministerie van Justitie Turkije, 2010).

Hoofdstuk 3: Voordelen van elektronische procesvoering

In het vorig hoofdstuk werd de definitie van elektronische procesvoering besproken. Zoals toen werd aangehaald, is elektronische procesvoering het moderniseren van de procesvoering via informatie technologie (ICT). Elektronische procesvoering en ICT kunnen een aantal voordelen hebben die kunnen leiden tot een betere werking van justitie.

3.1. Voordelen voor de werking van rechtspraak

ICT heeft een grote impact op justitie. Niet alleen biedt het veel voordelen voor diens werking, maar heeft het ook een invloed op de rechtspraak zelf (van den Hoogen, 2008). Op juridisch vlak vormt artikel 6 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens een juridische grondslag voor de digitalisatie van justitie. In dat wetsartikel staan verschillende kwaliteitsbeginselen voor een goede rechtspraak centraal: toegankelijkheid, openbaarheid, redelijk termijn, onafhankelijkheid en eerlijke behandeling. Die normen vormen voor de digitalisering een belangrijk toetsingskader (van den Hoogen, 2008).

3.1.1. Voordelen van digitalisering

ICT wordt beschouwd als één van de kernelementen voor het significant verbeteren van de werking van justitie op het vlak van efficiëntie, toegankelijkheid, transparantie, betrouwbaarheid, nauwkeurigheid en flexibiliteit (Velicogna, 2006).

3.1.1.1. Transparantie

Transparantie is een belangrijk element in de rechtspraak. Het verbetert het vertrouwen van de bevolking in het rechtssysteem en is een belangrijk middel tegen corruptie. Sommige burgers hebben de indruk dat de vonnissen van rechtszaken teveel afhangt van rechter tot rechter. Transparantie geeft het publiek een controlerende middel ten opzichte van de rechtbanken. De rechtbanken kunnen de legitimiteit verbeteren door de transparantie en toegankelijkheid tot hun informatie te promoten. Daardoor worden traditionele barrières doorbroken en leidt het tot een eenvoudiger contact tussen het gerecht en het algemeen publiek (Velicogna & NG, 2006). Daarnaast moeten Justitie en administratie onafhankelijk en onpartijdig zijn. Vandaar dat het beginsel van transparantie een belangrijk grondprincipe is bij rechtspraak: beslissingssystemen en databases gebruikt door de rechter om zijn vonnis te ondersteunen, moeten publiek gemaakt worden via het internet (van den Hoogen, 2008). Meer transparantie en effectievere systemen leiden tot meer gehoorzaamheid van de regels door de bevolking (Ministerie van Justitie Turkije, 2010).

3.1.1.2. Efficiëntie

Elektronische procesvoering kan een impact hebben op de efficiëntie van het juridisch systeem, door het versnellen van de rechtszaken en procedures, het verbeteren van de kwaliteit, het vereenvoudigen van toegang en uitwisselen van informatie en standaardiseren van beslissingsprocessen (Susskind, 1998).

Daarnaast kan ICT ervoor zorgen dat er minder fouten worden gemaakt. Zoals vele organisaties kampt justitie met organisatorische problemen. Het wordt bedolven onder het werk en sommige departementen hebben te weinig personeel in dienst. Dossiers zijn chaotisch of raken verloren, waardoor rechtszaken uitgesteld moeten worden. Het personeel werkt met oude apparatuur en is niet mee met de technologische vooruitgang. Dit alles leidt tot inefficiëntie en vaak moet er dan dubbel werk verricht worden. Het moderniseren van het gerechtelijk systeem is noodzakelijk om een slecht werkend en verouderd systeem om te vormen tot een efficiënt en effectief werkende organisatie (Oskamp et al, 2004).

Het moderniseren via ICT heeft niet alleen een positieve impact op justitie, maar kan ook voor anderen behulpzaam zijn. Zo kunnen beleidsmanagers gemakkelijker de impact van hun genomen beslissingen evalueren. Ook kunnen ze door datamining kijken welke aspecten efficiënt verlopen en waar er zo nodig ingegrepen moet worden. Datamining is het gericht zoeken naar statistische verbanden in gegevensverzamelingen, zoals databases (Ministerie van Justitie Turkije, 2010). Statistieken kunnen beleidsmanagers in staat stellen om relevante informatie te vinden over de efficiëntie van de rechtbanken en de kwaliteit van het juridisch systeem. Het is ook belangrijk dat ze informatie vinden over de werklast van de rechtbanken en rechters, de tijdsduur die nodig is voor het wegwerken van de werklast en de financiële en menselijke middelen die daaraan besteed moet worden (CEPEJ, 2008).

3.1.1.3. Toegankelijkheid

ICT kan justitie toegankelijker maken. Dit kan onder meer door het online beschikbaar stellen van de rechtsdocumenten. Daaronder vallen onder meer alle primaire bronnen van rechtspraak, formulieren, algemene regels en procedures, rechtsdossiers, rechtspraken, etcetera. Een belangrijk voorwaarde is dat ze goed gearchiveerd moeten worden in een database. Het zou een positief effect hebben op onder andere de nauwkeurigheid van de beslissingen van de rechters (Brooke, 2003).

ICT kan leiden tot het verlagen van juridische kosten. De partijen hebben gemakkelijker toegang tot juridische documenten, waardoor ze zelf juridisch werk kunnen uitvoeren. Daardoor moeten ze dan minder snel aanspraak doen op het gebruik van een advocaat. Het publiceren van wettelijke en gerechtelijke informatie op het internet kan de kennis van het publiek over het gerechtelijk systeem verbeteren, waardoor dit meer toegankelijk is. De enige voorwaarde hierbij is dat er rekening gehouden moet worden met de privacy van de procesdeelnemers en dus soms persoonlijke data verwijderd moeten worden. Dit is beter gekend als het beginsel van online publicatie: alle gerechtelijke beslissingen moeten online gepubliceerd worden om de toegankelijkheid te bevorderen (Van den Hoogen, 2008). Daarnaast heeft het digitaliseren van alle documenten en formulieren ook voordelen voor de professionele gebruikers van het juridisch systeem. Advocaten verliezen veel minder tijd als ze alles via de computer

kunnen opvragen. De rechtbanken hebben een pak minder papierwerk, waardoor de drukkosten dalen. Ook verliezen ze minder tijd, omdat ze minder manueel moeten werken en hebben ze minder opslagplaats nodig om alles te archiveren (Velicogna, 2006).

3.1.1.4. Flexibiliteit

Een ander kenmerk voor een meer kwalitatievere justitie, is de mogelijkheid om zich aan te passen aan veranderende omstandigheden en omgevingen. Een van de manieren die kan leiden tot meer flexibiliteit, is het gebruik van video- en audioconferencing. Het implementeren van deze systemen kunnen leiden tot het besparen van middelen en tijd voor zowel de partijen als de rechtbanken. Sommige partijen of getuigen kunnen door hun situatie moeilijk persoonlijk komen naar de rechtbank. Het kan zijn dat ze door hun werkfunctie moeilijk tijd kunnen vrijmaken of dat ze als getuigen in een beschermingsprogramma zitten of anonimiteit vereisen. Dankzij deze systemen is dat nu mogelijk (CEPEJ, 2006). Er zijn wel enkele kritieken op de argumenten voor het gebruik van video conferencing. Rechtbanken zijn vaak onwillig bij het gebruik van deze moderne middelen, uit vrees dat een rechtszaak of een verhoor zou uitdraaien tot een simpele Skype sessie. Daarnaast hebben de rechtbanken al veel jaren de mogelijkheid gehad om gebruik te maken van teleconferencing. Als ze vroeger amper gebruik maakten daarvan, dan is de kans ook klein dat ze gebruik gaan maken van de moderne middelen. Heeft het dan zin om bij alle rechtbanken en hoven veel geld te investeren voor het moderniseren van diens middelen (Walsh, 2011)? Een ander manier dat kan leiden tot meer flexibiliteit is het gebruik van digitaal beeldmateriaal. Zo kan digitaal beeldmateriaal gebruikt worden in rechtszaken voor het gemakkelijker tonen van bewijsmateriaal. Het gebruik van video materiaal maakt het eenvoudiger om exact te weten wat er allemaal gezegd werd (Ministerie van Justitie Turkije, 2010). Daardoor zou er veel tijd en middelen uitgespaard worden, omdat niet alles handmatig neergeschreven moest worden. Daarnaast kunnen computersimulaties helpen met het uiteenzetten van complexe situaties ,waardoor juryleden en rechters gemakkelijker een beslissing kunnen nemen.

Hoofdstuk 4 : Digitaliseringsprojecten in België

4.1. Phenix

In België wordt er al sinds de jaren 90 door middel van verschillende projecten getracht justitie te moderniseren en digitaliseren. Eén van de eerste en belangrijkste projecten was het Phenix project. Via Phenix werd er geprobeerd de hele werking van justitie in één keer te digitaliseren. Dit project heeft uiteindelijk zijn verwachte doelstellingen niet bereikt en zal verder in dit werk besproken worden. Door het mislukken van het Phenix project werd er besloten om op een ander manier te werken, namelijk via een stappenplan. Bij het bespreken van het Phenix project, gaat er ook even stil gestaan worden bij de wetvoering die toen werd opgesteld ter ondersteuning van het project of die van belang hebben gespeeld.

4.1.1. Wet van 20 oktober 2000 tot invoering van het gebruik van telecommunicatiemiddelen en van de elektronische handtekening in de gerechtelijke en buitengerechtelijke procedure

De gewoontes en gebruiken van justitie zitten vast geankerd aan regels en wetten (Velicogna, Errera, & Derlange, 2013). Het digitaliseren van justitie heeft geen zin zolang het niet wettelijk ondersteund is. De wetgever heeft in 2000 de eerste stappen gezet met de implementatie van de wet van 20 oktober 2000 tot invoering van het gebruik van telecommunicatiemiddelen en van de elektronische handtekening in de gerechtelijke en buitengerechtelijke procedure (B.S., 22 december 2000). Daarin werd bepaald dat de kennisgeving voortaan via elektronische post gedaan kon worden, vermits de geadresseerde zijn of haar e-mailadres opgeeft. In het geval van een aangetekend brief, kon het via de elektronische post gedaan worden als het vergezeld was met een ontvangstbewijs. Hierdoor kon de griffie altijd bereikbaar blijven. De wet had ook een impact op het indienen van processtukken. Verzoekschriften konden dankzij de wet eenvoudiger doorgestuurd worden via de elektronische post (Scheers, 2000). Een ander belangrijk element van de wet was het opstellen van artikel 863 van het Gerechtelijk Wetboek. In alle gevallen waarin de ondertekening vereist is voor de geldigheid van een proceshandeling, kan de nietigheid slechts worden uitgesproken indien de ondertekening niet wordt geregulariseerd ter zitting of binnen een door de rechter vastgestelde termijn. Dankzij artikel 863 van het Gerechtelijk Wetboek kan een procedurestuk dat op straffe van nietigheid dient ondertekend te worden nu ook per fax of per e-mail kan worden verzonden aan de griffie. Enkel wanneer een partij die daarbij belang heeft, de handtekening betwijfelt, kan de rechter de auteur van het processtuk verzoeken om de handtekening te bevestigen (B.S., 22 december 2000). Dit betekent dat een ontbreken van een handtekening niet per se tot nietigheid van een proceshandeling diende te leiden (Scheers, 2000). Dankzij dit artikel kan een mail rechtsgeldig zijn (Boone, 2013). Hoewel bepaalde van de maatregelen redelijk onbelangrijk lijken, waren ze een enorme vooruitgang. Ze waren één van de eerste stappen in de richting van het digitaliseren van justitie. Uiteindelijk is slechts een gedeelte van deze wet effectief in werking getreden. Dankzij de wet houdende diverse bepalingen, inzonderheid betreffende justitie van 31 december 2012 en de protocol op 1 maart 2013, werd het mogelijk om artikel 863 van het Gerechtelijk Wetboek in praktijk toe te passen. Dit werd gedaan bij het implementeren van het e-Deposit systeem bij de hoven van beroep en

arbeidsrechtbanken (Boone, 2013). e-Deposit is een nieuw systeem waarmee er conclusies en stukkenbundels in burgerlijke zaken elektronisch neergelegd kunnen worden via een server. Dit systeem zal later in dit werk aan bod komen en uitvoering besproken worden.

4.1.2. Wet van 10 augustus 2005 tot oprichting van het informatiesysteem Phenix

Het duurde tot 2005 vooraleer de wetgever verdere stappen zette op het vlak van digitalisering van justitie, met de goedkeuring van de Wet van 10 augustus 2005 tot oprichting van het informatiesysteem Phenix (B.S 1 september 2005), hierna "Phenix wet". De bedoeling van de wet was het wegwerken van de grote gerechtelijke achterstand. Er werd erkend dat een grote graad van informatisering van de rechtspleging hiervoor nodig was (Belgische Kamer van volksvertegenwoordigers, 2005). De uiteindelijke doelstelling was het informatiseren van de rechterlijke orde op een uniforme, samenhangende en methodische manier (Belgische Kamer van volksvertegenwoordigers, 2005). De wet werd gegrond door artikel 78 van de Grondwet en leidde tot de oprichting van het informatiesysteem Phenix (B.S, 1 september 2005). De Phenix wet is geen dode wet gebleven en grote delen van de wet zijn van kracht geworden op 29 mei 2014 (B.S, 1 september 2005).

In de Phenix wet werden zes doelstellingen beschreven. Het eerste doel was de bevordering van de interne en externe communicatie, die nodig is voor de goede werking van justitie. Er werd binnen Phenix een centraal verzamelpunt van gerechtelijke dossiers opgericht, die toegankelijk was voor de actoren van het gerechtelijk systeem (Petillion, 2013). In 2001 bestonden, op de verschillende niveaus van gerechtsinstanties, 13 verschillende informaticasystemen. Die verschillende informaticasystemen functioneerden naast elkaar en waren niet compatibel. Dit werd dan vervangen door het centraal verzamelpunt. Het tweede doel was het beheer en de bewaring van de gerechtelijke dossiers. Dit zou tot minder tijdsverlies leiden. In artikel vijf van de Phenix wet werd beschreven dat de omstandigheden van de verwerking en de duur van het gerechtelijke dossier bepaald wordt door het Gerechtelijk Wetboek (B.S, 1 september 2005). Het derde doel was dat er een nationale rol werd ingesteld. Aan de hand van de nationale rol, moest elke zaak die voor de rechterlijke orde gebracht werd, voorzien worden van een rangnummer (Petillion, 2013). Het vierde doel was het oprichten van twee gegevensbanken voor de rechtspraak. De eerste gegevensbank was een interne gegevensbank, bedoeld voor alle leden van eenzelfde gerecht. In de interne gegevensbank werden alle beslissingen van de rechten opgeslagen. Een nadeel bij dit systeem was dat de gebruikers alleen toegang hadden tot beslissingen van het gerecht waartoe ze behoorden. Daarnaast had je nog de externe gegevensbank. Die bevatte alle beslissingen die belangrijk zijn voor de kennis en ontwikkeling van het recht (Petillion, 2013). Als vijfde werd er onder Phenix twee soorten van statistieken opgesteld. Ten eerste had je de interne statistiek. Dit werd ontwikkeld om het goede beheer en werking van een parket te controleren. Zo werden er bijvoorbeeld statistieken opgesteld over de werklast van de rechterlijke orde of de gerechtelijke achterstand. De externe statistieken werden enkel gebruikt voor de verwerking van anonieme of gecodeerde gegevens (Belgische Kamer van volksvertegenwoordigers, 2005). Als laatste doeleinde bood Phenix bijstand bij het beheer en bestuur van gerechtelijke instanties (Petillion, 2013).

Het was voornamelijk het workflowsysteem dat centraal stond in het Phenix project. Het zou niet alleen de efficiëntie en effectiviteit bevorderen, maar een goed systeem vereenvoudigt en versnelt ook de procedure en zorgt voor meer transparantie. Het is een belangrijk element voor het garanderen van vrijheid en rechtvaardigheid voor alle burgers (Kies, Mendez, Schmitter, & Trechsel, 2003).

Het Phenix project werd al van in het begin gekenmerkt door problemen en mankementen. In 2003 begon Unisys met de ontwikkeling van het systeem, met als bedoeling het tegen 2007 af te leveren. Ondanks meerdere ingrepen gedurende die vier jaar, kon er in 2007 enkel vastgesteld worden dat Unisys in die opzet niet geslaagd was. De oorzaken voor dit falen kan aan meerdere aspecten toegeschreven worden. Zo maakte Unisys vanaf het begin de fout door het verkeerd besteden van de bestaande middelen en het personeel. Daarnaast was er nauwelijks tot geen communicatie tussen de specialisten van Unisys en de verschillende actoren van justitie. Daardoor konden ze onvoldoende inspelen op hun noden en tekorten. Ook heeft de overheid in deze periode een aantal fouten gemaakt, waarbij onvoldoende controle van hun op het werk van Unisys. Daarnaast werden een aantal betalingen niet uitgevoerd, waardoor de leiding van Unisys besliste het werkteam te verkleinen (Fairchild & de Vuyst, 2008). De grootste fout die er begaan werd, was dat men teveel ineens wou bereiken. De ambitie was groot en de doelstelling was de hele digitalisering in één groot project te verwezenlijken. Tijdens de productie jaren van het project besepte men dat het systeem nooit in één keer kon ingevoerd worden bij alle gerechtsinstanties. Daarom werd besloten om het eerst kleinschaliger in te voeren. Het Phenix systeem zou eerst worden geïntroduceerd in de kleine rechtbanken en hoven. De eerste rechtbank waar het Phenix systeem uitgetest werd, was de politierechtbank in Turnhout. Daar werd geprobeerd de procedures te standaardiseren, de fouten te minimaliseren en de efficiëntie van justitie en haar middelen te optimaliseren. De autoriteiten hadden, wegens deze simpliciteit, veel vertrouwen in het project. Ze hadden verwacht dat het zou leiden tot meer transparantie en toegankelijkheid. Ook hadden ze gehoopt dat het de gedachtegang bij de actoren zou veranderen en zo een overgang van een papieren naar een digitale justitie zou bewerkstelligen (Rosa, Teixeira, & Pinto, 2013). Ondanks de goede intenties en inspanningen is het Phenix project uitgedraaid op een fiasco. In 2008 werd het project opgeschort en vervangen door andere projecten, waaronder het Cheops project. Volgens het Rekenhof heeft het Phenix project 28 miljoen euro gekost, zonder dat het noemenswaardige resultaten had behaald (Ceder, 2009).

4.1.3. Wetten betreffende de elektronische procesvoering

Om de invoering van de wet van 10 augustus 2005 in praktijk om te zetten, moesten het burgerlijk procesrecht en strafprocesrecht aangepast worden. Dit gebeurde door de invoering van de wet van 10 juli 2006 betreffende de elektronische procesvoering (B.S. 7 september 2006) en de wet van 5 augustus 2006 tot wijziging van sommige bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op de elektronische procesvoering (B.S. 7 september 2006), hierna "wetten betreffende de elektronische procesvoering". Deze wetten moesten ervoor zorgen dat de nieuwe communicatiemiddelen geïmplementeerd konden worden in het procesrecht, waardoor de procesgang meer beheersbaar zou worden. Daardoor zou er sneller kunnen worden geprocedeerd (Scheers & Thiriar, 2013). De wetten

bepaalden onder andere hoe de voorgeschreven processtukken elektronisch konden worden opgesteld, neergelegd, ondertekend, ter kennis gebracht en geraadpleegd (B.S. 7 september 2006).

Dankzij de nieuwe wetten bestaat nu de mogelijkheid om elektronisch te procederen. Er kan echter niemand verplicht worden om elektronisch te procederen. Enkel kunnen sommige deelnemers beroepshalve verplicht worden om via de elektronische manier te werken. Slecht bij overmacht mogen ze via de traditionele manier, dus papier, te werk gaan (B.S. 7 september 2006). Om ervoor te zorgen dat er via de elektronische weg gewerkt kon worden, kreeg het elektronische document dezelfde juridische waarde als de papieren stukken (B.S. 7 september 2006). Een andere belangrijke nieuwigheid door de wetten is de invoering van de elektronisch gekwalificeerde handtekening. De elektronische handtekening is het geheel van elektronische data die gebruikt wordt als authenticatiemiddel. Het kan worden vastgehecht aan of logisch geassocieerd worden met andere elektronische gegevens (FOD Economie, 2013). Dit zorgt voor veiligheid bij het ondertekenen van het processtuk. Elke andere vorm van elektronisch ondertekenen leidt tot geen legitimiteit van de wettelijke gevolgen, die voortvloeien uit de handtekening (B.S. 7 september 2006).

Zoals eerder gezegd moest, door de invoering van de wetten betreffende de elektronische procesvoering, het burgerlijk procesrecht aangepast worden. Dit betekende specifiek dat er in het Gerechtelijk Wetboek verschillende zaken gewijzigd moesten worden om de elektronisch proceshandelingen legitiem te krijgen, door onder andere ervoor te zorgen dat het niet meer uitmaakt wie de drager (elektronisch of papier) is van de stukken. Belangrijk hier was het doel om op lange termijn alle papieren dossiers en documenten te vervangen door een elektronische versie. Het was echter het Phenix-beheerscomité en de Koning die moesten beslissen wanneer dat doorgevoerd kon worden. Tot dan blijven zowel papieren als elektronische dossiers bestaan. Het parket beslist de drager van de dossiers bij een opsporingsonderzoek en bij gerechtelijke dossiers ligt de beslissing bij de onderzoeksrechter. Eens er gekozen is voor het soort drager, dienen alle dossiers in die vorm dan ook opgeslagen worden. Daarnaast werkte de wet ook een regeling uit voor de omzetting van papieren dossiers naar het elektronische formaat (B.S. 7 september 2006).

De intentie achter de wetten betreffende de elektronische procesvoering was goed, de uitvoering niet. Hoewel de wetten in 2006 al opgesteld werden, met als bedoeling dat ze uiteindelijk tegen 2009 in werking traden, zijn ze anno 2015 nog steeds niet volledig in werking gebracht. Keer op keer werd het uitgesteld. De meest recente deadline was 1 januari 2015, maar is opnieuw met twee jaar uitgesteld tot 1 januari 2017 (B.S. 29 december 2014). De belangrijkste reden voor het voortdurend uitstellen hiervan is dat het informaticasysteem nog altijd niet op punt staat (Bellemans, 2011). Door de voortdurende uitstelling van de uitvoering zijn bepaalde beheerstructuren, naar waar er verwezen worden in de wetten betreffende de elektronische procesvoering, nu niet meer actueel. Maar het blijft een gedeeltelijke uitstel. Heel wat wetsartikelen zijn de afgelopen jaren al in werking getreden door middel van een reeks Koninklijke Besluiten en wordt elektronische procesvoering al gedeeltelijk toegepast (Vogelaere, 2014). Zo maakt de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State sinds 1 februari 2014 gebruik van elektronische procesvoering aan de hand van het KB van 13 januari. Bij de Raad van State kan sinds

2014, via het gebruik van elektronisch identiteitskaart, processtukken uitgewisseld worden via een beveiligde website. Daarnaast is het ook mogelijk om via de website verzoekstukken en verdere processtukken elektronisch in te dienen. De verschillende partijen worden via een mailbericht op de hoogte gehouden van alle neerleggingen en kunnen het raadplegen via een elektronisch dossier (Raad van State, 2014).

4.2. Cheops

Na het debacle van het Phenix project, kon en mocht België niet bij de pakken blijven zitten. Daarom besloot de Belgische overheid, in samenwerking met FOD Justitie, een nieuw project op te starten in 2008. Dit project is gekend onder de naam Cheops (FOD Justitie, 2012).

Momenteel is het ICT landschap van justitie verdeeld. In 2014 meldde FOD Justitie dat er meer dan 66 toepassingen van ICT bestonden bij justitie. Hiervoor werd gebruik gemaakt van een 20tal verschillende en vaak verouderde technologieën. Deze technologieën waren verspreid over 350 locaties en twee grote datacenters. Het is dan ook niet verwonderlijk dat het eerste doel van het digitaliseren van justitie het creëren van synergie was. Hierbij werd gekozen voor een andere aanpak dan bij het Phenix project. In plaats van een allesomvattende project, waarbij de bestaande applicaties en technologie in één beweging werd vervangen, werd er gekozen voor een stapsgewijze aanpak (FOD Justitie, 2014). In dit stappenplan houdt men rekening met de noden van het werkveld en wordt er zoveel mogelijk samengewerkt met de administratie (Ponter, 2013). Het idee hierachter is, dat er module per module gewerkt wordt. Elke module heeft zijn eigen afgebakende en unieke functie. Daarna worden de uitgewerkte modules geïmplementeerd in een centrale infrastructuur, zoals een database. De hierin opgeslagen informatie moet beschikbaar zijn voor zowel interne als externe gebruikers. Hierdoor kan er tussen de verschillende partijen gemakkelijker gecommuniceerd worden en kunnen overbodige applicaties van de hand gedaan worden. Daarvoor is er een kruispuntbank nodig, waarbij alle processen-verbaal, bewijsstukken en vonnissen uit een rechtszaak in één elektronisch dossier moet terecht komen (FOD Justitie, 2014). De ontwikkeling van deze kruispuntbank werd pas opgestart na het voltooiën van het Cheops project en wordt verder besproken. Het stappenplan Cheops moest leiden tot een degelijke informatica, waardoor de werking van de rechterlijke organisatie efficiënter verloopt. De eerste stap van Cheops is het ontwikkelen van de MaCH-applicatie (FOD Justitie, 2011).

4.2.1. Mach

Zoals eerder vermeld, bestaat het Cheops project uit verschillende stappen. Eén van de eerste stappen was de vervanging van de toepassing Mammout door Mach (Mammoth at Central Hosting) bij de vredegerichten, de politierechtbanken en de politieparketten (Vandeurzen, 2009). Mamout was één van de eerste ICT toepassingen bij de rechterlijke orde en werd al gebruikt sinds begin jaren 2000. Mach is een modernere versie van Mammout, waarbij er gebruik gemaakt wordt van een beveiligde centrale server (De Bock, 2008). Dankzij de server kunnen de politierechtbanken en parketten gemakkelijker en sneller overtreders dagvaarden. Ook kan er gecontroleerd worden of iemand elders al veroordeeld werd. De Mach-applicatie zou leiden tot efficiëntie- en tijdsinstaat bij de gebruikers (FOD Justitie, 2012). Mach is een belangrijk element bij het implementeren van het elektronisch dossier. Het maakt hierbij gebruik

van de kruispuntbank JustX. Mach heeft als doel alle gegevensbanken te centraliseren op één centrale server in Brussel. Een grote evolutie ten opzichte van de vroegere periode, waarbij elk vreedegerecht, politierechtbank en parket een eigen niet-gestandaardiseerde databank beheerde (Carlier, 2010).

4.2.2. Centraal Strafregister

Een ander belangrijk stap bij Cheops is het ontwikkelen van een centraal strafregister van vonnissen en arresten. Volgens artikel 589 van het Wetboek van Strafvordering is het Centraal Strafregister een systeem van geautomatiseerde verwerking, gehouden onder het gezag van de Minister van Justitie, waarin gegevens betreffende beslissingen genomen in strafzaken of ter bescherming van de maatschappij worden geregistreerd, bewaard en gewijzigd. De doelstelling van het Centraal Strafregister is het delen van gegevens de overheden die belast zijn met de uitvoering van de opdrachten van de rechterlijke macht in strafzaken, de administratieve overheden die beslissingen moeten uitvoeren over een individu waarbij kennis van zijn gerechtelijk verleden vereist is, met particulieren indien zijn een uittreksel van het Strafregister moeten voorleggen en als laatste met buitenlandse overheden zoals omschreven in internationale overeenkomsten (BS, 8 augustus 1997).

Het implementeren van het Centraal Strafregister was een gedeeltelijk succes en zit nog deels in zijn beginfase. Via de applicatie Mach worden sinds 2014 de veroordelingen uitgesproken door de politierechtbank automatisch ingevoerd in het Centraal Strafregister (VVSG, 2014). Sindsdien werden 80% van alle uitspraken ingevoerd in het Strafregister (Lemmens, 2015). Op 16 februari 2015 publiceerde de Minister van Justitie een omzendbrief waarin hij de toekomstplannen en voordelen van het Centraal Strafregister nader toelichtte. Het zou een tijdswinst betekenen voor de dienst Centraal Strafbeheer, omdat het manuele werk verbannen wordt. Daardoor kunnen ze zich focussen op het verwerken van vonnissen van andere jurisdicties, waardoor de registratietermijn ingekort wordt en waardoor het aantal dossiers in het Strafregister explosief is toegenomen (BS 16 februari 2015). Daarnaast zal er ook nog veel tijd geïnvesteerd worden in het updaten van oude dossiers. Heel wat oude dossiers moeten nog een rijksregisternummer krijgen, dit voor de werking van het Centraal Strafregister en het implementeren van de elektronische werking van de gerechtsdossiers (Lemmens, 2015). Maar niet ieder aspect bij de implementatie van het Centraal Strafregister is succesvol geweest. Naast de politierechtbanken en andere jurisdicties, moeten ook de gemeentelijke strafregisters vervangen worden door het Strafregister. De bedoeling was om dit tegen eind 2014 te verwezenlijken, maar door complicaties met de software en andere technische mankementen is het uitgesteld tot ten vroegste 2018 (VVSG, 2014).

4.2.3. JustScan

Het hoofdoel van Cheops is het moderniseren van justitie. Een moderne justitie is een papierloze justitie (Rijksoverheid, 2015). Maar voor het zover is, moeten er eerst cruciale basiselementen gedigitaliseerd worden. Nog steeds wordt er voornamelijk gewerkt met papieren dossiers. Het is een heel omslachtige en kostelijke manier van werken. Sinds 2007 probeert men dit probleem aan te pakken met het JustScan project. Het project JustScan beoogt de digitalisering van de strafrechtelijke dossiers waarvan het gerechtelijk onderzoek nog loopt of reeds is afgesloten, door middel van een scanprogramma (DeKamer,

2013). Dit betekent echter niet dat alle dossiers onder het project vallen. Dankzij het project kunnen de dossiers digitaal geraadpleegd worden. Momenteel worden de dossiers grotendeels via een cd of dvd verdeeld aan alle betrokken partijen (FOD Justitie, 2013). Dit soort van aanpak zal echter snel wijzigen, waarbij alle informatie online terug gevonden kan worden, mede door middel van de kruispuntbank JustX. Het digitaliseren van de dossiers zou leiden tot een enorme tijdswinst voor de advocaten en ook een daling van de kosten bewerkstelligen, zoals druk- en transportkosten (Heuvelmans, 2013). Zo had Justitie bij het dossier van Gellingen een slordige 315.000 euro en 195 dagen kunnen besparen, door het digitaliseren en het niet afdrucken van 11.000.000 pagina's papier (FOD Justitie, 2013). Elk van de 27 arrondissementen heeft, dankzij JustScan, nu toegang tot een scanner die 80.000 bladzijden per dag kan scannen. In 2014 werd er maandelijks gemiddeld 500 gerechtelijke dossiers gescand, goed voor honderdduizenden bladzijden (FOD Justitie, 2014).

Wanneer er ICT geïmplementeerd moet worden, is het cruciaal dat er daarvoor voldoende draagvlak is bij de gebruikers. Bij JustScan is dit niet altijd het geval. Ten eerste wordt het niet altijd toegepast door de griffie. Voor hun is JustScan tijdconsumerend in plaats van besparend. Vaak is er dubbel werk met het inscannen en nummeren van de documenten en de nog bestaande papieren versie. Ook maken magistraten te weinig gebruik van JustScan, omdat ze geen ondersteuning en uitleg krijgen over hoe er met JustScan-dossiers gewerkt moet worden. Daarnaast vragen nog veel advocaten vaak een papieren versie van het dossier. Zolang de wetgeving niet wordt aangepast zodat er geweigerd kan worden om aan de advocaten een papieren versie te bezorgen, zal er geen verandering komen in de gang van zaken. Momenteel lijkt het inefficiënter om met elektronische dossiers te werken, omdat dit leidt tot meer werklast (Plessers, 2014).

4.3. JustX

In België wordt sinds 2012 gewerkt met een kruispuntbank, beter bekend als JustX. Het idee achter de kruispuntbank is dat het op termijn bruikbaar is als een standaardplatform voor de uitwisseling van elektronische gegevens binnen een breed justitiële uitwisseling. Via het platform moeten niet alleen alle gebruikers informatie kunnen ontvangen, maar ook kunnen verzenden (FOD Justitie, 2012). Daarnaast zal de kruispuntbank ook gegevens kunnen opvragen bij andere databanken. Een belangrijke voorwaarde is dat er gebruik gemaakt wordt van autorisatie- en certificatie middelen. Het identificeren van de gebruikers is belangrijk, zodat bepaald kan worden welke bevoegdheden de gebruiker heeft en aan welk soort documenten hij of zij kan geraken. Zo kan er gegarandeerd worden dat bijvoorbeeld de advocaat niet geschorst is (Boone, 2013). Daarnaast is het identificeren noodzakelijk, zodat achteraf achterhaald kan worden wie de documenten ingekeken heeft en eventueel aanpassingen heeft gemaakt. Voor bepaalde documenten die noodzakelijk gesloten moeten blijven voor de algemene gebruiker, kan men gemakkelijk gebruik maken van encryptie. Een ander belangrijk element van de kruispuntbank is het gebruik van routeren. Dat is het automatisch doorsturen van de ontvangen informatie naar de relevante actoren. Die wordt dan bijvoorbeeld doorgestuurd naar het collaboratief platform, die het dan brengt naar de juiste bestemming en integreert in het relevante dossier (FOD Justitie, 2012). Om ervoor te zorgen dat de elektronisch toegezonden documenten in het juiste dossier terecht komen, is het

belangrijk dat er bij het digitaliseren van gerechtsdossiers gebruik gemaakt wordt van een nationaal uniek dossiernummer (Boone, 2013). Daardoor wordt de informatiedoorstroming vereenvoudigd en kan men gemakkelijker informatie uitwisselen op alle niveaus. JustX zal dan ook in de toekomst heel belangrijk zijn voor elektronische procesvoering (FOD Justitie, 2014).

4.3.1. VAJA

VAJA is een applicatie die gebruikt wordt door de hoven van beroep en arbeidshoven en staat voor "vonnissen arresten/ jugements des arrêts". Het moet een nationale kruispuntdatabank creëren, waar alle gegevens van Belgische vonnissen en arresten kunnen opgeslagen, gekoppeld en geraadpleegd worden (FOD Justitie, 2015).

De werkwijze van VAJA gaat als volgt: de griffier maakt gebruik van de nieuwe template in Word om het ontwerparrest verder uit te werken. Zodra dit definitief is, valideert de magistraat het ontwerp en meldt dit tijdig aan de griffier. De griffier zal vervolgens tenminste één dag voor de uitspraak het arrest uploaden in VAJA, waardoor het mogelijk wordt een exemplaar, voorzien van de nodige barcodes, uit te printen en te ondertekenen. Het arrest wordt vervolgens verwerkt en ingescand op de MFP's op de griffie (Hof van beroep Antwerpen, 2015).

Het arrest wordt nu digitaal bewaard en moet niet meer manueel gekopieerd worden of opgezocht worden in de papieren versie om de inhoud van het arrest te kennen. Daarnaast opent VAJA ook mogelijkheden, wat betreft de elektronische registratie van vonnissen en arresten die recent werden uitgesproken (K.B. van 26 januari 2014). Op termijn zal het mogelijk zijn om gebruik te maken van elektronische kennisgevingen, in die gevallen waar de wet het toelaat. Zo zou het door het inscannen van de betekening van een arrest,- in toepassing van artikel 792 van het Gerechtelijk Wetboek-, wel eens automatisch en binnen de 8 seconden in de mailbox van de advocaat kunnen terecht komen, in plaats van binnen de 8 dagen na de uitspraak (FOD Justitie, 2015).

Onder VAJA verdwijnt het gebruik van de papieren versie niet ineens. Er wordt gekozen voor een geleidelijke overgang naar een digitale versie. Daarbij wordt er gewerkt met een elektronisch minuut, wat betekent dat het elektronisch arrest ten allen tijde identiek moet blijven aan de papieren versie. De elektronisch minuut komt tot stand door het inscannen van het ondertekende arrest. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een barcode. Ieder arrest krijgt een unieke nationale code: niet alleen elk blad van het arrest bevat deze code, maar ook het aantal pagina's en de uploadversie. Dit laat toe om meldingen zoals rechtsmiddelen, betekeningen et cetera..., die aangebracht worden op de eerste pagina van het arrest via de miniscan aan te brengen, zonder het volledige arrest opnieuw in te scannen. De griffier moet er dan voor zorgen, dat alle wijzigingen aan de papieren minuut onmiddellijk wordt overgebracht op de digitale minuut.

4.4. Sidis Suite

In 2014 heeft FOD Justitie een belangrijke stap gezet naar een volledig elektronisch gerechtsdossier, door de ontwikkeling en implementatie van de Sidis Suite applicatie. Via Sidis Suite zal iedere gedetineerde een persoonlijk elektronisch en gecentraliseerd dossier krijgen (Knack, 2012). Daarin zal alle essentiële informatie staan, dat moet zorgen voor een efficiënter beheer (FOD Justitie, 2015). Hierdoor zal het gemakkelijker zijn om aan snelle en kwaliteitsvolle informatie-uitwisseling te doen (Geens, 2015). Het is een groot voordeel tegenover vroeger, omdat toen het gedeeltelijk papieren dossier mee moest verhuizen in het geval van een transfer van de gedetineerde naar een ander instelling. Ook gaat de detentiehistoriek niet meer verloren. Daardoor blijven de aanbevelingen van de voormalige begeleiders bewaart waardoor men niet opnieuw helemaal van nul moet herbeginnen. Als laatste biedt de applicatie voordelen voor het re-integratieplan van de gedetineerde, dat hierdoor makkelijker opgesteld kan worden (Commissie voor Justitie, 2014). Sidis Suite is niet alleen ontwikkeld om te zorgen voor een betere strafuitvoering, maar wordt ook gebruikt door andere justitiële diensten dankzij de koppeling aan de kruispuntbank JustX. Zo kan de Dienst Vreemdelingenzaken, door hun toegang tot Sidis Suite in de dossiers van de gedetineerden, gemakkelijker bepalen wie er in aanmerking komt voor een repatriëring (FOD Justitie, 2014). Daarnaast kan Sidis Suite gebruikt worden als blauwdruk voor toekomstige gelijkaardige projecten (FOD Justitie, 2015).

Sidis Suite was niet het enige project van justitie in verband met het moderniseren van de behandeling van de dossiers van gedetineerden. In 2012 werd een informaticaproject, genaamd Siset, voor elektronische toezicht van veroordeelden op gang gebracht. Door dit project konden gegevens gemakkelijker beschikbaar zijn. Siset werd achteraf in 2014 gekoppeld aan Sidis Suite (Delafortrie, 2012). Een ander project is Consult-online. Consult-online is een spin-off van JustScan waarbij de gedetineerde zijn ingescand dossier elektronisch vanuit de gevangenis kan raadplegen (FOD Justitie, 2013).

4.5. e-Deposit

Een volgend digitaliseringsproject bij justitie is het implementeren van e-Deposit. Dankzij het e-Deposit project kunnen conclusies en stukkenbundels in burgerlijke zaken elektronisch neergelegd worden via een server. (Hof van beroep Antwerpen, 2015). Het e-Deposit werd eerst begin 2015 als proefproject bij het Hof van beroep van Antwerpen gelanceerd, maar is dankzij diens succes nu uitgebreid naar de andere hoven van beroep en arbeidshoven. Daarnaast wordt het nu geleidelijk aan geïmplementeerd bij rechtbanken van eerste aanleg. E-Deposit vervangt een oud systeem, die enkel toegepast werd bij het Hof van beroep in Antwerpen, waarbij de advocaat de conclusies en stukkenbundels via elektronische mail moest doorsturen. Dit systeem van het doorsturen via elektronische mail was deels succesvol. Bij de andere gerechtshoven en rechtbanken vervangt het voornamelijk de traditionele methoden van neerleggen. Bij de implementatie van het systeem waren praktisch geen technische problemen en het leidde tot een tijds winst voor de advocaten. Toch bracht het verwarring bij de advocaten. Hoewel het aanvankelijk de bedoeling was, dat er enkel tijdens de openingsuren van de griffie elektronische mail kon verstuurd worden, werd het meer en meer de gewoonte dat de stukken na de uren verzonden

werden. Het hing af van rechter tot rechter of dit aanvaard werd. Daarnaast bestond er geen automatisch systeem om de mails te verwerken. De mail moest handmatig opgeslagen worden op de server, daarna uitgeprint en ondertekend worden (Keereman, 2013). Het e-Deposit project is een uitvoering van artikel 32bis van het Gerechtelijk wetboek: de neerlegging of mededeling bij gewone brief of bij aangetekende brief die aan de griffie en aan het parket worden gericht, kunnen geldig geschieden via elektronische weg door invoering van het Phenix-project (BS 5 augustus 2006). E-Deposit werkt via een authenticatiesysteem op basis van het rijksregisternummer, beter bekend als eID. Het rijksregisternummer is een geschikte identificatiemethode, omdat het toelaat iemand nauwkeurig te identificeren en sluit verwarringen uit. Zo kan het zijn dat er meerdere mensen in België leven met de exacte combinatie van voornaam en achternaam (CBPL, 2014). Het elektronisch uploaden van de stukkenbundels zou een enorme tijdswinst betekenen, voor zowel de griffie als de advocaten. Er hoeft niet meer gewerkt te worden via fax of post en men kan het eerder waar en wanneer uploaden, buiten de openingsuren van de griffie. Daarnaast werkt het systeem ook met een ontvangsbewijs, wanneer de stukken geupload zijn (Hof van beroep Antwerpen, 2015).

4.6. e-Box project

Het is belangrijk dat, bij het creëren van een digitaal omgeving, er een goed communicatieplatform wordt ontwikkeld, één die toelaat dat alle gerechtelijke instanties en advocaten, gerechtsdeurwaarders en notarissen, onderling met elkaar elektrisch communiceren (FOD Justitie, 2015). Het e-Box systeem heeft voor het eerst de daglicht gezien in 2012. Het doel was ervoor zorgen dat er beveiligde berichten uitgewisseld kon worden tussen burgers en overheidsdiensten. Het werd eerst gebruikt bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid en de RVA. Toen al was er veel interesse bij Justitie achter dit project. Jaarlijks verstuurd Justitie voor 22 miljoen euro aan aangetekende brieven. Die kosten zouden dan wegvallen dankzij e-Box (Blyaert, 2012). Het e-Box kan het best vergeleken worden met de postbussen in het postkantoor. Aan verschillende actoren, zoals advocaten en gerechtsdeurwaarders, wordt er een e-Box gegeven die dan geïnstalleerd zijn op een gemeenschappelijk server. Via hun e-Box sturen de verschillende actoren de documenten naar elkaar. De communicatie via e-Box krijgt de waarde van een aangetekende brief, er is namelijk een bevestiging aan verbonden wanneer het document is aangekomen en wie het heeft verzonden en ontvangen heeft. Dit zou de eerste stap moeten zijn voor de start van een cultuur van elektronisch communiceren. De bedoeling is om achteraf het systeem te veranderen door een betere systeem, maar dat is momenteel nog toekomstmuziek (Geens, 2015).

In het Justitieplan 2015, die de minister van Justitie in maart 2015 publiceerde, wordt er verwacht dat het e-Box project tegen het einde van 2015 wordt geïmplementeerd. Net als bij de andere projecten, wordt de veiligheid bij authenticatie gegarandeerd door het gebruik van de elektronisch identiteitskaart. De Rijksregisternummer is een goede manier om alle gebruikers te kunnen identificeren. Het succes van het project hangt af van de snelheid waarop er overgegaan wordt van papieren naar elektronisch communicatie. Eerst zal er een tijdelijke overgangsfase zijn waarbij de papieren en elektronisch communicatiemiddel naast elkaar zal bestaan. Daarna zal de elektronische communicatie verplicht worden en papieren enkel nog bestaan voor gevallen van overmacht (FOD Justitie, 2015).

4.7. e-Letter

Een toekomstig digitaliseringsproject bij justitie in België is e-Letter. E-Letter moet leiden tot een elektronische briefwisseling waarbij ieder document, zoals bij VAJA, voorzien is van een barcode. Deze barcode bevat dan de informatie of het document een gerechtsbrief is of een aangetekend schrijven. Bij de e-Letter zou het mogelijk moeten zijn om het ook elektronisch te ondertekenen. E-Letter zou enkel gebruikt worden bij de ontvangers die beschikken over een elektronisch adres. Als dit niet het geval is, wordt het nog steeds in een papieren versie opgestuurd. Een groot verschil is dat het postbedrijf, op basis van de barcode, de brief zal behandelen als gerechtsbrief of aangetekende zending en dat het gerechtshof digitaal het correcte afgifte- of ontvangstbewijs bezorgt, wat dan gekoppeld wordt aan de zaak. Dit zou moeten leiden tot een daling van zowel de werklast als de portokosten. Het uiteindelijk doel is om op termijn 70% van de briefwisseling digitaal te behandelen (FOD Justitie, 2015).

4.8. Elektronische procesvoering bij de Raad van State en Raad voor Vreemdelingenbetwistingen

Sedert 1 februari 2014 verloopt de procesvoering bij zowel de Raad van State als de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen elektronisch. Beide instanties werken echter wel volgens een ander systeem en zullen apart besproken worden.

4.8.1. De elektronische procesvoering van de Raad van State

Bij de Raad van State hebben de verschillende partijen en hun advocaten de mogelijkheid tot elektronische procesvoering door middel van de wet van 10 juli 2006 betreffende elektronische procesvoering en het Koninklijk besluit van 13 januari betreffende de elektronische procesvoering (Parrilli, 2014). Bij de Raad van State werkt de elektronische procesvoering via een beveiligde website waarbij je een identiteitskaart nodig hebt om er toegang op te krijgen. Het gebruik van elektronische procesvoering is niet verplicht. De keuze voor elektronische procesvoering kan gemaakt worden tot op het moment dat het dossier wordt overgemaakt aan het auditoraat voor het opmaken van hun verslag. De beveiligde website kan gebruikt worden door advocaten en personen die in eigen naam optreden. Via de website kunnen verzoekstukken en verdere processtukken elektronisch verzonden en uitgewisseld worden (Raad van State, 2014). De verschillende partijen worden via een mailbericht op de hoogte gehouden van alle neerleggingen en kunnen het raadplegen via een elektronisch dossier. Na het indienen van het verzoekschrift krijgen de verwerende partij en andere belanghebbende partijen toegang tot het dossier via een eenmalig bruikbare alfanumerieke sleutel, meegedeeld door de griffie (Parrilli, 2014). Wanneer de gebruiker een stuk niet raadpleegt binnen de drie werkdagen na het versturen van de mailbericht, wordt er een elektronische herinnering gestuurd. Als het dan nog altijd niet geraadpleegd wordt door de gebruiker, wordt het geacht ter kennis zijn gebracht bij het verstrijken van de werkdag nadat de elektronische herinnering is verstuurd (Plancke, 2014)

Bij het gebruik van elektronische procesvoering wordt er rekening gehouden met mogelijke technische problemen. Indien de website op een bepaalde dag langer dan één uur niet beschikbaar is, worden alle termijnen verlengd tot het einde van de volgende werkdag. Daarnaast is er nog altijd de mogelijkheid

om de stukken via de post neer te leggen indien de persoon in kwestie technische hinder ervaart met zijn informaticamaterieel. De stukken moeten echter daarna dan zo snel mogelijk ingediend worden. Als laats moet er altijd de mogelijkheid blijven bestaan om de stukken, die moeilijk converteerbaar zijn naar een digitaal formaat, per post opgestuurd binnen drie werkdagen na de neerlegging van het verzoekschrift (Plancke, 2014).

Het gebruik van de elektronische procesvoering is niet verplicht. De partijen die de stukken op papier wensen te ontvangen, kunnen dat als voorheen doen en nog gebruik maken van de klassieke communicatie met de Raad van State. Momenteel is de traditionele wijze nog parallel met de elektronische procesvoering (Raad van State, 2014).

4.8.2. De elektronische procesvoering van de Raad van Vreemdelingenbetwisting

De elektronische procesvoering bij de Raad van Vreemdelingenbetwisting werkt op een andere manier dan die bij de Raad van State. Terwijl de Raad van State werkt via een beveiligde website, worden de verzoekschriften, nota's en conclusies bij de Raad van Vreemdelingenbetwisting ingediend via een e-mail. Het indienen van die documenten per mail is verplicht, behalve voor de procedures in uiterst dringende noodzakelijkheid (Parrilli, 2014).

Deze verplichting is wettelijk ondersteund door de wet van 8 mei 2013 betreffende de 'Wet tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, van de wet van 12 januari 2007 betreffende de opvang van asielzoekers en van bepaalde andere categorieën van vreemdelingen en van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijke welzijn' en het Koninklijk Besluit van 26 januari 2014 (Parrilli, 2014).

4.9. Conclusie

Hoewel het een tijd geduurd heeft, is er in België het besef gekomen dat de 21ste eeuw al bezig is. Na het mislukken van het Phenix project in 2006, is de digitalisering van het justitie in een stroomversnelling gekomen. Daarin zal JustX een belangrijke rol spelen als kruispuntbank. Naast JustX, zijn de meeste applicaties voor de implementatie van een elektronisch dossier al ontwikkeld of zijn ze er nog steeds aan bezig. Het zal echter waarschijnlijk nog een aantal jaar duren voordat het volledig klaar is voor gebruik. Desondanks staat elektronische procesvoering nog steeds in haar kinderschoenen en heeft het nog een lange weg af te leggen. Bij de Raad van State wordt het al deels toegepast en ook aantal hoven van beroep maken al gebruik van een aantal elementen van elektronische procesvoering.

Hoofdstuk 5: Digitalisering in Europa

5.1. E-justitie

Het digitaliseren en moderniseren van het juridisch systeem is een uitdaging en prioriteit voor veel landen. Overal ter wereld worden er enorme investeringen gedaan om dit te bereiken. Op Europees niveau wordt er een steentje bijgedragen door het introduceren van e-justitie. E-justitie kan omschreven worden als het gebruik maken van technologie, informatie en communicatie om alles toegankelijker te maken voor zowel de burger als de publieke diensten. Het doel van e-justitie is het grensoverschrijdende justitiële verkeer te verbeteren, door gebruik te maken van moderne technologie (Van den Hoogen, 2008). Belangrijk element van e-justitie is dat het via het internet verloopt. Al vanaf 2003 ondersteunt de Europese Commissie de implementatie van een atlas over strafrechtelijke en burgerlijke zaken over de verschillende landen (Floridis, 2012). In 2008 kwam het in een stroomversnelling, toen het European e-Justice action plan werd gelanceerd. Dit was een vierjarenplan van 2009 tot 2013, waar de focus werd gelegd op de technische en financiële aspecten van e-justitie. Achteraf werd het plan vernieuwd met een nieuw vierjarenplan. Het plan vormt de basis voor de strategie van de komende vier jaar. Daarin worden de beginselen en doelstellingen besproken van Europese e-justitie en worden de algemene richtlijnen voor de opstelling van een nieuw Europees meerjarenplan uiteengezet (Europese Unie, 2014). De uitvoering van de strategie vereist een actieplan om e-justitie in de lidstaten te integreren. Het actieplan bevat een lijst projecten, waarvan de uitvoering in de vierjarig periode wordt besproken. Daarbij worden ook de deelnemers vermeld en een indicatief tijdschema toegevoegd (Raad van de Europese Unie, 2014).

Eén van de belangrijkste elementen van het plan was het oprichten van het e-justitieportaal. Dit moest op zowel nationaal als Europees niveau toegankelijk zijn (Europese Unie, 2014). Het zorgde ervoor dat er meer toegankelijkheid kwam tot de verschillende rechtstelsels in Europa. Het Europese e-justitieportaal heeft als doel burgers, organisaties, advocaten en rechters te helpen over de grenzen heen, om zo in contact te komen met justitie van een ander land. Dit zou moeten leiden tot een betere verstandhouding tussen de verschillende rechtssystemen, door het creëren van één groot Europees justitiegebied (Europese Commissie, 2014). Daarnaast moet het portaal toegang bieden tot justitieel relevante informatie in registers, die door nationale overheids- of beroepsinstanties worden beheerd, zodat de rechtsbedeling wordt vergemakkelijkt en het recht toegankelijker wordt (Raad van de Europese Unie, 2014).

Het e-justitieportaal is slechts één van de drie luiken van het Europees e-justitie programma. Het tweede luik is e-CODEX (Europese Commissie, 2014). E-CODEX is een grootschalig project met als bedoeling de toegankelijkheid en mobiliteit tussen de verschillende Europese lidstaten te vergroten. Daarnaast tracht het project de werking tussen de verschillende informatiesystemen van wettelijke instanties in Europa te verbeteren, het implementeren van gemeenschappelijke normen en vereenvoudigen van grensovertredende activiteiten. Dit zou dan kunnen gebeuren door het introduceren van e-justitie communicatie via online data uitwisseling. (Europese Commissie, 2014). Het laatste luik is ECRIS. ECRIS is een Europese criminele records informatiesysteem, waarbij de verschillende lidstaten hun criminele gegevens met elkaar delen.

5.2. Digitalisering in Nederland en Frankrijk

België is niet het enige land dat veel tijd en geld investeert in het digitaliseren van haar justitie. Het is een algemene trend die overal gaande is, ook bij alle lidstaten van Europa. Hoewel geen enkel project van deze landen identiek is, zijn er bepaalde kenmerken die overal terugkomen. Het is dan ook interessant om te kijken hoe die landen het aangepakt hebben. Daarom kijken we eerst naar een paar projecten van andere landen. In dit geval werd er gekozen voor onze buurlanden Nederland en Frankrijk.

België en Nederland hebben onder elkaar een aantal samenwerkingsovereenkomsten, waarbij het beleid van beide landen op elkaar afgestemd worden. Bij justitie is dit niet anders. Zo is er een samenwerking in de fraudebestrijding, de behandeling van strafzaken, etc. Desondanks de samenwerking, is er een groot verschil in de digitalisatie van justitie. Tijdens het uitwerken van de literatuuronderzoek, is het gebleken dat Nederland verder staat op het vlak van digitalisering dan België. Daarom zal de digitalisering van Nederland besproken worden om te zien hoe zij het aangepakt hebben.

Het tweede land dat besproken wordt, is Frankrijk. Hier zal er echter enkel gefocust worden op een case in plaats van de hele digitalisatieproces bij Frankrijk. De reden waarom er enkel gekozen wordt om een case te bespreken, is omdat de Télérecours perfect weergeeft wat de impact is van de perceptie van de eindgebruikers bij een nieuw applicatie.

5.2.1. Nederland

Nederland heeft al veel inspanningen geleverd op het vlak van het digitaliseren van justitie. Daarom is het noodzakelijk om tijdens dit onderzoek even stil te staan hoe ver ze al gevorderd zijn. Nederland kan als een voorbeeld dienen voor ons eigen land.

Het opmerkelijke is dat in Nederland de eenvoudige rechtszaken volledig gedigitaliseerd verlopen. Dit is de zogenaamde eKantonrechter. In die zittingszalen is er geen velletje papier meer te bekennen en wordt alles digitaal gedaan (Blankena, 2014). Niet alleen advocaten, maar ook verzekeraars en burgers kunnen hierdoor nu online een rechtszaak beginnen. Dit zorgt ervoor dat de rechtszaken toegankelijker zijn. Ook kan er hierdoor veel tijd en moeite bespaard worden (Novum, 2014). Maar Nederland wilt het niet hierbij laten en gaat een stapje verder met het opstellen van het programma Kwaliteit en Innovatie (KEI). Het doel van het programma is ervoor te zorgen dat in vier jaar tijd de advocaten, magistraten en griffies volledig over schakelen naar digitaal procederen (Aantjes, 2014). Alleen burgers die zelfstandig procederen, kunnen het nog via de papieren weg doen. Zelfs de bestuurlijke organisaties en bedrijven worden verplicht om digitaal te werken (Blankena, 2014). Nederland springt niet van de ene dag op de andere in het digitale tijdperk. Al vele jaren hebben ze voldoende geïnvesteerd in de technologische opleiding van hun personeel en het informatiseren van de rechtbanken. De rechters en medewerkers van justitie werken al jaren met moderne, gestandaardiseerde computers en andere vormen van hardware zoals tabletten. Ook zijn hun gebouwen uitgerust met wifi en zijn er bijna nergens nog faxen te vinden. Daarnaast werken ze al een tijd met digitale strafdossiers (Aantjes, 2014). De bedoeling van KEI is dat de toegang tot de elektrische dossiers uitgebreid wordt naar alle partijen van een rechtszaak. Ook de burgers die zelfstandig procederen zouden er toegang tot moeten krijgen,

uiteraard met de nodige beveiliging. Momenteel hebben voornamelijk advocaten elektronisch toegang tot het dossier door middel van het advocatenportaal. De procedure gaat dan als volgt. De advocaten sturen naar de griffie een stelbrief waarbij ze elektronisch toegang verzoeken tot het strafdossier. De griffie zet dan het digitaal dossier beschikbaar in het advocatenportaal. Vervolgens kan de advocaat met zijn advocatenpas en kaartlezer inloggen op het webportaal met de naam 'Mijn Zaak' (Rechtspraak, 2014). Daarnaast kan, via het portaal, stukken ingediend worden, berichten van de griffier of rechter uitgewisseld worden, zittingsdata gekozen worden en stukken worden ingediend. Strafpleiters kunnen het dossier dan downloaden en uitprinten, maar bijvoorbeeld ook gewoon een tablet meenemen naar de zittingzaal (Aantjes, 2014).

Maar Nederland heeft ook al een aantal mislukte projecten achter de rug, waarvan sommigen handenvol geld hebben gekost. Uiteindelijk werd er in Nederland een speciale onderzoekscommissie opgericht, die concludeerde dat meer dan 70 procent van de ondernomen projecten onsuccesvol was en die bovendien tussen de vier à vijf miljard euro gekost hebben (Denoodt, 2013).

5.2.2. Frankrijk – TéléRecours

Net als andere Europese landen, zit Frankrijk momenteel volop in de moderniseringsfase van haar justitie. Eén van hun projecten is het befaamde TéléRecours, die heel gelijkaardig is met het MCOL project van Engeland en Wales en het in mindere mate gelukte Italian Trial Online. TéléRecours heeft als doel het ontwikkelen van een elektronische bestandsysteem voor de administratie van de Franse justitie (Velicogna, Errera & Derlange, 2013).

Sinds 2004 maakt de juridische administratie gebruik van een elektronisch communicatiemiddel, waarmee de gebruikers gemakkelijk alle relevante informatie kunnen terug vinden over hun zaak. Daarnaast kon er ook gekeken worden wie met de zaak bezig is en hoever het gevorderd is. Dit systeem heeft de naam Sagace gekregen. Sagace was een digitalisatieproject die een jaar voor de ontwikkeling van TéléRecours gelanceerd werd. De authenticatie van Sagace werkt nog volgens een oud methode. De gebruikers hebben toegang tot een web pagina door middel van een via email toegezonden code (Conseil d'état, 2006). Het werd een succesvol project door zijn korte ontwikkelingsperiode en zijn populariteit. Het systeem wordt in 95% van alle gevallen gebruikt (Velicogna, Errera & Derlange, 2013). Het succes van dit systeem gaf de nodige motivatie voor de verdere ontwikkeling van het elektronisch bestandsysteem, met name het TéléRecours systeem. Toch legde het Sagace project enkele hiaten bloot en werden er lessen uitgetrokken voor het ontwikkelen van TéléRecours. De eerste prioriteit bij TéléRecours was het vermijden van het grootste probleem, namelijk complexiteit van het systeem. Voor het succesvol ontwikkelen van het systeem, moesten de procedureregels vereenvoudigd worden. Dat werd dan ook gedaan door middel van een decreet op 10 maart 2005. Door de wet werden er een paar veranderingen doorgevoerd. Zo was er geen een handgeschreven handtekening meer nodig, maar kon het vervangen worden door een login password. Een tweede verandering was dat als de drager van de document elektronisch was, er geen papieren versie meer vereist was. Een andere verandering was dat er garanties werden gesteld door middel van deadlines (Velicogna, Errera & Derlange, 2013).

Uiteindelijk had Télérérecours wisselvallige resultaten. Aan de ene kant was het een technisch succesvol systeem dat eenvoudig bruikbaar was en gemakkelijk geïntegreerd kon worden door de gebruikers. Aan de andere kant leidde het niet tot meer efficiëntie, omdat de kosten stegen in plaats van te dalen. Een mogelijk oorzaak hiervoor is de onwilligheid van de gebruikers om het systeem volledig te gebruiken. Ze hadden het gevoel dat het nieuw systeem hun werd opgedrongen. Deze case is een voorbeeld van wat er gebeurt als het project geen voldoende steun heeft van de gebruikers. Hoe verder er afgeweken wordt van het traditionele pad, hoe groter de aantal gedeelde impliciete afspraken van hoe de gang van zaken zijn verstoord wordt. Dit leidt vaak tot een grotere weerstand. Justitie is gekenmerkt door tradities en gewoontes. Die komen steeds vaker in botsing met de modernisering van hun beroep (Velicogna, Errera & Derlange, 2013). Velen weigerden om met Télérérecours te werken en bleven nog steeds koppig vast houden aan de traditionele manier van werken (Mazza & Czarniawska, 2003).

5.3. Vergelijking ICT van Europese landen

Bij het vergelijken van de verschillende Europese landen, kijkt CEPEJ in welke mate de verschillende technologieën geïmplementeerd zijn. Daarbij wordt er gebruik gemaakt van een puntensysteem. Als het gebruikt wordt door 100% van de rechtbanken, krijgt het vier punten. Als het gebruikt wordt door meer dan 60% van de rechtbanken krijgt het drie punten en twee punten bij minder dan 60%. Het krijgt één punt als het toegepast wordt door minder dan 10% van de rechtbanken en nul punten bij 0%. In de tabel hieronder worden enkel de meest relevante landen opgenomen, zoals buurlanden of uitzonderlijke gevallen. De volledige tabel is terug te vinden onder Bijlage 1.

Landen	Directe bijstand aan rechters en griffiers						Administratie en management				
	Tekstverwerker	Elektronisch databank van rechtspraak	Elektronische bestanden	E-mail	Internet verbinding	Groepsgemiddelde	Zaakregistratie systeem	rechtbank beheer infosysteem	Financieel informatie systeem	Videoconferentie	Groepsgemiddelde
België	4	4	3	4	4	3,8	3	2	3	1	2,3
Duitsland	4	4	1	4	4	3,4	4	3	4	2	3,3
Estland	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Frankrijk	4	4	3	4	4	3,8	4	4	4	4	4
Griekenland	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1,5
Italië	4	4	4	4	4	4	4	3	3	1	2,8
Luxemburg	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Nederland	4	4	1	4	4	3,4	4	4	4	3	3,8
Oostenrijk	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Portugal	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Spanje	4	4	4	4	4	4	4	4	4	1	3,3
Tjechië	4	4	1	4	4	3,4	4	4	0	2	2,5
Zweden	4	4	0	4	4	3,2	4	4	4	4	4

Landen	Communicatie tussen rechtbank en de verschillende partijen										
	Elektronisch web forms	Website	Opvolgsysteem online	Elektronische registers	Elektronisch verwerken van kleine vorderingen	Elektronisch verwerken van onbetwiste zaken	Elektronisch indienen van vorderingen	Videoconferentie	Ander elektronische communicatie	Groepsgemiddelde	
België	1	3	0	1	0	0	0	1	0	0,7	
Duitsland	3	4	4	4	0	0	2	2	4	2,6	
Estland	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
Frankrijk	4	4	2	2	2	1	1	2	2	2,2	
Griekenland	1	1	0	1	0	0	0	0	1	0,4	
Italië	3	3	2	3	3	3	3	2	0	2,4	
Luxemburg	4	4	0	0	0	0	0	4	4	1,8	
Nederland	4	4	4	4	0	0	0	4	4	2,7	
Oostenrijk	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
Portugal	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
Spanje	4	4	0	4	0	0	1	2	3	2	
Tjechië	4	4	4	4	4	4	4	2	4	3,8	
Zweden	0	4	0	3	0	0	0	4	3	1,6	

Tabel 5.1.: Gebruik van ICT in Europa in 2012

(Bron: CEPEJ, Report on European Judicial systems- Edition 2014)

Uit bovenstaande tabellen, opgesteld met gegevens van 2012, blijkt dat België op een aantal gebieden nog veel werk te verrichten heeft. Op het vlak van directe ondersteuning van rechters en administratie, ook gekend als basistechnologie, staat België er goed voor. Enkel op het vlak van elektronische bestanden krijgt België een drie. Volgens het CEPEJ rapport wordt er bij meer dan 50% van de hoven en rechtbanken gewerkt met elektronische bestanden. Dit is het een beetje verrassend dat België een hoog cijfer heeft op elektronische dossiers, aangezien het implementeren daarvan bij de meeste rechtbanken en hoven nog steeds één van de prioriteiten is van Justitie anno 2015. Op het vlak van ICT voor administratie en management van cases, ziet het er minder rooskleurig uit. Vooral het gebruik van court management informatiesystemen en videoconferencing zorgt ervoor dat het gemiddelde slechts 2,3 is. In België kan videoconferencing gebruikt worden bij alle rechtszaken, zowel crimineel als niet-crimineel. Eén van de mogelijke redenen waarom videoconferencing toch nog zo weinig wordt gebruikt, is dat volgens artikel 112 van de Wetboek van Strafvordering het enkel mogelijk is om experten en getuigen te ondervragen via videoconferencing. De verdachte zelf heeft dit mogelijkheid niet (B.S. 22 september 2002). Ook hebben veel rechtbanken niet de nodige apparatuur en opleiding. Wanneer er gekeken wordt naar de derde categorie, namelijk elektronische communicatie tussen rechters en partijen, blijkt dat België er hier niet goed op scoort, vooral ten opzichte van de buurlanden. Het elektronisch verwerken van kleine vorderingen en andere kleinschalige geschillen is niet mogelijk in België. Ook het gebruik van elektronische webforms, elektronische registers en follow-up cases online komen niet of amper voor in België. Met een gemiddelde van 0,7 is het duidelijk dat België hier nog veel

werk te verrichten heeft. Deze categorie is het cruciaalst voor elektronische procesvoering. Slechts wanneer er hier absoluut goed op gescoord wordt, kan de pad vereffend worden voor elektronische procesvoering.

Wanneer er gekeken wordt naar andere Europese landen, kan er bij de meesten een andere conclusie getrokken worden. Zo heeft Oostenrijk gemiddeld een vier op de drie categorieën. Oostenrijk is een van de voorlopers in Europa op het vlak van digitaliseren van diens justitie. Er zijn weinig landen die het kan nadoen. In de tabel heeft ook Portugal een vier op de drie categorieën. Ook Engeland, Hongarije, Estland en Slowakije worden vaak genoemd als een voorbeeld voor de rest van Europa, maar zijn door CEPEJ niet opgenomen in de tabel. Ook Luxemburg haalt een beter score op de drie categorieën. Op het vlak van de eerste categorie bij ICT, moet België niet onderdoen ten opzichte van Frankrijk en Duitsland. Echter bij de andere twee categorieën is het duidelijk dat België één van de kneusjes van West-Europa is.

5.4. Conclusie

Wanneer er vergeleken wordt met de rest van Europa, kan er geconcludeerd worden dat België nog een heel wat werk zal moeten verzetten om de achterstand in te halen. Enkel op het vlak van implementeren van basistechnologie, in de tabel gekend als directe bijstand aan rechters en griffiers, staat België er goed voor. Dit is echter verre van voldoende om te kunnen spreken van een positief evolutie voor het implementeren van elektronische procesvoering. Op de belangrijkste categorieën voor elektronische procesvoering scoort België heel slecht. Het krijgt amper tot geen punten op online opvolgsysteem, digitale registers, elektronisch verwerken van vorderingen, elektronisch indienen van onder meer vorderingen en elektronisch communicatie. Tot nu toe is er nergens in Europa, zover dat het gekend is, een volledige toepassing van elektronische procesvoering aan de gang. Veel Europese landen hebben getracht om daar verandering in te brengen door middel van uiteenlopende projecten en veel van hen zijn daarin niet geslaagd. Toch zijn er een paar Europese landen, zoals Estland en Oostenrijk, die heel goed scoren op de CEPEJ lijst en niet ver staan van het volledig implementeren van elektronische procesvoering. Ze dienen als voorbeeld voor de rest van Europa dat digitalisatie en informatiseren van justitie niet onmogelijk is.

Hoofdstuk 6: Praktijkonderzoek

6.1. Methodologie

Voor het praktijk gedeelte van dit werk werd er gekozen om de perceptie van de advocaten te meten via enerzijds een vragenlijst en anderzijds via een aantal interviews. De vragenlijst werd opgesteld in samenwerking met Prof. Dr. Marneffe en Mevr. Bielen. Om aan de nodige respondenten te geraken, werd er handmatig de e-mailadressen van advocaten van alle Vlaamse balies verzameld via de website van Orde van Vlaamse Balies. Enkel advocaten die werken met een algemeen info e-mailadres werden niet opgenomen in de lijst. Uiteindelijk werden de emailadressen van in totaal 9.120 advocaten verzameld. De vragenlijst werd gecreëerd en verspreid door een webserver systeem genaamd Qualtrics. Qualtrics is een applicatie waarbij er gemakkelijk een online enquête opgesteld kan worden. Dankzij deze software kan er eenvoudig informatie verzameld en achteraf verwerkt worden. Daarnaast garandeert ook Qualtrics de anonimiteit van de respondenten.

De vragenlijst bestaat uit vier delen. Eerst wordt er gekeken naar de algemene perceptie van advocaten ten opzichte van elektronische procesvoering. Daarna worden er meer specifieke elementen van elektronische procesvoering onderzocht. Zo kregen de respondenten vragen over elektronisch dossier, e-Deposit en elektronisch communicatie.

Voor de vragenlijst rondgestuurd werd via mail, werd het eerst inhoudelijk nagekeken door vier advocaten. Meester Van Gompel van advocatenkantoor Van Gompel – Reneétte, meester Maes van advocatenkantoor Demal – Maes - Flavoraal, meester Nina Kumpen van Zeta Legal associates en meester Bernard Vanheusden waren vriendelijk genoeg om hiervoor tijd vrij te maken.

6.2. Meetschalen

In dit onderdeel wordt het gebruik van de verschillende meetschalen in de vragenlijst besproken. De vragenlijst zelf is terug te vinden in bijlage 2. Een enquête is een schriftelijke bevraging waarbij de meeste vragen als gesloten vragen beschouwd konden worden. De respondenten beantwoorden de vraag aan de hand van vooropgestelde meetschalen. Er werden ook enkele open vragen opgenomen, waarin de respondenten hun gedachten en meningen konden meedelen.

Zoals eerder gezegd, bestond de vragenlijst inhoudelijk uit vier gedeelten. Als eerst werd er naar algemene informatie gevraagd van de respondent zoals hun leeftijd, geslacht, het aantal jaar ervaring, specialisaties en aan welke balie(s) ze verbonden zijn. Deze informatie is belangrijk zodat er een algemeen beeld gevormd kan worden van de respondent en eventueel bepaalde resultaten kan verklaren. Voor de algemene informatievragen werd er gekozen om te werken met een nominaal schaal. De nominale schaal laat de onderzoeker toe om subjecten onder te delen in verschillende categorieën (Sekaran & Bougie, 2011). De eerste zes vragen in de vragenlijst zijn socio-demografisch van aard. Ze zullen worden gebruikt om verschillende groepen respondenten te identificeren.

In het eerste gedeelte van de vragenlijst werd, zoals al eerder vermeld, de opinie van de respondenten gemeten over elektronische procesvoering. Via deze gegevens kan er achterhaald worden wat de

algemene opinie is van de respondenten. Zijn ze bij voorbaat al negatief ten opzichte van verandering of toch bereid om over te schakelen naar een digitale vorm? In dit gedeelte werd er enkel gebruik gemaakt van intervalschalen. Met een intervalschaal kan er rekenkundig omgegaan worden met de verzamelde data (Sekaran & Bougie, 2011). Een voorbeeld van zulke intervalschaal is de Likertschaal. De meting van de perceptie van advocaten ten opzichte van elektronische procesvoering werd uitgevoerd aan de hand van een vijf-punt Likertschaal. De Likertschaal is de meest gebruikte intervalschaal voor het meten van meningen en gedragingen in onderzoeken. De schaal is ontworpen om na te gaan in welke mate de respondent akkoord of niet akkoord is met bepaalde statements (Sekaran & Bougie, 2011).

In het tweede gedeelte van de vragenlijst werd de perceptie van advocaten ten opzichte van het elektronisch dossier gemeten. Net als bij het eerste gedeelte, werd dit deels gedaan aan de hand van een intervalschaal. Daarna werd er aan de respondenten de mogelijkheid gegeven om via open vragen hun opmerkingen, meningen en suggesties te geven over het gedeelte. De eerste open vraag was gelinkt met de laatste stelling van de intervalschaal. In de laatste stelling werd er aan de respondenten gevraagd of ze de veranderingen vreesden die het elektronische dossier, e-Deposit en elektronische communicatie zouden teweegbrengen. Wanneer een respondent bevestigend had geantwoord op deze stelling, werd aan hem of haar de mogelijkheid gegeven om het nader toe te lichten. Daarna kregen de respondenten de kans om opmerkingen of suggesties te geven over de stellingen. Als laatste werd aan de respondenten gevraagd of ze via een ratio een score van 100 punten wilden verdelen wie volgens hun de meeste voordeel had bij elektronisch dossier. Ze konden kiezen tussen advocaten, cliënten, griffiers en magistraten. De categorie die volgens hun het meeste baat heeft met het systeem, kreeg de hoogste score. De daaropvolgende vraag was gelijkaardig, enkel moesten de respondenten een score van 100 punten verdelen onder de categorieën verbetering kwaliteit, tijdswinst en kostenverlaging, die volgens hun het meest van toepassing waren. Deze twee vragen zijn beide perfecte voorbeelden van een ratio meetniveau. De ratioschaal heeft dezelfde kenmerken als intervalschaal, maar hier hebben ze wel een nulpunt en kunnen er zo verhoudingen berekend worden.

De volgende twee gedeeltes in de vragenlijst, e-Deposit en elektronische communicatie, hadden de zelfde soort van vragen en volgorde als bij elektronisch dossier. Enkel werd er bij e-Deposit eerst gekeken hoeveel procent van de respondenten ooit al gehoord hadden van e-Deposit en hoeveel procent er ooit gebruik van had gemaakt. Dit gebeurde via een nominale schaal. Dit was nodig om te kunnen kijken of degene die er ooit al gebruik van hadden gemaakt, tevreden waren over e-Deposit. Dit gebeurde via een ratio schaal waarbij de respondenten, die er ooit gebruik van hadden gemaakt, een score moest geven tussen 1 en 10.

6.3. Verwerking van de data

6.3.1. Beschrijvend onderzoek

Voor het empirisch gedeelte van dit onderzoek werd er in mei 2015 9.210 emailadressen van Vlaamse advocaten verzameld. Deze advocaten werden op 9 juni gecontacteerd via email, met het verzoek de vragenlijst digitaal in te vullen. Daarnaast werden er flyers aan advocaten uitgedeeld waarop de link van de vragenlijst vermeld stond. Dit gebeurde op maandag 8 juni in Genk, dinsdag 9 juni in Leuven en woensdag 10 juni in Brussel. In totaal hebben 1.063 advocaten deelgenomen aan het onderzoek, waarvan 684 de vragenlijst volledig hebben ingevuld.

Aangezien met het analyseren van de data het niet vereist is dat de vragenlijsten volledig werden ingevuld, worden ook de onvolledige vragenlijsten gebruikt. Vooraleer de data verder wordt geanalyseerd, wordt er een beschrijvend onderzoek verricht over de verschillende variabelen. Dit beschrijvend onderzoek zal ons later helpen met het stellen van conclusies.

6.3.1.1. Basisinformatie

a) Geslacht

In totaal hebben 1.063 advocaten de vragenlijst (gedeeltelijk) ingevuld. Hiervan waren er of 54,8% mannen en 45,2% vrouwen.

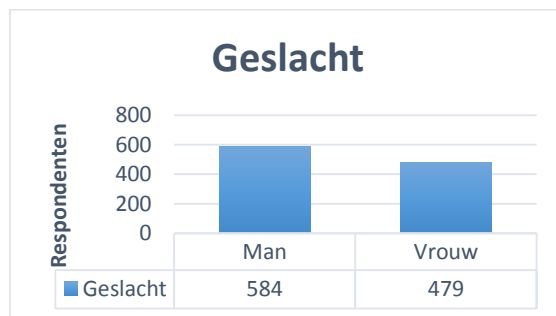

Fig. 6.1. Geslacht van de respondenten

b) Leeftijd

Van de 1.063 respondenten is er 12% tussen 18 en 25 jaar oud. De grote meerderheid van de respondenten, namelijk 77%, zit in de leeftijdscategorie van tussen de 26 en 55 jaar oud. Daarnaast is 9% respondenten tussen 56 en 65 jaar oud. Twee procent van de respondenten is ouder dan 65 jaar.

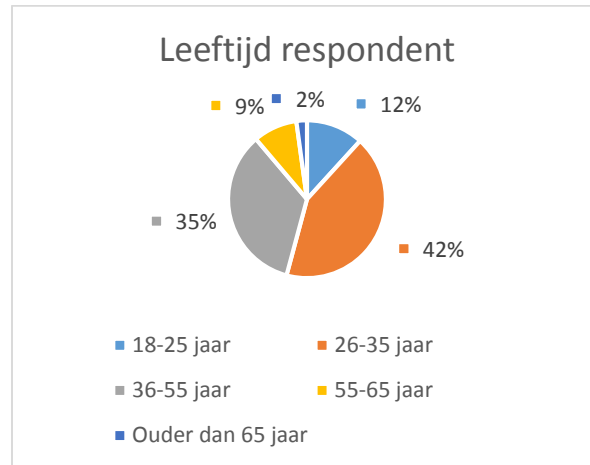

Fig. 6.2. Leeftijd respondenten

c) Aantal advocaten op kantoor

Aan de respondenten werd gevraagd naar de grootte van het advocatenkantoor. De meeste respondenten werken in kleinschalige ondernemingen, waaronder 21% dat werkt in een eenmanszaak. Daarnaast werkt 20% in een kantoor met twee à vier mede-confraters. Een kleine 20% werkt in een kantoor met vijf tot negen advocaten. Deze neergaande trend blijft verder gaan tot de laatste twee categorieën, welk 67 respondenten tellen.

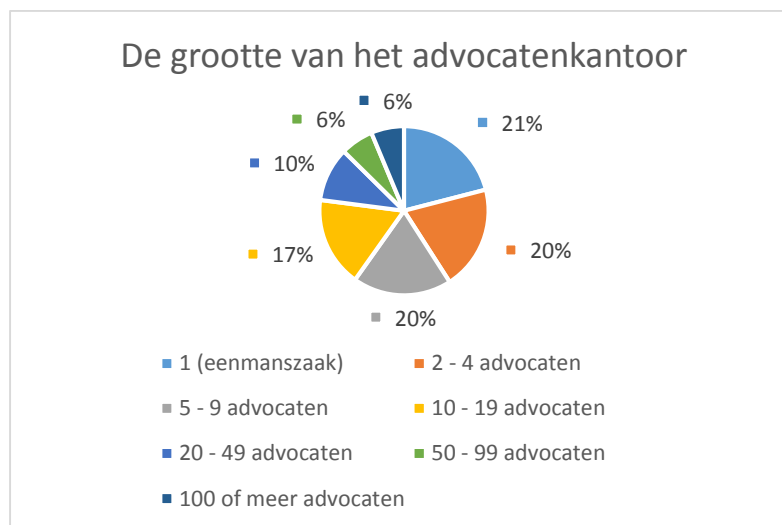

Fig. 6.3. De grootte van het advocatenkantoor waarin de respondenten werkzaam zijn

d) Ervaring advocaat

Een andere belangrijke variabele in de vragenlijst, is het aantal jaren ervaring dat de respondent heeft als advocaat. Hierdoor kan er dan eventueel gekeken worden of de ervaring een groot impact heeft op hun perceptie over elektronische procesvoering. De respondenten konden kiezen uit zes categorieën, variërend van maximaal één jaar ervaring tot meer dan twintig jaar ervaring.

Van alle respondenten hebben er 10% maximaal één jaar ervaring. 11% respondenten hebben tussen één en twee jaar ervaring. Vervolgens heeft 17% van de respondenten tussen drie en vijf jaar ervaring. Nog eens 17% heeft tussen de zes en tien jaar ervaring. Een kleine 19% heeft tussen de elf en twintig jaar ervaring en als laatste hebben 27% meer dan 20 jaar ervaring.

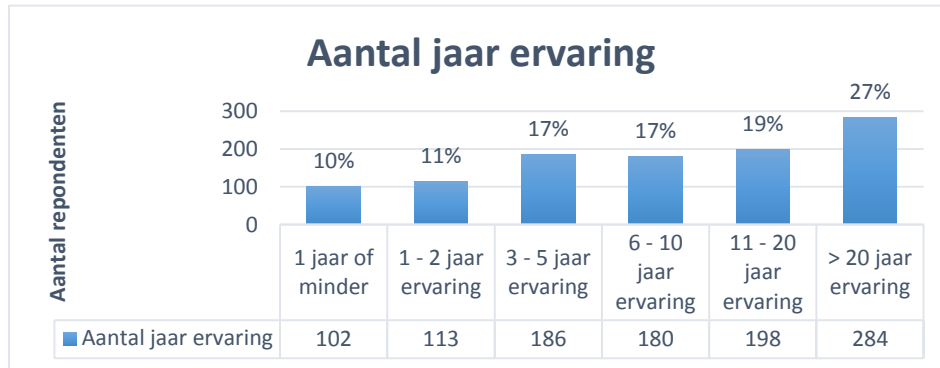

Fig. 6.4. Ervaring respondenten

e) Balie

Als laatste werd er aan de respondenten gevraagd aan welke balie ze verbonden waren. Omdat de vragenlijst enkel naar advocaten werd gestuurd die verbonden zijn bij Vlaamse balies, zijn er amper respondenten in dit onderzoek die verbonden zijn aan Franstalige balies, waardoor respondenten mogelijk toch bijkomend aan Franstalige balies verbonden zijn.

Wanneer er gekeken wordt naar de grafiek, is het opmerkelijk dat de meeste respondenten verbonden zijn aan de balies van Antwerpen en Brussel. Dit komt omdat aan de Antwerpse balie ongeveer 1.805 advocaten verbonden zijn en aan Brussel zelfs meer dan 2.500.

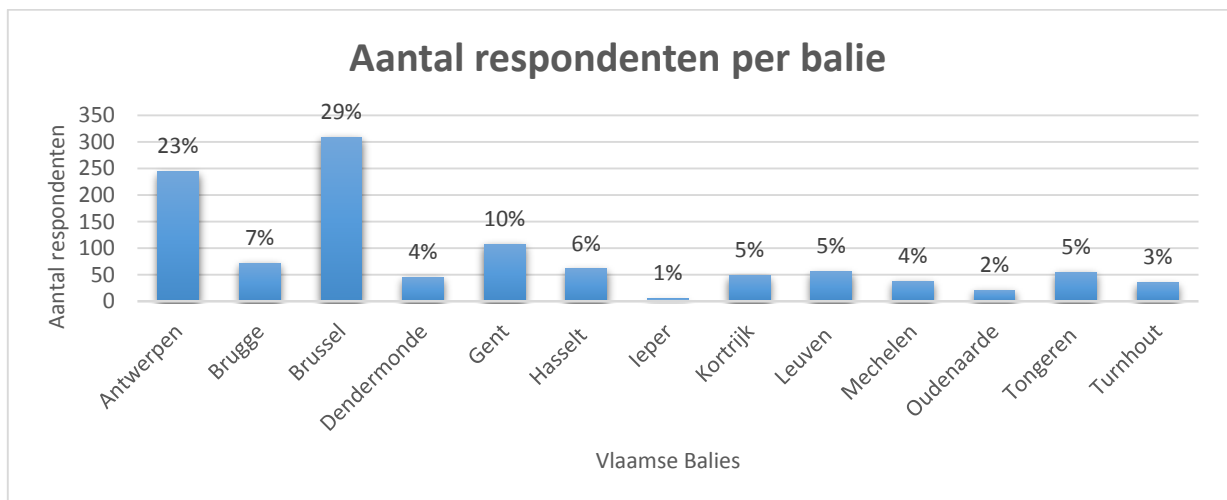

Fig 6.5.: Aantal advocaten per balie

6.3.2. Algemene perceptie op elektronische procesvoering

6.3.2.1. Algemeen beeld van de advocaat

Het tweede gedeelte van de vragenlijst peilt naar de perceptie van de advocaten ten opzichte van de elektronische procesvoering. Dit gedeelte is onderverdeeld in vier stukken. In het eerste stuk wordt er een algemeen beeld geschetst van de respondenten. Er wordt onder meer gekeken of de gemiddelde respondent bereid is om van werkwijze te veranderen, of hij/zij bij één van de eerste is om nieuwe technologieën uit te proberen, etcetera. Dit wordt gemeten via zeven stellingen waarop de ondervraagde kan kiezen uit vijf antwoorden: helemaal akkoord, akkoord, geen mening, niet akkoord en helemaal niet akkoord. Deze werkwijze zal ook grotendeels toegepast worden in de andere stukken over het elektronisch dossier, e-Deposit en elektronische communicatie.

	Helemaal akkoord	Eerder akkoord	Geen mening	Eerder niet akkoord	Helemaal niet akkoord	Totaal respondenten
Stelling 1: Ik verander niet graag mijn manier van werken.	5% (57)	33% (356)	10% (105)	40% (421)	12% (124)	1063
Stelling 2: Over het algemeen ben ik bij de eersten in mijn kennissenkring om een nieuwe.	10% (111)	32% (340)	9% (90)	38% (400)	11% (122)	1063
Stelling 3: Ik zie digitalisering als een belangrijk aspect van een kwalitatieve justitie.	55% (586)	36% (379)	4% (46)	3% (36)	2% (16)	1063
Stelling 4: Cliënten vragen mij regelmatig om elektronisch te communiceren.	54% (578)	32% (341)	5% (54)	7% (75)	2% (17)	1063
Stelling 5: Ik maak mij inzake elektronisch procesvoering zorgen over kwesties in verband met privacy of beveiliging.	10% (103)	31% (330)	11% (122)	38% (406)	10% (102)	1063
Stelling 6: Bij de invoering van nieuwe digitale toepassingen binnen justitie vind ik een goede opleiding of workshop omtrent het gebruik van deze toepassing belangrijk	33% (350)	47% (503)	13% (133)	6% (67)	1% (10)	1063
Stelling 7: Ik sta positief tegenover elektronisch procesvoering.	60% (642)	31% (329)	4% (42)	3% (32)	1% (18)	1063

Tabel 6.1. : Resultaten algemeen beeld van de advocaat

Uit de resultaten van het onderzoek en de interviews blijkt dat de gemiddelde advocaat een voorstander is van elektronische procesvoering. Sommige advocaten vinden het huidige systeem te archaïsch en elke stap in de richting van elektronische procesvoering zou een stap in de juiste richting zijn. Daarnaast blijkt ook uit de interviews dat één van de belangrijkste voordelen van elektronische procesvoering tijdswinst is. Stukken kunnen makkelijker ingediend worden en er moet niet meer naar de griffie gereden worden om deze in te dienen. Ook zou de algemene manier van werken bij elektronische procesvoering beter verlopen. Dit alles zou uiteindelijk leiden tot een kwalitatievere justitie. Dit blijkt ook uit de resultaten van de vragenlijst, waarbij meer dan 91% van de respondenten akkoord gaan met de stelling dat elektronische procesvoering zou leiden tot een kwalitatievere justitie. Nochtans blijkt uit de vragenlijst dat de advocaten verdeeld zijn over het gebruik van nieuwe technologieën. Terwijl de helft van de respondenten denkt dat ze snel gebruik maken van nieuwe technologieën, is 42% eerder afwachtend. Daarnaast worden de advocaten ook meer en meer geconfronteerd met de noden van de moderne maatschappij en zijn ze genoodzaakt om zich daar aan te passen. Zo blijkt dat 86% van de respondenten al regelmatig gevraagd werd door hun cliënten om elektronisch te communiceren.

In het beroep van advocaat zijn de waarden privacy, vertrouwelijkheid en geheimhouding van cruciaal belang. Bij bijna de helft van de advocaten leeft de vrees dat deze waarden in het gedrang komen bij elektronische procesvoering. Er wordt namelijk veel kostbare en gevoelige informatie digitaal opgeslagen, die bijvoorbeeld kan worden blootgesteld aan hacking. Het werken via een cloud systeem kan leiden tot veel voordelen, maar het moet wel voldoende beveiligd zijn. Daarnaast vrezen sommigen ook voor het "Big Brother" effect, omdat de actoren zullen moeten werken met hun ID-kaart.

Elektronische procesvoering kan enkel werken als het veilig en gebruiksvriendelijk is. De gebruikers moeten er mee kunnen werken. Dit kan ten eerste door er een workshop en verschillende opleidingen aan te koppelen. Een mogelijke stok achter de deur zou het geven van verplichte opleidingen kunnen zijn, waarvoor dan punten gegeven worden. Meer dan 80% van de respondenten is dan ook voor het geven van workshops. Daarnaast moeten de verschillende systemen goed op elkaar afgestemd zijn. Elektronische procesvoering brengt met zich mee dat je tot op het laatste moment kan wachten. Bij sommige respondenten blijkt dit niet altijd mogelijk, omdat het systeem soms niet meer toegankelijk is. Daarom vinden ze dat er nog altijd een back-up ter beschikking zou moeten zijn, om zekerheid te hebben dat het in orde is.

6.3.2.2. Perceptie van de advocaat ten opzichte van het e-dossier

Het volgende onderdeel dat onderzocht werd in de vragenlijst, was de perceptie van de respondenten ten opzichte van het elektronisch dossier. Het elektronisch dossier is een belangrijk element voor het volledig implementeren van elektronische procesvoering. Dit werd eerst getest aan de hand van dertien stellingen, waarop de respondenten moesten antwoorden via een vijfpunten Likert schaal. Na de stellingen, werd aan de respondenten de mogelijkheid gegeven om hun opinie te geven. De meeste van deze opmerkingen werden deels verwerkt in de tekst. De meerderheid van de opmerkingen zijn ook van toepassing op de stukken over e-Deposit en elektronische communicatie, welke later aan bod komen.

	Helemaal akkoord	Eerder akkoord	Geen mening	Eerder niet akkoord	Helemaal niet akkoord	Totaal respondenten
Stelling 1: Het gebruik van het elektronisch dossier zal de kwaliteit van mijn werk verbeteren.	31% (283)	36% (329)	15% (148)	14% (132)	4% (34)	926
Stelling 2: Het gebruik van het elektronisch dossier zal mij meer controle geven over mijn werk.	26% (240)	37% (347)	19% (174)	15% (135)	3% (30)	926
Stelling 3: Het gebruik van het elektronisch dossier zal ervoor zorgen dat ik mijn taken sneller kan uitvoeren.	38% (355)	41% (387)	10% (95)	9% (74)	2% (15)	926
Stelling 4: Ik sta positief tegenover het gebruik van het elektronisch dossier.	49% (459)	43% (398)	5% (44)	2% (18)	1% (7)	926
Stelling 5: Ik verwacht dat ik op regelmatige basis het elektronisch dossier zal consulteren.	44% (404)	44% (408)	7% (65)	4% (41)	1% (8)	926
Stelling 6: Ik verwacht dat ik zelf nog een papieren dossier zal bijhouden, ook al bestaat het elektronisch dossier.	41% (380)	45% (419)	4% (34)	9% (82)	1% (11)	926
Stelling 7: Het gebruik van het elektronisch dossier zal noodzakelijk worden bij de uitvoering van mijn werk.	30% (277)	45% (419)	16% (146)	8% (73)	1% (11)	926
Stelling 8: Het gebruik van het elektronisch dossier zal leiden tot minder fouten.	13% (121)	19% (179)	37% (341)	26% (240)	5% (45)	926
Stelling 9: Het gebruik van het elektronisch dossier zal de kans verkleinen dat er stukken van het dossier verloren geraken.	29% (266)	47% (435)	14% (131)	7% (70)	3% (24)	926
Stelling 10: Het gebruik van het elektronisch dossier zal leiden tot een daling van mijn kosten (bv. verzendkosten, papier, transport, etc.).	39% (341)	41% (383)	11% (101)	10% (85)	2% (16)	926
Stelling 11: Het gebruik van het elektronisch dossier zal mijn archiveringskosten verlagen.	18% (178)	30% (258)	23% (214)	25% (232)	4% (44)	926
Stelling 12: Ik vrees bij technische problemen (bv. een stroompanne) dat de inhoud van het dossier verloren gaat.	15% (135)	32% (292)	16% (159)	31% (283)	6% (57)	926
Stelling 13: Ik vrees de veranderingen die het elektronisch dossier met zich mee zal brengen.	2% (20)	8% (76)	19% (180)	41% (380)	29% (270)	926

Tabel 6.2.: Resultaten elektronisch dossier

Uit bovenstaande tabel, die opgesteld werd aan de hand van de resultaten van de vragenlijst en verdere interviews blijkt dat de meerderheid van de advocaten voorstander is van het elektronisch dossier, omdat het zou leiden tot een tijdswinst. Zo zou volgens 67% van de respondenten een elektronisch dossier de kwaliteit van hun werk verbeteren. Daarnaast zou volgens 79%, dankzij het elektronisch dossier, hun taken sneller en efficiënter kunnen uitgevoerd worden en zouden er minder stukken uit het dossier verloren geraken. Nu komt het regelmatig voor dat dossiers onvolledig zijn of stukken verloren geraken. Door alles in digitale vorm te bewaren, kunnen de verloren stukken eenvoudig terug opgevraagd worden via de computer.

Sommige vrezden dat ze door het gebruik van het elektronisch dossier en elektronische procesvoering in het algemeen, veel andere taken erbij zullen krijgen. Taken die voornamelijk vroeger door hun secretariaat werden uitgevoerd, zoals versturen van procedurestukken, moeten ze nu zelf doen. Uit de interviews bleek dit niet het geval te zijn. De advocaten die reeds in contact kwamen met bepaalde aspecten van elektronische procesvoering, zoals het elektronisch indienen van processtukken en elektronische communicatie, hebben geen extra werk moeten verrichten in vergelijking met vroeger. Hun secretariaat doet nog altijd dezelfde taken zoals ze paar jaar geleden deden. Het lijkt zelfs zo dat de meeste effecten en voordelen vooral gelden voor het secretariaat van de advocaten en minder voor de advocaten zelf.

Toch blijkt het dat de meerderheid van de advocaten nog trouw blijven aan hun traditionele manier van werken. 86% van de respondenten is van plan om nog steeds een papieren dossier bij te houden, ook al hebben ze het alternatief van het elektronisch dossier ter beschikking. Dit komt vooral omdat de meeste respondenten het gewoon zijn om te werken via papieren dossiers. Deze manier van werken vinden ze momenteel nog steeds handiger dan het nieuw elektronisch systeem. Daarnaast willen ze ook nog een back-up versie hebben van de dossiers, voor het geval de elektronische gegevens verloren geraken door technische problemen of tijdelijk onbereikbaar zijn. Het zal nog even duren voordat de advocaten overstappen op een volledige elektronische versie. Er is nu wel een duidelijke trend zichtbaar. Terwijl oudere advocaten nog liever gebruik maken van papieren versies en op een meer traditionele manier werken, zijn de jongere confraters al meer geneigd om elektronisch te werken.

Op de stelling dat het gebruik van het elektronisch dossier zal leiden tot minder fouten, zijn de meningen van de respondenten sterk verdeeld. Er zijn ongeveer evenveel respondenten die akkoord gaan met de stelling als respondenten die er niet mee akkoord gaan. Wanneer bij de interviews hierover de vraag gesteld werd, waren de geïnterviewde advocaten niet zozeer akkoord met het feit dat het elektronisch dossier zou leiden tot meer fouten. De fouten die gemaakt zullen worden, zouden voornamelijk menselijke fouten zijn en niet zozeer het gevolg zijn van het systeem van elektronische procesvoering. Met papieren dossiers gebeurt het soms ook dat brieven verkeerd geklasseerd worden en dat dossiers in de verkeerde mapjes terecht komen. Fouten worden er altijd gemaakt als er mensen werken. Op zich zou het dus niet uitmaken met welke systeem er gewerkt wordt. Dit is waarschijnlijk dan ook de hoofdreden waarom de meningen van de advocaten zo sterk verdeeld zijn over deze stelling. Fouten zullen altijd gemaakt zullen worden ongeacht welke werkwijze.

Daarnaast gelooft de meerderheid van de ondervraagden dat het elektronisch dossier zal leiden tot lagere werkingskosten. Of het zal leiden tot een sterke daling van de kosten, zal sterk afhangen van kantoor tot kantoor. Zo zullen de kosten en de lasten voor het omschakelen naar elektronische procesvoering voor advocaten die alleen werken veel zwaarder zijn dan voor de grotere kantoren. Daartegenover moeten de grote kantoren zich beter beveiligen dan kleinere kantoren, omdat ze een belangrijkere doelwit kunnen zijn van hackers. Verder zullen de meeste kantoren waarschijnlijk nog steeds een papieren dossier bijhouden en beheren. Werken met een fysisch dossier gaat voor veel respondenten nog steeds het snelst. Anderzijds vinden veel respondenten het elektronisch dossier positief omdat er veel tijd bespaard kan worden, doordat men reeds vanop afstand toegang heeft tot het dossier. Vaak dienen dossiers nu persoonlijk geconsulteerd te worden bij de griffie, wat enorm tijdrovend kan zijn.

Bij de volgende stelling, namelijk dat het gebruik van het elektronisch dossier de archiveringskosten zal verlagen, zijn de meningen van de respondenten verdeeld. Een meerderheid van 48% is akkoord dat het elektronisch dossier de archiveringskosten zal verlagen, terwijl 29% er niet mee akkoord is en zelfs 23% er geen mening over heeft. Veel advocaten zijn nog steeds van plan om zelf een papieren versie bij te houden van het dossier. Sommige stukken zijn nu eenmaal niet digitaal terug te vinden of zijn moeilijk om te zetten in een digitale versie. Zo is het bijvoorbeeld moeilijker om bouwplannen digitaal om te zetten. Deze papieren dossiers zullen ergens gearchiveerd moeten worden, wat dus leidt tot de vraag in hoeverre de dossiers op papier bijgehouden zullen worden.

Als laatst blijkt dat de meerderheid van de ondervraagden niet vreest voor de veranderingen die het elektronisch dossier met zich mee zal brengen. Verbonden aan deze stelling werd aan de respondenten, die daarop bevestigend had geantwoord, gevraagd of ze hun beslissing nader konden toelichten. Daar zijn toen veel respondenten op in gegaan. Hun opmerkingen en suggesties gelden bij de meeste gevallen ook voor e-Deposit en e-communicatie.

De meest terugkomende opmerking is de vrees dat de kwaliteit van het werk van de advocaten achteruit zal gaan. Alles zal steeds sneller moeten verlopen, waardoor er gemakkelijk fouten gemaakt zullen worden. Daarnaast vinden velen het gemakkelijker om te werken via een papieren dossier. Velen vinden dat fouten op papier sneller opgemerkt worden dan op een scherm, mede omdat de papieren versie grondiger gecontroleerd wordt. Bij de advocaten die geïnterviewd werden, bleek dat deze zorgen grotendeels voorbarig zijn. In het algemeen is de kwaliteit van hun werk er niet erop achteruit gegaan door elektronisch te werken. De kwaliteit van iemands werk ligt voornamelijk aan de persoon zelf en niet aan de middelen en de manier van werken. Bij de geïnterviewde advocaten bleek enkel, dat er bijvoorbeeld bij foto's voor verzekeringen er een kwaliteitsdaling is door elektronisch te werken.

Veel respondenten vragen ook naar een standaardisering van regels en formaliteiten, welke zowel de advocaten als alle rechtbanken en griffiers moeten gebruiken, mocht er ooit een elektronisch dossier komen. Nog te vaak passen de verschillende rechtbanken andere manieren van werken toe en dat leidt tot verwarring bij de advocaten. Er zou meer duidelijkheid moeten komen en alle rechtbanken zouden, volgens de ondervraagden, dezelfde regels moeten volgen.

Een andere grote vrees voor de respondenten is de overgangperiode en de kinderziektes die het systeem zal hebben, vooraleer het systeem helemaal bruikbaar is. Het systeem zou direct zijn taken goed moeten kunnen uitvoeren en in staat moeten zijn om informatie snel te kunnen verwerken. Het heeft geen zin als het systeem regelmatig met het uploaden hapert of het een half uur duurt voor de documenten zijn opgeslagen. Een aantal respondenten denken dat het vele jaren zal duren vooraleer het goed werkt en nog veel problemen zal bezorgen aan de oudere generatie van confraters.

Voordelen van het elektronisch dossier voor de verschillende actoren

In dit gedeelte werd er aan de respondenten gevraagd om aan te geven in welke mate volgens hen de vier actoren voordelen ondervinden aan het systeem. Daarbij moesten de advocaten 100 punten verdelen onder vier categorieën: advocaten, cliënten, griffiers en magistraten. Hoe meer baat de actor zal hebben met het systeem, hoe hoger de score het krijgt van de ondervraagde advocaten. Van de 910 respondenten heeft slechts iets minder dan twee procent aangegeven dat de advocaten geen enkel baat hebben bij een elektronisch dossier en hebben dus deze actor een nul gegeven. De meeste respondenten hebben tussen de 20 en 40 punten gegeven aan de categorie advocaten, waardoor de actor advocaten gemiddeld 31,9 punten heeft gekregen. Ongeveer 10% vindt dat de actor advocaten 1/5 van de voordelen ondervindt van het elektronisch dossier. Daarnaast vindt 23% van de respondenten dat ¼ van de punten aan de actor advocaten toebehoort, een andere 23% heeft advocaten 33 van de 100 punten gegeven en uiteindelijk een dikke 12% 40 punten. Het is duidelijk dat, volgens de advocaten, het elektronisch dossier voor hun zal leiden tot een heel aantal voordelen.

Als er dan gekeken wordt naar de categorie cliënten, waarbij deze maar gemiddeld 14 punten kregen, is het duidelijk dat het elektronisch dossier minder nuttig zal zijn voor deze categorie volgens de ondervraagde advocaten. Deze lage score komt doordat 91% van de respondenten aan deze categorie tussen de 0 en 25 punten gaf. Bijna 19 % van de geënquêteerden heeft zelfs aan de categorie cliënten geen enkel punt gegeven. Hierdoor is het duidelijk dat de cliënten, volgens de advocaten, amper een impact zal hebben op de cliënten. Daarnaast heeft ongeveer 30% aan cliënten 10% van de punten gegeven, 11% heeft het twintig punten gegeven en 17 % ¼ van de punten.

De griffiers kregen bijna evenveel punten als advocaten, namelijk gemiddeld 31,70. Slechts met een minimaal verschil van 0,20 kan er geconcludeerd worden dat volgens de ondervraagden de griffiers evenveel nut hebben aan het elektronisch dossier als de advocaten. Net als bij de categorie advocaten, hebben de respondenten aan griffiers voornamelijk tussen de twintig en veertig punten gegeven. Ongeveer 10% van de respondenten vindt dat 20% van de punten toebehoort aan de griffiers, idem als bij de eerste categorie. Daarnaast vindt 21% dat de griffiers ¼ van de voordelen ondervindt van het elektronisch dossier. 24% heeft aan de griffiers 30 punten gegeven, 14% van de respondenten 40 punten en 9 % zelfs de helft van de punten.

Magistraten krijgen een gemiddelde score van 23,4 % van de respondenten. Deze redelijk lage score komt doordat 88% van de respondenten aan de categorie magistraten maximaal 30 punten gegeven heeft. Zes procent van de geënquêteerden heeft nul punten gegeven, elf procent tien punten, 17 procent

20 punten, 26 procent $\frac{1}{4}$ van alle punten en uiteindelijk 22 procent 30 punten. Voor hen zou het elektronisch dossier minder belangrijk zijn dan voor advocaten en griffiers, maar wel veel meer waarde hebben dan voor cliënten.

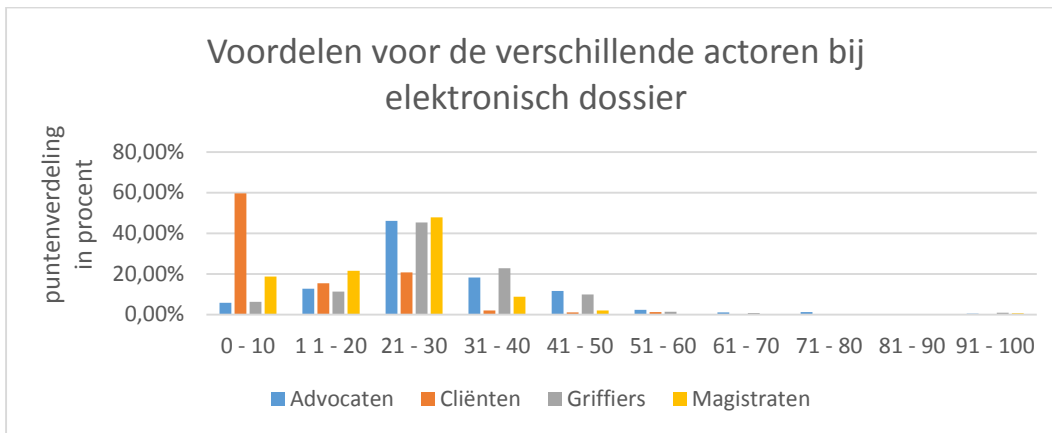

Fig. 6.6. : Voordelen voor actoren bij elektronisch dossier

Voordelen van het gebruik van een elektronisch dossier

Daaropvolgend werd er bij het elektronisch dossier gevraagd aan de respondenten in welke mate de voordelen van verbetering kwaliteit, tijdswinst en kostenverlaging volgens hen van toepassing zal zijn. Ook hier moesten 100 punten verdeeld worden over de verschillende categorieën. Daarin kreeg de verbetering van kwaliteit slechts gemiddeld een 16,4. Bijna dertig procent van de respondenten heeft aangegeven dat het elektronisch dossier niet zou leiden tot een verbetering van kwaliteit. Ook de rest van de respondenten geeft aan deze verbetering een lage score. Zo krijgt het 10 punten van bijna 20 procent van de ondervraagden en 20 punten van 17 procent van de advocaten. Slechts drie procent van hen geeft meer dan vijftig punten aan de verbetering van de kwaliteit. Deze lage score is in lijn met de gegeven antwoorden op de gelijkaardige stelling, waarop slechts een beperkt aantal advocaten vond dat het elektronisch dossier zou leiden tot betere kwaliteit. Deze lijn is dus doorgetrokken geweest in de onderverdeling.

De tweede categorie, tijdswinst, kreeg een gemiddelde score van 46,76. Bijna 28 procent van de respondenten hebben aan deze categorie meer dan 50 punten gegeven. Daarnaast heeft meer dan 28 procent de helft van de punten aan tijdswinst gegeven en 16 procent 40 punten. Het is duidelijk dat dit voor de respondenten het belangrijkste voordeel is van het elektronisch dossier. Ook kostenverlaging kreeg een hoge score, namelijk gemiddeld 30,18. Hier hebben de respondenten eerder verspreid de punten verdeeld. Tien procent van de respondenten heeft aan kostenverlaging tien punten gegeven. Daarnaast heeft 14 procent 20 punten gegeven, 18 procent 30 punten, 13 procent 40 punten en 14 procent 50 punten. Slechts iets minder dan 4 procent hebben meer dan 50 punten gegeven. Deze twee voordelen zouden ook de belangrijkste voordelen voor advocaten in het algemeen kunnen zijn.

De laatste categorie welke de respondenten konden kiezen, was "ander". Dat kreeg 5,6 punten van de respondenten. Meer dan 86% van de respondenten hebben aan deze categorie geen enkel punt gegeven.

Daaronder verstanden ze onder meer transparantie, zekerheid, efficiëntie, daling van fouten, mobiliteit in het kantoor, toegankelijkheid, gebruiksvriendelijkheid, voordelen, et cetera.

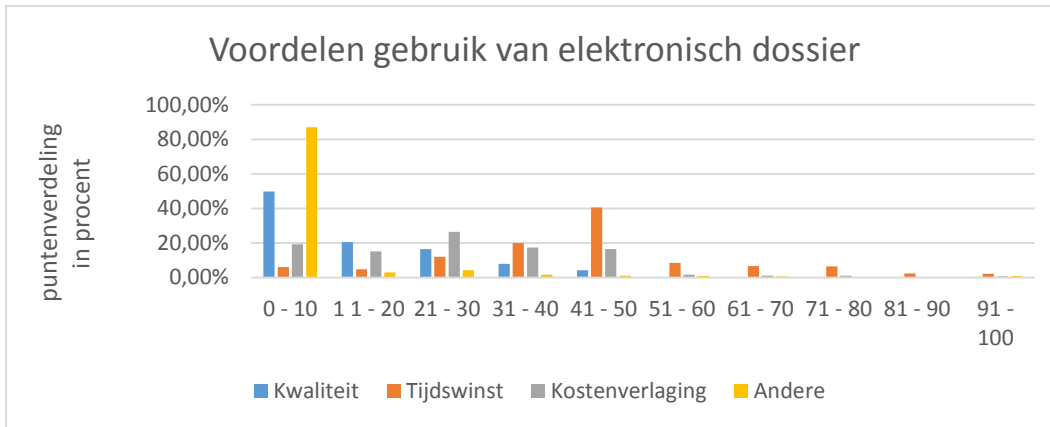

Fig. 6.7. : Voordelen gebruik van elektronisch dossier

6.3.3.3. Perceptie van de advocaten ten opzichte van e-Deposit

Een ander belangrijk element bij elektronische procesvoering is de mogelijkheid om elektronisch bestanden en processtukken in te dienen. De perceptie van de advocaten hierop werd onderzocht aan de hand van een praktijkvoorbeeld, namelijk de applicatie e-Deposit. e-Deposit werd begin 2015 voor het eerst gelanceerd bij het hof van beroep in Antwerpen. Vijf maanden na de lancering wordt het al gebruikt door alle hoven van beroep en arbeidshoven en is het systeem ondertussen al gekend bij de meerderheid van de respondenten. 80% van de respondenten hadden al eerder van e-Deposit gehoord.

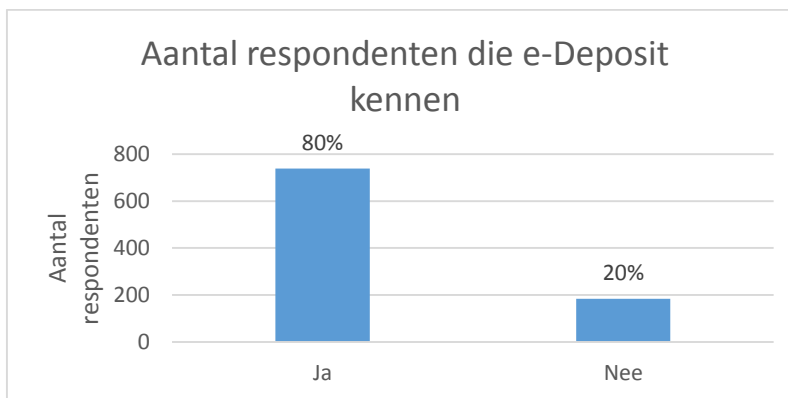

Fig. 6.8. Aantal respondenten die e-Deposit kennen

Van deze 80% hadden 33% van respondenten eerder in het verleden gebruik gemaakt van e-Deposit. Hoewel slechts 33% van de 739 zelf ooit met e-Deposit gewerkt heeft, is de applicatie al gekend bij veel andere advocaten die er geen ervaring bij hebben.

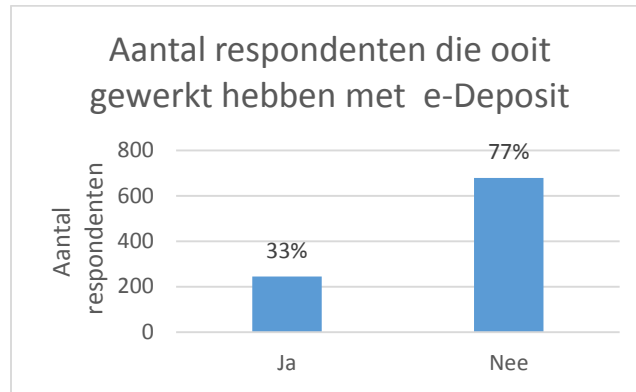

Fig. 6.9. Aantal respondenten die ooit gewerkt hebben met e-Deposit

Bij de advocaten die ooit gebruik gemaakt hebben van e-Deposit, werd er vervolgens gekeken naar hun tevredenheid over het systeem. Deze respondenten moesten het systeem een score geven van 0 tot 10.

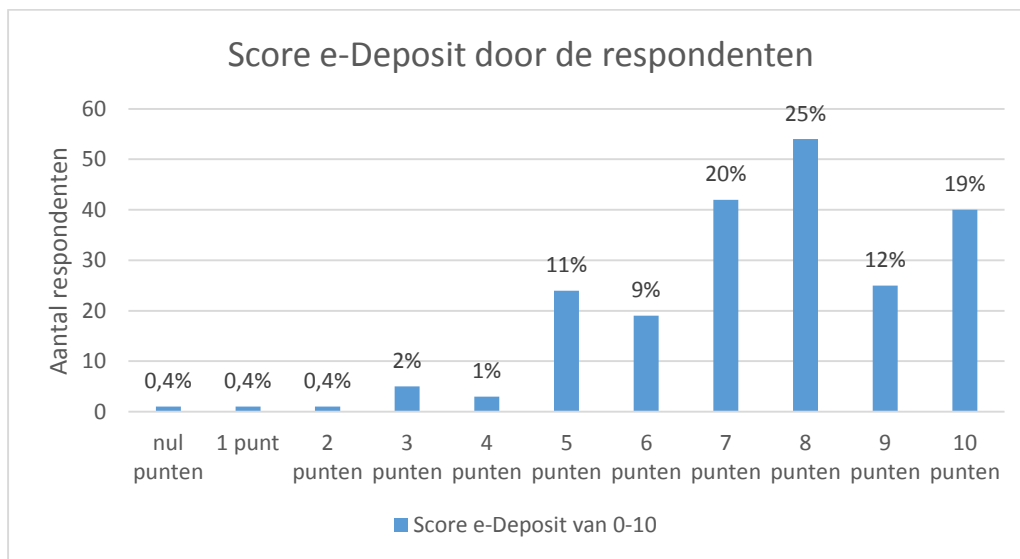

Fig. 6.10. Score van e-Deposit door respondenten die al ooit met het systeem gewerkt hebben

Ongeveer 85% van de respondenten was positief tegenover e-Deposit. 3 % was echter niet tevreden over het systeem en 11% gaf een neutraal antwoord. Dit betekent dat, hoewel de grote meerderheid positief over e-Deposit is, er blijkbaar nog een aantal zaken zijn die verbeterd kunnen worden. De klachten van de respondenten over e-Deposit werden allemaal verzameld en verwerkt in een tekst, welke terug gevonden kan worden in de bijlagen.

Er werd vervolgens gevraagd aan de respondenten, die ooit al gewerkt hebben met e-Deposit, of ze het systeem zouden aanraden bij hun collega's. Ook hier moesten ze het een score geven van 0 tot 10 punten

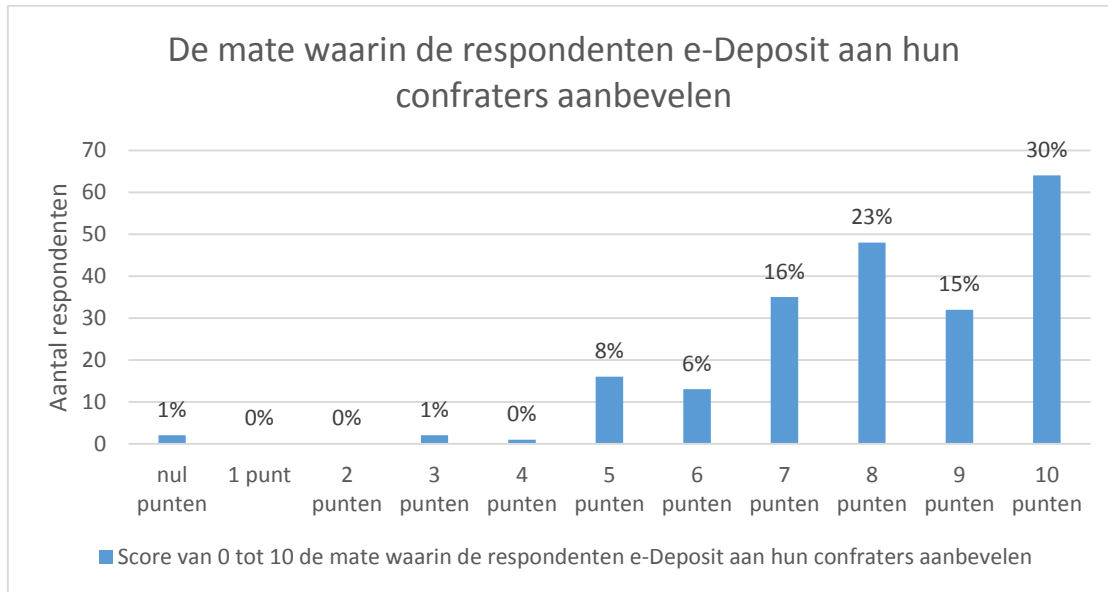

Fig. 6.11. De mate waarin de respondenten e-Deposit aan hun confraters aanbevelen

Daaruit blijkt dat 90% van de ondervraagden e-Deposit zouden aanraden aan hun confraters en slechts twee procent zou het niet aanraden. Dit is een opmerkelijk resultaat aangezien er meer mensen zijn die het systeem zouden aanraden, dan diegenen die ontevreden zijn over het systeem.

Bij e-Deposit kunnen de respondenten onderverdeeld worden in twee groepen, namelijk advocaten die ooit al eens met e-Deposit hebben gewerkt en advocaten die er nog niet mee in contact zijn gekomen. Ervaring met het systeem kan er toe leiden dat de perceptie van de respondenten over e-Deposit kan doen verschillen tussen de twee groepen. Daarom kan het interessant zijn om er een onderscheid in te maken tussen de twee groepen. Voordat die onderscheid gemaakt wordt, gaat eerst de perceptie van alle respondenten tezamen onderzocht worden.

a) Perceptie over e-Deposit bij de gemiddelde respondent (zonder onderscheid)

Bij het onderzoeken van de perceptie van advocaten ten opzichte van het elektronisch indienen van processtukken en e-Deposit, wordt er eerst gekeken naar de algemene perceptie van de respondent over e-Deposit. Daarna wordt er een onderscheid gemaakt tussen de perceptie van de advocaten die al eerder met e-Deposit gewerkt hebben en de advocaten die er nog nooit gebruik van gemaakt hebben.

	Helemaal akkoord	Eerder akkoord	Geen mening	Eerder niet akkoord	Helemaal niet akkoord	Totaal respondenten
Stelling 1: Het gebruik van e-Deposit zal de kwaliteit van mijn werk verbeteren.	14% (110)	27% (209)	32% (241)	20% (157)	7% (51)	768
Stelling 2: Het gebruik van e-Deposit zal mij meer controle geven over mijn werk.	15% (112)	38% (293)	27% (208)	16% (121)	4% (34)	768
Stelling 3: Het gebruik van e-Deposit zal ervoor zorgen dat ik mijn taken sneller kan uitvoeren	33% (252)	44% (338)	17% (133)	5% (35)	1% (10)	768
Stelling 4: Ik sta positief tegenover het gebruik van e-Deposit.	45% (347)	39% (298)	13% (106)	2% (13)	1% (4)	768
Stelling 5: Ik verwacht dat ik op regelmatige basis de e-Deposit applicatie zal consulteren.	35% (271)	42% (321)	18% (140)	4% (31)	1% (5)	768
Stelling 6: Ik ga (minsten in bepaalde gevallen) stukken en conclusies toch nog op de "traditionele" manier neerleggen, ook al is e-Deposit mogelijk.	12% (91)	34% (259)	20% (155)	25% (193)	9% (70)	768
Stelling 7: Zelfs indien ik gebruik zou maken van e-Deposit, zou ik de conclusies toch nog afprinten (bv. voor mijn archief of papieren dossier).	38% (288)	41% (317)	13% (98)	7% (50)	2% (15)	768
Stelling 8: Het gebruik van e-Deposit zal noodzakelijk worden bij de uitvoering van mijn werk.	26% (201)	40% (310)	25% (183)	8% (65)	1% (9)	768
Stelling 9: Het gebruik van e-Deposit zal leiden tot minder fouten.	10% (78)	22% (168)	39% (301)	25% (191)	4% (30)	768
Stelling 10: Het gebruik van e-Deposit zal de kans verkleinen dat er stukken van het dossier verloren geraken.	24% (182)	40% (308)	24% (194)	9% (70)	2% (14)	768
Stelling 11: Het gebruik van e-Deposit zal leiden tot een daling van mijn kosten (bv. Verzendkosten, etc).	32% (247)	42% (321)	17% (137)	7% (50)	2% (13)	768
Stelling 12: Het gebruik van e-Deposit zullen mijn archiveringskosten verlagen	15% (116)	26% (196)	31% (239)	23% (175)	5% (42)	768
Stelling 13: Volgens mij is e-Deposit betrouwbaar	19% (145)	48% (368)	29% (227)	3% (22)	1% (6)	768
Stelling 14: Ik vrees dat bij technische problemen (bv. een stroompanne) het niet mogelijk zal zijn om e-Deposit te gebruiken.	17% (132)	34% (259)	26% (199)	18% (141)	5% (37)	768
Stelling 15: Ik vrees de veranderingen die e-Deposit met zich mee zullen brengen	2% (14)	6% (48)	29% (226)	34% (256)	29% (224)	768

Tabel 6.3. Resultaten e-Deposit

Net als bij de gedeeltes over het elektronisch dossier en elektronische procesvoering, is de gemiddelde advocaat voor het implementeren van het elektronisch indienen van processtukken. Het huidige systeem is omslachtig, tijdrovend en kostelijk omdat de advocaten het ofwel persoonlijk moeten indienen bij de griffie ofwel het moeten opsturen via de post. Bij sommige rechtbanken bestaat er de mogelijkheid om het in te dienen via fax, maar dat kan al snel omslachtig worden wanneer er grote stukken neergelegd moeten worden. Het elektronisch neerleggen van stukken zou dan voornamelijk leiden tot tijdswinst voor de advocaten. Er moet wel een belangrijke opmerking gemaakt worden: uit de interviews blijkt dat de meeste advocaten zich amper tot zelfs niet bezig houden met het neerleggen van de processtukken. Dit wordt voornamelijk gedaan door hun secretariaat, tenzij de advocaat weinig vertrouwen heeft in diens secretariaat. Bij het persoonlijk indienen van de processtukken, wordt dit meestal ruim op voorhand ingediend bij de griffie, wanneer ze daar moeten zijn voor andere doeleinden. Het gebeurt zelden dat ze nog op de dag zelf een stuk moeten indienen. Wanneer dit wel eens voorvalt sturen ze meestal iemand anders, zoals een stagiair, naar de rechtbank. Toch heeft het elektronisch neerleggen nog steeds een belangrijk voordeel voor de advocaten. Ze hebben dan meer tijd om hun stukken in te dienen en kunnen het langer uitstellen.

Uit de resultaten van de vragenlijst blijkt dat 27% van de respondenten niet overtuigd is dat de optie om hun stukken elektronisch in te dienen de kwaliteit van hun werk zal verhogen. Volgens bepaalde zal de kwaliteit er zelfs op achteruit gaan, doordat er met gescande kopies gewerkt zal worden. Vooral wanneer er grote stukken op korte tijd gescand moeten worden, zou dit een nefast effect hebben op de kwaliteit van de documenten. Dit wordt echter weerlegt door de meeste advocaten die geïnterviewd werden. Volgens hen is er geen merkwaardig verschil van kwaliteit wanneer ze werken met elektronische stukken.

Desondanks dat de meerderheid van de respondenten aangegeven heeft dat ze verwachten dat ze in de toekomst vaak gebruik zullen maken van e-Deposit, geeft bijna de helft van de respondenten aan dat ze nog steeds de verschillende stukken traditioneel zouden indienen. Dit komt waarschijnlijk omdat de advocaten het gewoon zijn om deze manier te werken. Het zou hen meer zekerheid bieden dat de stukken effectief ingediend zijn. Uit de interviews blijkt dat er nog verwarring bestaat over hoe ze kunnen controleren dat de stukken effectief neergelegd zijn geweest of niet. Daarnaast blijkt uit de resultaten van de vragenlijst dat de meerderheid van de respondenten nog steeds hun conclusies zouden afprinten wanneer de werking volledig digitaal wordt. Dit resultaat is in lijn met het resultaat van het elektronisch dossier. Voor de advocaten blijft het handig dat ze een back up hebben indien ze niet op de servers geraken.

Een andere reden waarom zoveel respondenten hebben aangegeven op de vragenlijst dat ze traditioneel de stukken zouden blijven indienen, is omdat een minderheid van enkel 32% van de respondenten denkt dat e-Deposit zal leiden tot minder fouten. Een mogelijke verklaring waarom er weinig respondenten denken dat het aantal gemaakte fouten zou dalen, zou kunnen zijn doordat de meeste respondenten

nog geen gebruik gemaakt hebben van e-Deposit en dus niet weten of het systeem gebruiksvriendelijk is. De vrees hiervoor blijkt groot te zijn onder de respondenten.

Iets meer dan de helft van de advocaten maakt zich zorgen over de technische problemen. De grootste zorgen op dit vlak is de onzekerheid over de garanties mochten ze door technische problemen hun conclusies en stukkenbundels niet meer kunnen indienen.

Eén van de grootste vereisten van de respondenten voor een succesvol implementatie van e-Deposit is ervoor te zorgen dat het systeem heel gebruiksvriendelijk is. Daarnaast zou het systeem niet mogen leiden tot bijkomstige kosten en moeten alle actoren en rechtbanken eraan meedoen. Dat laatste stuk zou enkel werken als het verplicht is en die verplichting afdwingbaar is om ermee te werken.

Voordelen van e-Deposit voor de verschillende actoren

Net als bij het elektronisch dossier, werd er aan de respondenten gevraagd in welke mate de vier actoren voordelen ondervinden als gevolg van het gebruik van e-Deposit.

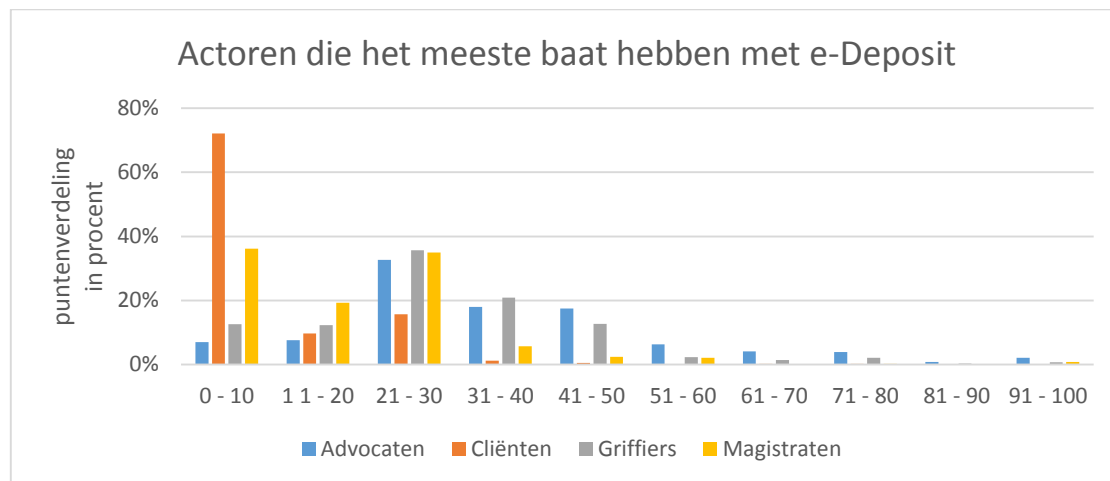

Fig. 6.12. : Voordelen voor actoren bij e-Deposit

Uit de resultaten blijkt dat ook hier de categorie advocaten het hoogste cijfer heeft gekregen, namelijk gemiddeld 38,69. Van de 761 respondenten die deze vraag hebben ingevuld, denkt slechts 4,5% dat de advocaten geen enkel baat hebben bij e-Deposit. Daartegenover denkt 2% dat de advocaten alle baten zullen hebben van dit systeem. De meeste respondenten zijn meer gematigder in het verdelen van de punten. Zo heeft iets meer dan 10% van hen 25 punten gegeven aan de categorie advocaten en een ander 10% 30 punten. Daarnaast heeft nog 10% van de 761 respondenten 50 punten gegeven aan advocaten.

Op het vlak van voordelen voor cliënten is het duidelijk uit bovenstaande tabel dat de grote meerderheid van de advocaten denkt dat cliënten niet veel voordeel uit e-Deposit zullen halen. Meer dan 40% heeft aan deze groep nul punten gegeven. Daarnaast heeft meer dan 72% maar maximaal tien punten gegeven aan cliënten. Toch heeft iets meer dan 13% van de 761 respondenten nog 25 punten gegeven aan cliënten, waardoor deze categorie een gemiddelde van 9,84 punten heeft.

Op het vlak van verdeling van de punten volgt de categorie griffiers de advocaten op de voet met een gemiddelde score van 31,12. Slechts 12,6% van de respondenten heeft maximaal tien van de honderd beschikbare punten aan deze groep gegeven. De bulk van respondenten gaven punten tussen de 20 en 50 punten met 11 % van de advocaten die 20 punten geven aan de categorie Griffiers, 18% van de respondenten 25 punten, 18% van de ondervraagden 30 punten en 14% 40 punten.

De groep magistraten heeft een gemiddelde score van 19,20 gekregen van de ondervraagden. Bijna 20% van de respondenten denkt zelfs dat e-Deposit geen enkel voordeel heeft voor magistraten en 36% denkt dat het een zeer beperkte impact zal hebben voor de magistraten door het maximaal tien punten te geven. De bulk van de respondenten hebben tussen 20 en 30 punten aan deze groep gegeven, waaronder een 16% die 20 punten heeft gegeven, 20% van de respondenten die 25 punten hebben toegewezen aan deze categorie en 15 % 30 punten. Het is duidelijk dat e-Deposit, in de ogen van de advocaten, vooral bedoeld is om de advocaten en griffiers te helpen.

Voordelen van het gebruik van e-Deposit

Bij deze vraag moesten de respondenten met een score aangeven in welke mate ze vinden welke voordelen die e-Deposit zal brengen. Uit de resultaten blijkt dat volgens hen de belangrijkste voordeel bij e-Deposit tijdswinst is. Deze heeft namelijk een gemiddelde van 49 van de honderd punten gekregen. Uit onderstaande tabel kan er afgeleid worden dat slechts een beperkt aantal geënquêteerden, 7,5% van de respondenten, vinden dat e-Deposit niet of beperkt zou leiden tot een winst van tijd. De meerderheid van hen heeft tussen de 40 en 50 punten gegeven met 10% van de respondenten die 40 punten heeft gegeven aan deze tijdswinst en 30% vijftig punten.

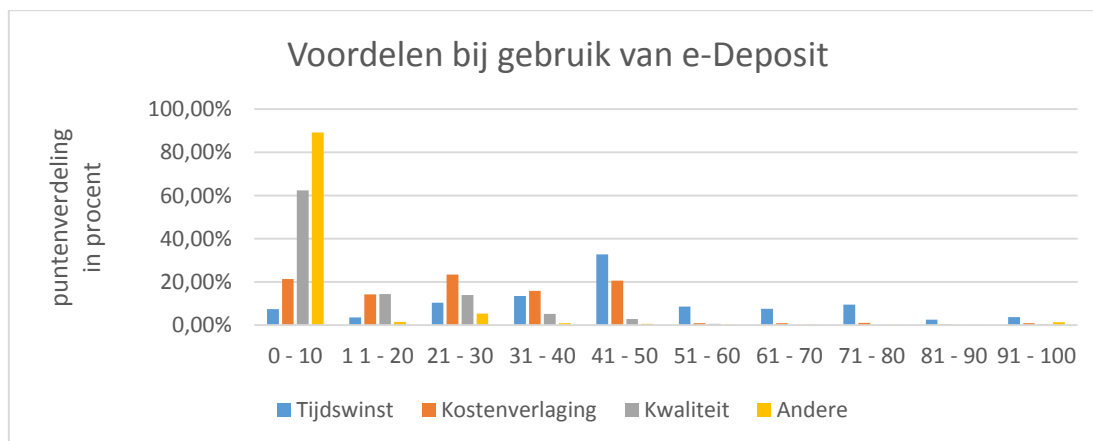

Fig. 6.13. : Voordelen bij gebruik van e-Deposit

Volgens de respondenten is het tweede belangrijkste voordeel bij e-Deposit de daling van kosten. Deze vorm van voordeel heeft van hen een gemiddelde score van 30,17 gekregen. Hier is er een minder duidelijk patroon te herkennen vergeleken met de vorige voordeel. Iets meer dan 20 % van de respondenten denken dat e-Deposit amper zal leiden tot een daling van kosten. 11% denkt zelfs dat het

niet zal leiden tot een daling van kosten. Het is opmerkelijk dat de meeste respondenten tussen de nul en vijftig punten gegeven hebben aan deze voordeel en slechts amper meer dan vijftig punten.

De derde categorie van voordelen waaruit de ondervraagden konden kiezen, is de verbetering van kwaliteit. Deze categorie kreeg beduidend minder punten van de respondenten, namelijk gemiddeld 13 van de 100 punten. Bijna de helft van de respondenten, 43%, denkt dat e-Deposit niet zal leiden tot een stijging van de kwaliteit van hun werk. Daarnaast gelooft bijna 20% dat het amper zal bijdragen tot een stijging van kwaliteit door het minder dan tien punten te geven. Toch heeft een dikke 12% 20 punten gegeven aan deze voordeel en 18 % 10 punten, waardoor het dan een gemiddelde van 13 punten heeft gekregen van alle respondenten. Het is duidelijk dat volgens de ondervraagden e-Deposit niet veel zal bijdrage tot de kwaliteit van hun werk en justitie.

Nu we een algemeen beeld hebben van de perceptie van de advocaat op e-Deposit, kan het interessant zijn om te kijken of er een verschil van opinie is tussen de respondenten die al ooit met de applicatie gewerkt hebben en de respondenten die er nog nooit mee gewerkt hebben. De resultaten van de twee groepen worden in onderstaande tabel tegenover elkaar geplaatst.

De laatste categorie welke de respondenten konden kiezen, was "ander". Dat kreeg 7,3 punten van de respondenten. Meer dan 85% van de respondenten hebben aan deze categorie geen enkel punt gegeven. Daaronder verstonden ze onder meer transparantie, zekerheid, efficiëntie, daling van fouten, mobiliteit in het kantoor, toegankelijkheid, gebruiksvriendelijkheid, voordelen, et cetera.

b) e-Deposit met verdeling van respondent op basis van ervaring met e-Deposit

Heeft ooit gebruik gemaakt van e-Deposit	Heeft nooit gebruik gemaakt van e-Deposit	Helemaal akkoord	Eerder akkoord	Geen mening	Eerder niet akkoord	Helemaal niet akkoord	totaal
Stelling 1: Het gebruik van e-Deposit zal de kwaliteit van mijn werk verbeteren.	16% (35)	29% (62)	23% (49)	23% (50)	8% (17)	213	14% (75) 553
Stelling 2: Het gebruik van e-Deposit zal mij meer controle geven over mijn werk.	17% (37)	42% (88)	17% (37)	20% (42)	4% (9)	213	14% (75) 553
Stelling 3: Het gebruik van e-Deposit zal ervoor zorgen dat ik mijn taken sneller kan uitvoeren	38% (80)	50% (106)	7% (15)	5% (10)	1% (2)	213	31% (172) 553
Stelling 4: Ik sta positief tegenover het gebruik van e-Deposit.	54% (114)	44% (94)	2% (5)	0%	0%	213	42% (233) 553
Stelling 5: Ik verwacht dat ik op regelmatige basis de e-Deposit applicatie zal consulteren.	46% (98)	47% (100)	5% (10)	2% (5)	0%	213	31% (173) 553
Stelling 6: Ik ga (minsten in bepaalde gevallen) stukken en conclusies toch nog op de "traditionele" manier neerleggen, ook al is e-Deposit mogelijk.	10% (21)	38% (80)	9% (20)	30% (63)	14% (29)	213	13% (70) 553
Stelling 7: Zelfs indien ik gebruik zou maken van e-Deposit, zou ik de conclusies toch nog afprinten (bv. voor mijn archief of papieren dossier).	43% (92)	44% (94)	3% (7)	6% (13)	3% (7)	213	35% (196) 553
Stelling 8: Het gebruik van e-Deposit zal noodzakelijk worden bij de uitvoering van mijn werk.	30% (64)	45% (97)	13% (28)	10% (22)	1% (2)	213	25% (137) 553
Stelling 9: Het gebruik van e-Deposit zal leiden tot minder fouten.	13% (28)	24% (52)	30% (65)	26% (56)	6% (12)	213	9% (50) 553
Stelling 10: Het gebruik van e-Deposit zal de kans verkleinen dat er stukken van het dossier verloren geraken.	28% (59)	47% (100)	15% (32)	9% (20)	1% (2)	213	22% (123) 553
Stelling 11: Het gebruik van e-Deposit zal leiden tot een daling van mijn kosten (bv. Verzendkosten, etc).	38% (81)	42% (89)	9% (20)	9% (18)	2% (5)	213	30% (166) 553
Stelling 12: Het gebruik van e-Deposit zullen mijn archiveringskosten verlagen	18% (38)	23% (49)	22% (47)	31% (65)	7% (14)	213	14% (78) 553
Stelling 13: Volgens mij is e-Deposit betrouwbaar	26% (55)	61% (130)	10% (22)	3% (6)	0%	213	16% (90) 553
Stelling 14: Ik vrees dat bij technische problemen (bv. een stroompanne) het niet mogelijk zal zijn om e-Deposit te gebruiken.	18% (39)	35% (75)	19% (40)	22% (46)	6% (13)	213	17% (93) 553
Stelling 15: Ik vrees de veranderingen die e-Deposit met zich mee zullen brengen	2% (4)	5% (11)	17% (37)	29% (62)	47% (99)	213	2% (10) 553

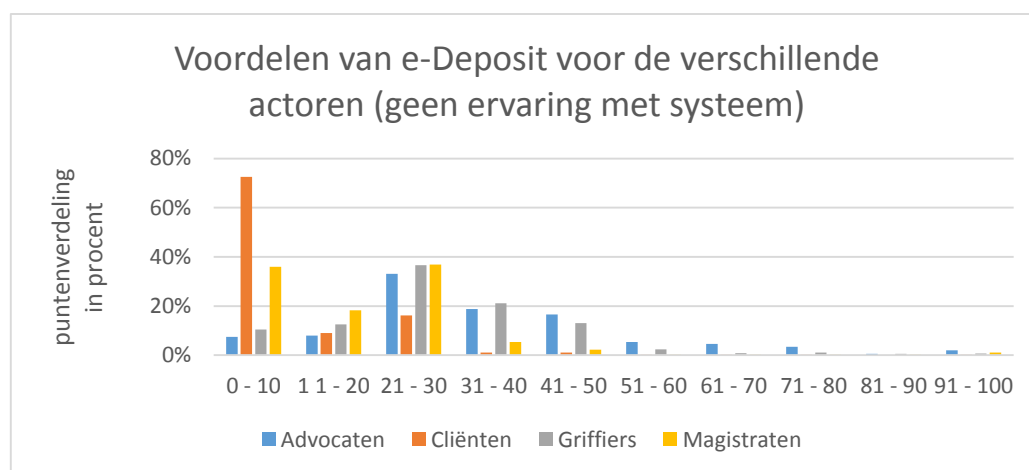
Tabel 6.4. Resultaten e-Deposit met onderscheid tussen respondenten met en zonder ervaring

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de opinie van de advocaten die ervaring hebben met e-Deposit veel positiever is ten opzichte van het systeem dan de respondenten zonder ervaring. Deze conclusie wordt niet enkel gemaakt op basis van de vierde stelling, waarbij bij de eerste categorie 98% positief staat tegenover e-Deposit en de tweede categorie 'slechts' 79%, maar kan ook afgeleid worden uit de andere stellingen. Zo gaan er veel meer respondenten met ervaring met e-Deposit akkoord met de stelling dat ze hun taken sneller kunnen uitvoeren dankzij het systeem dan de andere groep. Ook verwachten meer respondenten met ervaring dat ze regelmatig gebruik zullen maken van de applicatie en dat e-Deposit de kans zal doen verlagen dat er stukken van het dossier verloren kunnen geraken. Als laatst blijkt het dat de respondenten met ervaring veel meer vertrouwen hebben in het systeem dan de respondenten zonder ervaring. Minstens 87% van de eerste groep vindt e-Deposit betrouwbaar, terwijl bij de tweede groep dit 59% is. Toch blijkt dat een groter percentage van de respondenten met ervaring met e-Deposit nog steeds hun conclusies zullen afprinten in vergelijking met de respondenten zonder ervaring. Hierdoor zou het kunnen zijn dat maar liefst 38% van hen niet geloofd dat het zal leiden tot een daling van archiveringskosten. Bij de tweede groep is dit slechts 25%.

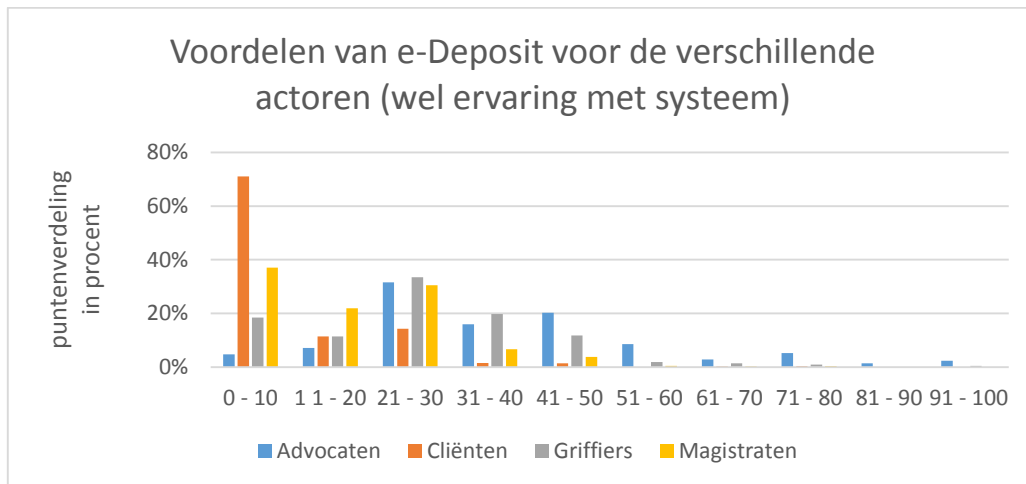
Een laatste opvallende element is de hoge graad van onzekerheid bij de respondenten die nog nooit gewerkt hebben met e-Deposit. Bij de meeste stellingen hebben telkens een groot percentage onder hen "geen mening" als antwoord gegeven. Dit is geen verrassing, maar het is wel een verklaring waarom er bij de gedeelte van perceptie van de algemeen advocaat ook telkens een groot percentage neutraal antwoordde.

Voordelen van e-Deposit voor de verschillende actoren

Net als bij de stellingen over e-Deposit, wordt nu gekeken of er een groot onderscheid is in de opinie wie het meeste baat heeft bij e-Deposit. Die onderscheid wordt gemaakt op basis van ervaring met e-Deposit. De eerste groep zijn de respondenten die nog nooit met het systeem gewerkt hebben en de tweede groep degene die ervaring hebben met e-Deposit?

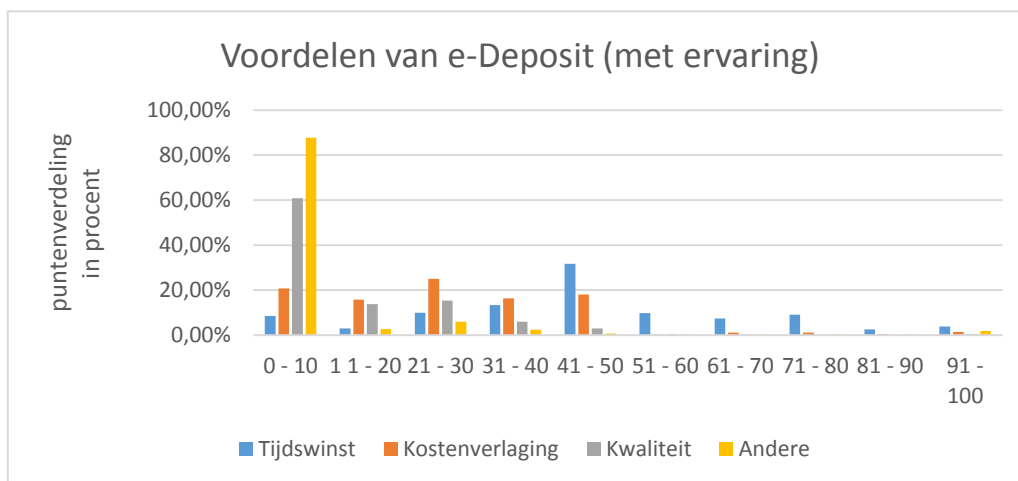
Figuur 6.14. Resultaten e-Deposit voordelen voor actoren volgens respondenten zonder ervaring met e-Deposit

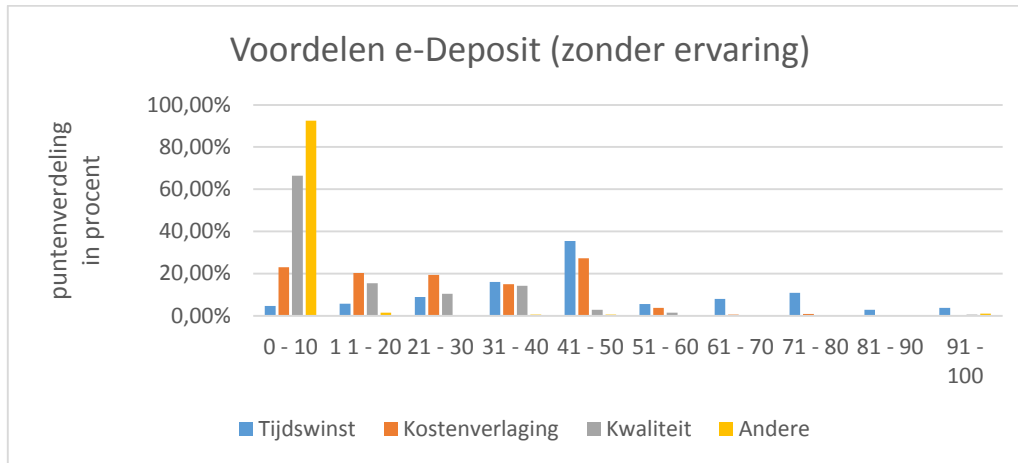
Figuur 6.15. Resultaten e-Deposit voordelen actoren volgens respondenten met ervaring met e-Deposit

Uit de resultaten blijkt het dat er amper een verschil is in de perceptie tussen de respondenten met en zonder ervaring met e-Deposit. Beide groepen denken dat de cliënten amper tot geen voordeel zullen ondervinden van e-Deposit. Bijna 40% van de respondenten met ervaring met e-Deposit denkt dat de cliënten absoluut geen enkel voordeel zal hebben van e-Deposit en 32% denkt dat de impact heel beperkt zal zijn. Daartegenover denkt 41% van de respondenten zonder ervaring met e-Deposit dat de cliënten geen enkel baat zal hebben van e-Deposit en 30% denkt dat er amper een impact zal zijn voor de cliënten.

Ook over de andere actoren delen beide groepen dezelfde mening. Beide groepen denken dat advocaten de meeste baat zullen hebben van e-Deposit, op de voet gevolgd door griffiers. Enkel is de gemiddelde van respondenten die geloven dat advocaten de meeste baat met e-Deposit hebben, iets hoger bij de groep met ervaring met het systeem. Dit komt omdat er daar meer respondenten tussen 60 en 80 punten gegeven hebben aan advocaten ten opzichte van de andere groep. Verder is er geen overduidelijk verschil tussen de respondenten op het vlak van magistraten.

Figuur 6.16. Resultaten voordelen van e-Deposit volgens respondenten zonder ervaring met e-Deposit

Figuur 6.17. Resultaten voordelen van e-Deposit volgens respondenten zonder ervaring met e-Deposit

Als laatst wordt er gekeken of er een verschil is tussen de twee verschillende groepen bij het beoordelen van de mogelijke voordelen van e-Deposit. Ook hier blijkt het verschil eerder beperkt te zijn en zijn de resultaten gelijkaardig aan het voorgaande gedeelte.

6.3.3.4. Perceptie van de advocaten ten opzichte van elektronische communicatie

	Helemaal akkoord	Eerder akkoord	Geen mening	Eerder niet akkoord	Helemaal niet akkoord	Totaal respondenten
Stelling 1: Het gebruik van e-communicatie zal de kwaliteit van mijn werk verbeteren.	20% (137)	33% (229)	21% (148)	21% (138)	5% (37)	689
Stelling 2: Het gebruik van e-communicatie zal mij meer controle geven over mijn werk.	21% (143)	39% (272)	19% (129)	17% (115)	4% (30)	689
Stelling 3: e-communicatie zal ervoor zorgen dat ik mijn taken sneller kan uitvoeren.	36% (250)	46% (318)	7% (48)	8% (56)	3% (17)	689
Stelling 4: Ik sta positief tegenover het gebruik van e-communicatie.	50% (347)	40% (274)	5% (35)	3% (23)	2% (10)	689
Stelling 5: Ondanks de mogelijkheid van elektronisch communicatie, zou ik opteren om alle communicatie via de traditionele manier te blijven ontvangen.	7% (51)	18% (122)	11% (74)	42% (291)	22% (151)	689
Stelling 6: Het gebruik van e-communicatie zal noodzakelijk worden bij de uitvoering van mijn werk.	34% (231)	45% (313)	12% (85)	7% (48)	2% (12)	689
Stelling 7: Het gebruik van e-communicatie zal leiden tot minder fouten	12% (83)	27% (184)	28% (197)	27% (185)	6% (40)	689
Stelling 8: Het gebruik van e-communicatie zal leiden tot een daling van mijn kosten (bv. verzendkosten, papier, transport, etc.)	29% (202)	48% (333)	11% (75)	9% (61)	3% (18)	689
Stelling 9: Zelfs indien ik gebruik zou maken van e-communicatie, zou ik alle brieven nog steeds afdrukken (bv. voor mijn archief of papieren dossier).	19% (128)	44% (305)	8% (56)	22% (155)	7% (45)	689
Stelling 10: Ik vrees de veranderingen die e-communicatie met zich mee zal brengen.	3% (21)	6% (38)	21% (150)	36% (248)	34% (232)	689

Tabel 6.5. Resultaten elektronische communicatie

Elektronische communicatie is een belangrijk onderdeel van elektronische procesvoering. Elektronische communicatie is het elektronisch uitwisselen van informatie, zoals brieven, tussen verschillende actoren. De meeste advocaten zijn al in contact gekomen met een aspect van deze nieuwe manier van communiceren. Zo blijkt uit de vragenlijst dat 86% van de respondenten al door middel van mail communiceert met hun cliënten. Eén van de zaken die onderzocht werd in dit gedeelte, was of de respondenten vinden dat e-communicatie zal leiden tot een verbetering van de kwaliteit van hun werk. Net als bij e-Deposit, zijn hun meningen hierover verdeeld. Terwijl 55% van de respondenten denkt dat elektronische communicatie effectief de kwaliteit van hun werk zal verbeteren, verkiest 21% om hierop geen antwoord te geven. Zoals verschillende keren aangehaald door respondenten op de vragenlijst, is het moeilijk om een mening te vormen over zaken die nog maar verre toekomstmuziek zijn. Ook over de stelling dat het zou kunnen leiden tot minder fouten, zijn de meningen sterk verdeeld. Enkel 39% van de respondenten gelooft dat e-communicatie zou leiden tot minder fouten. De gevolgen zal sterk afhangen van advocaat tot advocaat. Uit de verschillende interviews blijkt dat het secretariaat van de advocaten zich voornamelijk bezig houdt met de mails en briefwisseling. Enkel de persoonlijke communicatie tussen de advocaat en zijn cliënt blijft voornamelijk een bevoegdheid voor de advocaat zelf. De communicatie wordt bij de verschillende kantoren anders aangepakt. Sommige werken met een vooropgestelde template, net zoals de briefwisseling. Andere zijn minder formeler en antwoorden direct op de mails. Het blijft, volgens de ondervraagden, nog steeds de verantwoordelijkheid van advocaten om ervoor te zorgen dat ze kwalitatief blijven werken en zo min mogelijk fouten maken.

Twee van de mogelijke voordelen van de elektronische communicatie is de mogelijkheid voor advocaten om hun taken sneller uit te voeren én hen ook meer controle te geven. Hoewel de meerderheid van de respondenten denken dat deze twee voordelen van toepassing zouden kunnen zijn, ondervinden de advocaten een belangrijke nadeel bij het nieuw systeem. Door het gebruik van het mail systeem zijn de advocaten veel gemakkelijker bereikbaar. Dit brengt met zich mee dat de cliënten veel sneller een mail naar hun advocaten sturen. Terwijl de mensen vroeger zoveel mogelijk informatie in één keer probeerden door te geven, wordt dat nu in verschillende stukken doorgemailed. Daarnaast blijken de cliënten ook veel ongeduldiger te zijn en verwachten ze een sneller antwoord dan voordien. Dit is niet altijd eenvoudig voor de advocaten die met verschillende dossiers tegelijk bezig zijn, waardoor de kans groter is dat er meer fouten gemaakt worden. Eén van de veel gemaakte fouten bij mailverkeer is de toename van verkeerde verzendingen, omdat er sneller gereageerd moet worden. Het gevaar op onbedachtzame verzendingen zou dan groter zijn dan bij een klassieke verzending of neerlegging, waarbij men meer moet bij stilstaan. Daarnaast zijn er onduidelijkheden met betrekking tot de ontvangst, met name wat het alternatief zou zijn voor de aangetekende zending als de advocaat tijdelijk geen toegang heeft tot zijn mailbox of een mail in de spamfilter terecht zou komen. Ook zou elektronische communicatie ervoor kunnen zorgen, dat de e-mails zich dagelijks zullen ophopen waardoor vroeg of laat elke advocaat een aantal mails niet gelezen zal krijgen. Daarom werken sommige advocaten met ofwel een algemeen mailadres die via het secretariaat verloopt, ofwel met duidelijke afspraken.

Desondanks de verschillende nadelen van elektronische communicatie die de respondenten hebben aangekaart, verkiest de meerderheid van hun om niet meer te blijven over deze stelling via de traditionele manier. Dit is een groot contrast bij de vorige delen, waarbij de meningen hierover verdeeld waren. Werken via elektronische berichtgeving heeft misschien wel bepaalde nadelen, toch zal het volgens de ondervraagde advocaten zowel goedkoper als minder tijdrovend zijn dan via gewone brief of fax. Het is dus niet verwonderlijk dat de meerderheid bereid is om over te schakelen naar meer gebruiksvriendelijke methoden. Daarnaast is communicatie bij het behandelen van een dossier heel belangrijk. Niet alleen communicatie naar hun cliënten toe, maar ook naar de rechtbanken en mede-confraters. Het gebruik van e-communicatie zou dit allemaal vereenvoudigen. Ook zullen er velen genoodzaakt worden om over te schakelen naar elektronische communicatie als iedereen er gebruik van zou maken. Een mail kan immers moeilijk beantwoord worden via een fax of brief. Als laatst zou elektronische communicatie volgens de meeste respondenten ook leiden tot een daling van kosten. Hoewel de meerderheid nog steeds alles zou printen en bewaren, zullen die kosten in de meeste gevallen niet opwegen tegen de daling van port- en transportkosten.

Voordelen van elektronische communicatie voor de verschillende actoren

Net als bij het elektronisch dossier en e-Deposit, moesten de respondenten 100 punten verdelen over de vier actoren die volgens hun de meeste voordeel hebben van elektronisch communicatie. Hoe meer voordeel een actor heeft volgens de respondent, hoe hoger de score is die het krijgt.

Van alle actoren, waaruit de respondenten konden kiezen, krijgt de groep advocaten de hoogste gemiddelde score toegewezen. Deze groep krijgt 36,2 van de honderd punten die verdeeld konden worden. Bij het verdelen van de punten denkt slechts iets meer dan 7% van de ondervraagden, dat elektronische communicatie amper tot geen voordeel zal bieden voor advocaten door het minder dan tien punten te geven. Verder heeft ongeveer 20 % van de respondenten de 100 punten gelijk verdeeld over de vier actoren, waardoor ze aan de categorie advocaten 25 punten hebben gegeven. De bulk van de respondenten heeft echter tussen 30 en 50 punten gegeven aan advocaten. Zo heeft 18% 30 punten toegekend aan deze groep, 15% 40 punten en 17% 50 punten.

De actor advocaten wordt op de voet gevolgd door de griffiers, welke van de respondenten een gemiddelde score van 32,46 kreeg. Ongeveer 12% van de respondenten denkt dat elektronische communicatie weinig voordeel zal hebben voor de griffiers. Toch heeft ongeveer 11 % van de respondenten 20 punten toegekend aan griffiers. Verder denkt 16% dat de griffiers 1/3 van de voordelen zullen ondervinden. Als laatst heeft 10% van de respondenten 40 punten gegeven aan griffiers en een ander 10 % de helft van de punten. Dat de griffiers en de advocaten de hoogste scores kregen toegewezen, is geen verrassing. Bij elektronische communicatie wordt de briefwisseling tussen het rechtscollege en de advocaten elektronisch verstuurd in plaats van via post of aangetekend schrijven. Dit betekent dus dat zowel de advocaten als de griffiers het meest in contact komen met dit systeem.

Volgens de respondenten hebben de cliënten en de magistraten het minst voordeel aan elektronische communicatie met een gemiddelde score van 16,06 voor de cliënten en 14,93 voor de magistraten.

Meer dan een kwart van de respondenten denken dat elektronische communicatie niet zal leiden tot voordelen voor zowel de magistraten als de cliënten. Daarnaast denkt de helft van de respondenten bij beide groepen dat de impact van elektronische communicatie heel klein zal zijn door het maximaal 10 punten te geven.

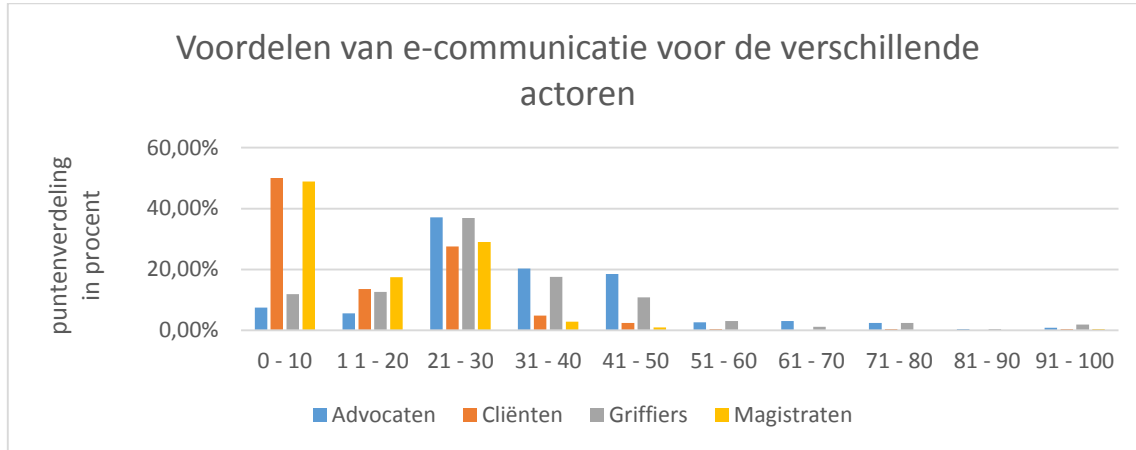

Fig. 6.18. : Voordelen voor actoren bij e-communicatie

Voordelen van het gebruik van elektronische communicatie

Vervolgens moesten de respondenten 100 punten verdelen over de vier mogelijke voordelen welke elektronische communicatie volgens hen zal hebben. Hoe groter het voordeel, hoe meer punten het krijgt.

Het grootste voordeel die elektronische communicatie zou brengen, is volgens de respondenten de tijdswinst. Hoewel 8% van de respondenten denkt dat elektronische communicatie absoluut niet zou leiden tot tijdswinst en 2% denkt dat de impact klein zal zijn, gelooft de meerderheid wel dat de impact op het tijdsgebruik groot gaat zijn. Meer dan 15% heeft 40% van de punten aan tijdswinst gegeven, terwijl 31% de helft van de punten hieraan toegekend heeft. Verder heeft een kwart van de respondenten meer dan de helft van de beschikbare punten gegeven aan tijdswinst. Hierdoor heeft het een gemiddeld score van bijna 47 op 100 gekregen van de respondenten.

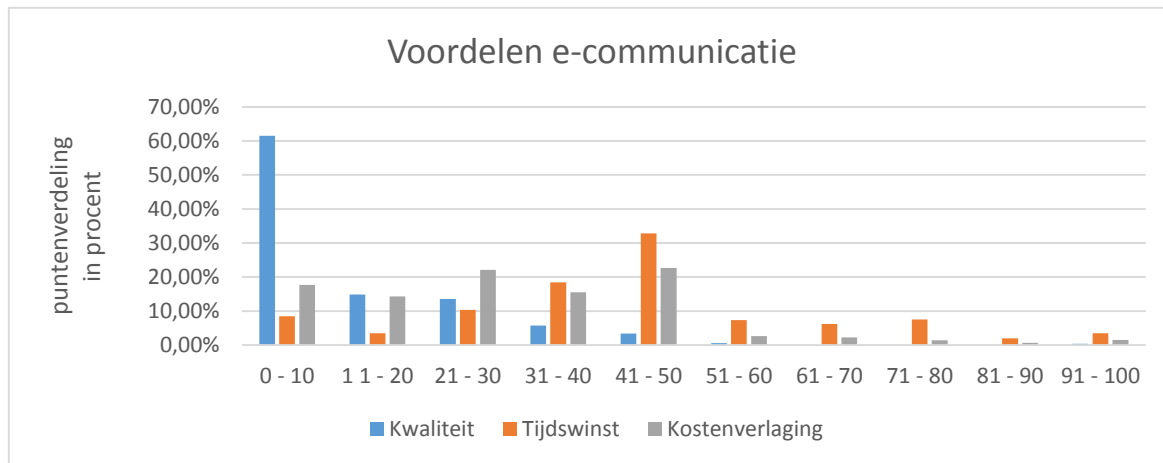

Fig. 6.19. : Voordelen van gebruik bij elektronische communicatie

Het tweede grootste voordeel van elektronische communicatie is volgens de respondenten de verlaging van de kosten. Ongeveer 10% van de respondenten denkt dat elektronische communicatie niet zal leiden tot een daling van de kosten. Verder denkt 7% dat de impact miniem zal zijn. De rest van de respondenten hebben eerder verdeeld gereageerd en voornamelijk tussen 20 en 50 punten gegeven. Zo heeft 13% van hen 20 punten toegekend aan kostenverlaging en 15 % 30 punten. Verder heeft 13% van de respondenten 40 punten gegeven en uiteindelijk 21% de helft van de punten. Slechts 7% van de respondenten heeft aan deze categorie meer dan de helft van de punten gekregen. Uiteindelijk heeft de categorie kostenverlaging een gemiddelde score van 32,94 gekregen. Dit is een aardig hoog cijfer, gezien al gemiddeld 47 van de punten aan tijds winst werd gegeven.

Elektronische communicatie zou volgens de respondenten amper leiden tot een verbetering van kwaliteit. Het kreeg slechts een gemiddelde van 13. Bijna de helft van de respondenten denken dat elektronische communicatie niet zal leiden tot een stijging van kwaliteit. Een aantal respondenten vinden juist dat de kwaliteit van communicatie door het elektronisch werken er zelfs op achteruit is gegaan. De mails die worden gestuurd, zijn soms te vlug opgesteld , waardoor ze onvolledig zijn en zelfs fouten kunnen bevatten.

Hoofdstuk 7: De verbanden tussen de verschillende kenmerken van de respondenten en hun perceptie over elektronische procesvoering

Dankzij het beschrijvend onderzoek hebben we al een eerste indruk gekregen van de opinie van de advocaten ten opzichte van elektronisch procesvoering. Daarin konden we zien dat de gemiddelde advocaat niet zo conservatief is zoals velen denken. Veel respondenten staan positief tegenover elektronische procesvoering. Het is echter niet voldoende om enkel de resultaten van stellingen in het algemeen te bespreken. In het begin van de vragenlijst werd er aan de respondent een aantal belangrijke kenmerken gevraagd, met name geslacht, leeftijd en aantal jaren ervaring als advocaat. In dit onderzoek werden de respondenten telkens verdeeld in verschillende groepen naargelang die drie kenmerken. Dit onderscheid wordt gemaakt, zodat er gekeken kan worden wat de impact van de kenmerken is op de visie van de respondenten. Zo kan het zijn dat oudere advocaten sceptischer zijn dan hun jongere collega's of dat mannelijke respondenten het meer zien zitten om elektronisch te procederen dan vrouwelijke respondenten. Hierdoor kan er een gedetailleerder beeld gevormd worden over de respondenten en hun antwoorden.

Het onderscheid zal in eerste instantie onderzocht worden via kruistabellen. Kruistabellen worden gebruikt voor het analyseren van de samenhang tussen variabelen. Zo kan men via de kruistabellen en kolompercentages zien wat het verband is tussen de variabelen. De kruistabellen, die gebaseerd zijn op de steekproefgegevens, geven echter slechts een indruk van een mogelijk statistisch verband. Het statistisch verband zelf wordt achteraf nog onderzocht aan de hand van een Chi-kwadraattoets. De Chi-kwadraat heeft als nulhypothese dat er geen significante samenhang is tussen twee variabelen. Er zal gewerkt worden met een significantieniveau van 5%. Als de Chi-kwadraat lager is dan 5%, betekent dit dat de nulhypothese verworpen zal worden en dus dat het verband in een kruistabel.

In dit gedeelte gaat er gekeken worden hoeveel procent van de respondenten bij elk element akkoord gaat met de stelling. Zo kan er gemakkelijker een verband teruggevonden worden.

7.1. Verband geslacht en perceptie op elektronische procesvoering

7.1.1. Verband geslacht en algemene opinie

Eerst onderzoeken we de samenhang tussen het geslacht van de respondenten en hun opinie over de verschillende materies. Zo analyseren we of de vrouwelijke advocaten een ander opinie hebben op elektronische procesvoering dan hun mannelijke collega's.

	Vrouw % akkoord	Man % akkoord	Pearson Chi- Kwadraat significantieniveau 5%
Ik verander niet graag mijn manier van werken.	37,20%	40,40%	0,393
Over het algemeen ben ik bij de eersten in mijn kennissenkring om een nieuwe technologie of nieuwe internetapplicatie te gebruiken wanneer die uitkomt.	37,00%	40,00%	0,004
Ik zie digitalisering als een belangrijk aspect van een kwalitatieve justitie.	93,30%	89,00%	0,14
Cliënten vragen mij regelmatig om elektronisch te communiceren.	88,80%	84,50%	0,392
Ik maak mij inzake elektronische procesvoering zorgen over kwesties in verband met privacy of beveiliging.	41,00%	40,70%	0,1
Bij de invoering van nieuwe digitale toepassingen binnen justitie vind ik een goede opleiding of workshop omtrent het gebruik van deze toepassing belangrijk.	84,60%	77,00%	0,043
Ik sta positief tegenover elektronisch procesvoering.	95,00%	88,70%	0,007

Tabel 7.1. Verband tussen geslacht en algemene opinie

Zoals eerder vermeld, moesten de respondenten eerst zeven stellingen beantwoorden zodat er een algemeen beeld te kunnen over hen geschetst kan worden. De zeven vragen varieerden van hun visie over digitalisering en elektronisch apparaten naar hun manier van werken. Het geslacht van de respondent had een impact op slechts bepaalde stellingen in dit onderdeel. Deze relatie wordt onder meer bepaald aan de hand van de Chi-kwadraat. Als de p-waarde lager is dan significantieniveau 5%, wordt de relatie niet verworpen. Deze stellingen zullen voornamelijk besproken worden.

Uit de resultaten blijkt dat er amper een verschil is in de opinie tussen mannelijke en vrouwelijke advocaten op de stellingen in dit gedeelte. Toch kan er bij bepaalde stellingen een klein verschil opgemerkt worden. Zo kan er uit de resultaten gehaald worden dat de mannelijke respondenten sneller geneigd zijn dan vrouwen om als eerste de nieuwe technologieën uit te proberen. Juist minder dan de helft van de mannelijke respondenten ging akkoord met de stelling tegenover 37% van de vrouwelijke advocaten. Daarnaast wordt de relatie bevestigd door de p-waarde van 0,004, waardoor de nulhypothese verworpen wordt. Wanneer er gekeken wordt naar de vorige stelling, is het niet verwonderlijk dat er meer vrouwelijke respondenten vragen naar workshops dan de mannelijke. Toch blijkt dat de vrouwelijke respondenten meer positief zijn over elektronische procesvoering. Hoewel bij beide groepen een overweldigende meerderheid voor het invoeren van elektronische procesvoering is, gaat er bij de vrouwelijke advocaten 7% meer akkoord dan bij de mannelijke.

7.1.2. Verband geslacht en het elektronisch dossier

	Vrouw % akkoord	Man % akkoord	Pearson Chi- Kwadraat
Het gebruik van het e-dossier zal de kwaliteit van mijn werk verbeteren.	64,90%	67,20%	0,71
Het gebruik van het e-dossier zal mij meer controle geven over mijn werk.	66,1%	61,4%	0,046
Het gebruik van het e-dossier zal ervoor zorgen dat ik mijn taken sneller kan uitvoeren.	80,60%	80,10%	0,79
Ik sta positief tegenover het gebruik van het e-dossier.	94,90%	91,00%	0,015
Ik verwacht dat ik op regelmatige basis het e-dossier zal consulteren.	88,10%	87,70%	0,273
Ik verwacht dat ik zelf nog een papieren dossier zal bijhouden, ook al bestaat het e-dossier.	89,10%	84,40%	0,063
Het gebruik van het e-dossier zal noodzakelijk worden bij de uitvoering van mijn werk.	73,40%	76,90%	0,646
Het gebruik van het e-dossier zal leiden tot minder fouten.	33,90%	31,30%	0,58
Het gebruik van het e-dossier zal de kans verkleinen dat er stukken van het dossier verloren geraken.	77,90%	74,20%	0,24
Het gebruik van het e-dossier zal leiden tot een daling van mijn kosten (bv. verzendkosten, papier, transport, etc.).	77,70%	78,90%	0,349
Het gebruik van het e-dossier zal mijn archiveringskosten verlagen.	43,60%	50,10%	0,131
Ik vrees bij technische problemen (bv. een stroompanne) dat de inhoud van het dossier verloren gaat.	51,60%	41,90%	0,008
Ik vrees de veranderingen die het e-dossier met zich mee zal brengen.	8,70%	11,70%	0,002

Tabel 7.2. Verband tussen Geslacht respondent en elektronisch dossier

Het tweede onderdeel van de vragenlijst onderzocht de visie van de advocaten ten opzichte van het elektronisch dossier. Net als bij het vorige gedeelte, namelijk het scheppen van een algemeen beeld, zal ook bij het elektronisch dossier gekeken worden of het geslacht van de respondenten een effect heeft op de antwoorden van de respondenten.

Uit de resultaten blijkt dat het geslacht van de respondent ook hier amper tot geen impact heeft op de opinie ten opzichte van op het elektronisch dossier. Bij de meeste stellingen gaat ongeveer evenveel procent van de respondenten van beide geslachten akkoord en zijn bij de meeste stellingen de p-waarde veel hoger dan de significantieniveau van 5%.

De enige stellingen waarbij er een klein verschil opgemerkt kan worden, zijn de tweede stelling en de laatste twee stellingen. De tweede stelling onderzocht of de implementatie van een elektronisch dossier tot een hogere graad van controle van de advocaten over hun werk zou leiden. Uit de resultaten van deze stelling blijkt dat er procentueel bij de vrouwen meer advocaten akkoord gaan met deze stelling. Het verschil tussen beide geslachten is echter beperkt tot maar 5%, waardoor er hier geen belangrijke conclusie uit getrokken kan worden.

In lijn met de resultaten van het vorige stuk, waarbij er een algemeen beeld gevormd werd van de respondenten, zijn de vrouwelijke respondenten meer bezorgd over het technisch onderdeel van het systeem. Meer dan de helft van de vrouwelijke respondenten geeft aan dat ze vrezen voor de gevolgen van technische problemen, terwijl dit bij de mannen iets meer dan 40% is. Desondanks blijkt ook uit de resultaten dat de mannelijke respondenten meer bevreesd zijn voor de veranderingen die het elektronisch dossier met zich meebrengt, vergeleken met de vrouwen. Hoewel bij beide groepen dit maar een beperkt aantal respondenten zijn, is meer dan 1/10 van de mannen bevreesd voor de veranderingen en bij de vrouwen iets meer dan 8%.

7.1.3. Verband geslacht en e-Deposit

	Vrouw % akkoord	Man % akkoord	Pearson Chi- Kwadraat
Het gebruik van e-Deposit zal de kwaliteit van mijn werk verbeteren.	39,00%	37,40%	0,227
Het gebruik van e-Deposit zal mij meer controle geven over mijn werk.	56,00%	50,40%	0,05
Het gebruik van e-Deposit zal ervoor zorgen dat ik mijn taken sneller kan uitvoeren.	80,20%	74,50%	0,161
Ik sta positief tegenover het gebruik van e-Deposit.	90,00%	79,60%	0,003
Ik verwacht dat ik op regelmatige basis de e-Deposit applicatie zal consulteren.	82,00%	73,50%	0,08
Ik ga (minsten in bepaalde gevallen) stukken en conclusies toch nog op de "traditionele" manier neerleggen, ook al is e-Deposit mogelijk.	48,10%	43,80%	0,006
Zelfs indien ik gebruik zou maken van e-Deposit, zou ik de conclusies toch nog afprinten (bv. voor mijn archief of papieren dossier).	83,50%	75,40%	0,001
Het gebruik van e-Deposit zal noodzakelijk worden bij de uitvoering van mijn werk.	68,20%	65,60%	0,713
Het gebruik van e-Deposit zal leiden tot minder fouten.	33,60%	30,90%	0,63
Het gebruik van e-Deposit zal de kans verkleinen dat er stukken van het dossier verloren geraken.	67,90%	60,90%	0,204
Het gebruik van e-Deposit zal leiden tot een daling van mijn kosten (bv. verzendkosten, papier, transport, etc.).	78,40%	70,70%	0,189
Het gebruik van e-Deposit zullen mijn archiveringskosten verlagen.	39,90%	41,50%	0,761
Volgens mij is e-Deposit betrouwbaar.	71,20%	63,70%	0,181
Ik vrees dat bij technische problemen (bv. een stroompanne) het niet mogelijk zal zijn om e-Deposit te gebruiken.	58,10%	45,50%	0,001
Ik vrees de veranderingen die e-Deposit met zich mee zullen brengen.	8,90%	7,50%	0,87

Tabel 7.3. Verband tussen geslacht van de respondent en e-Deposit

Vervolgens werd de perceptie van de respondent over de applicatie e-Deposit ondervraagd om dan te onderzoeken of het geslacht van de respondent een impact heeft op die perceptie. Dit werd gedaan via 14 stellingen die de respondenten moesten beantwoorden. Net als bij de vorige gedeeltes in dit stuk, blijkt dat het geslacht amper een impact heeft op de type antwoorden. Bij vele statussen is er geen enkel statistisch verband tussen het geslacht en de antwoorden van de respondenten. Enkel de stellingen worden besproken waarbij er een, weliswaar meestal klein, verschil is tussen beide groepen én een statistisch verband heeft.

Uit de resultaten blijkt het dat er een hoger percentage van de vrouwelijke respondenten gelooft dat e-Deposit hun meer controle zal geven dan de mannelijke respondenten. Dit is in lijn met de resultaat van het elektronisch dossier. Hier ging er meer dan 56% van de vrouwelijke respondenten akkoord met de stelling, terwijl bij de mannen het juist 50% is. Ook blijkt dat er in het algemeen meer vrouwelijke respondenten positief staan tegenover e-Deposit. Bij de vrouwelijke respondenten is dit 89% en bij de mannelijke "slechts" 79%. Hoewel dit ook een groot cijfer is, valt er toch een verschil van maar liefst 10% op te merken tussen de twee geslachten.

Ook al zijn de vrouwelijke respondenten meer positief tegenover e-Deposit dan hun mannelijke collega's, toch zou er een groter percentage van vrouwelijke dan mannelijke de conclusies afprinten als ze gebruik zouden maken van e-Deposit. Hier gaven 83,5 % van de vrouwelijke respondenten aan dat ze toch nog de conclusies zouden afprinten. Bij de mannelijke respondenten is dit 74%. Bij de overige stellingen is het verhaal hetzelfde. Er is slechts een miniem verschil tussen de twee geslachten, waarbij de vrouwelijke respondenten iets positiever staan tegenover e-Deposit dan de mannelijke respondenten. Enkel zijn de vrouwen veel meer bezorgd dan de mannen voor technische problemen. Daar geeft 58,3% van de vrouwelijke respondenten aan dat het dan moeilijk zal worden om gebruik te maken van e-Deposit, terwijl het bij de mannelijke respondenten 44% is.

7.1.4. Verband geslacht en elektronische communicatie

	Vrouw % akkoord	Man % akkoord	Pearson Chi- Kwadraat significantienniveau 5%
Het gebruik van e-communicatie zal de kwaliteit van mijn werk verbeteren.	50,20%	55,60%	0,053
Het gebruik van e-communicatie zal mij meer controle geven over mijn werk.	58,50%	62,00%	0,077
e-communicatie zal ervoor zorgen dat ik mijn taken sneller kan uitvoeren.	82,80%	82,60%	0,45
Ik sta positief tegenover het gebruik van e-communicatie.	92,30%	88,70%	0,039
Ondanks de mogelijkheid van elektronische communicatie, zou ik opteren om alle communicatie via de traditionele manier te blijven ontvangen.	25,30%	25,10%	0,173
Het gebruik van e-communicatie zal noodzakelijk worden bij de uitvoering van mijn werk.	79,30%	79,10%	0,102
Het gebruik van e-communicatie zal leiden tot minder fouten.	40,00%	38,00%	0,256
Het gebruik van e-communicatie zal leiden tot een daling van mijn kosten (bv. verzendkosten, papier, transport, etc.).	79,30%	76,40%	0,583
Zelfs indien ik gebruik zou maken van e-communicatie, zou ik alle brieven nog steeds afdrukken (bv. voor mijn archief of papieren dossier).	66,70%	59,90%	0,008
Ik vrees de veranderingen die e-communicatie met zich mee zal brengen.	9,00%	8,30%	0,043

Tabel 7.4. Verband tussen geslacht van de respondent en elektronische communicatie

Als laatste werd naar de opinie van de advocaten gepeild omtrent elektronische communicatie. Dit werd gedaan onder andere aan de hand van tien stellingen. De eerste stelling was gelijkaardig als bij e-Deposit en het elektronisch dossier. Er werd namelijk aan de respondenten gevraagd of e-communicatie de kwaliteit van hun werk zal verbeteren. Ook hier was het verschil klein. Enkel was er een groter percentage van de mannelijke respondenten, namelijk 56%, akkoord met deze stelling dan de vrouwelijke respondenten waarvan er slechts 50% akkoord gingen. Met een p-waarde van 5,3 %, ligt het juist boven de grenswaarde van 5 % en wordt de nulhypothese niet verworpen. Net als bij de vorige twee onderdelen, is er amper een onderscheid te zien tussen de twee geslachten bij de rest van de stellingen.

7.1.5. Conclusie verband geslacht en perceptie op elektronische procesvoering

Wanneer er gekeken wordt naar het verschil van de perceptie tussen de mannelijke en vrouwelijke respondenten op elektronische procesvoering, kan er geconcludeerd worden dat er slechts een klein verschil is tussen de twee geslachten. De vrouwelijke respondenten zijn, met slechts een klein verschil, positiever tegenover het elektronische procesvoering. Dit verschil is vaak zo miniem, dat er moeilijk gezegd kan worden dat de mannen conservatiever zijn ten opzichte van elektronische procesvoering dan de vrouwelijke respondenten. Enkel op het vlak van e-Deposit zijn er tien procent meer vrouwelijke respondenten pro e-Deposit dan de mannelijke respondenten.

7.2. Verband aantal jaar ervaring van respondent en perceptie op elektronische procesvoering

Nu we de samenhang tussen geslacht en hun perceptie op elektronische procesvoering onderzocht hebben, gaan we kijken wat het effect is van het aantal jaar ervaring van de respondenten.

7.2.1. Verband aantal jaar ervaring en algemeen perceptie

	1 jaar of minder % akkoord	1 – 2 jaar % akkoord	3 - 5 jaar % akkoord	6 – 10 jaar % akkoord	11 – 20 jaar % akkoord	>20 jaar % akkoord	Pearson Chi-Kwadraat
Ik verander niet graag mijn manier van werken.	34,40%	30,10%	39,00%	33,30%	41,00%	46,30%	0,004
Over het algemeen ben ik bij de eersten in mijn kennissenkring om een nieuwe technologie of nieuwe internetapplicatie te gebruiken wanneer die uitkomt.	42,20%	42,50%	42,70%	47,20%	41,40%	40,30%	0,461
Ik zie digitalisering als een belangrijk aspect van een kwalitatieve justitie.	91,20%	96,40%	94,10%	97,80%	90,40%	82,20%	0,000
Cliënten vragen mij regelmatig om elektronisch te communiceren.	81,40%	84,00%	88,60%	93,30%	86,90%	83,00%	0,003
Ik maak mij inzake elektronische procesvoering zorgen over kwesties in verband met privacy of beveiliging.	41,20%	42,50%	34,10%	43,30%	37,40%	45,20%	0,089
Bij de invoering van nieuwe digitale toepassingen binnen justitie vind ik een goede opleiding of workshop omtrent het gebruik van deze toepassing belangrijk.	75,50%	85,80%	81,60%	76,70%	72,70%	86,90%	0,005
Ik sta positief tegenover elektronisch procesvoering.	91,50%	94,70%	95,70%	95,00%	92,50%	84,80%	0,002

Tabel 7.5. : verband tussen de variabele met aantal jaar ervaring en algemene perceptie

Het eerste gedeelte van de vragenlijst dient om een algemeen beeld te schetsen van de geënquêteerden over hun algemene manier van werken en de elektronische procesvoering in het algemeen. Dit werd gedaan via zeven stellingen. Van deze zeven stellingen had het aantal jaar ervaring van de respondent voornamelijk een impact op de resultaten van de eerste en laatste stelling.

De eerste stelling onderzocht of de respondenten hun manier van werken zouden willen wijzigen. Uit bovenstaande tabel blijkt dat 46 % van de geënquêteerden met meer dan 20 jaar ervaring niet graag van werkwijze verandert. Bij de respondenten met maximaal twee jaar ervaring is dit niet meer dan 34%. De respondenten die al langer werkzaam zijn, zijn dus minder snel geneigd om hun stijl van werken aan te passen. De samenhang tussen de twee variabelen wordt ook statistisch aangetoond via de p-

waarde van de Chi-kwadraat. Die is hier 0,004. Dit is veel lager dan de grenswaarde. De nulhypothese wordt dus verworpen.

De laatste stelling keek of de respondenten positief stonden tegenover elektronische procesvoering. Hier zijn de geënquêteerden bij de meeste groepen bijna unaniem in hun opinie. Meer dan 90% van hen, buiten de respondenten met meer dan 20 jaar ervaring, vinden dat digitalisering belangrijk is voor een kwalitatieve justitie. Enkel bij de respondenten die meer dan 20 jaar ervaring hebben, zijn het er minder dan 90%, in dit geval 84%.

7.2.2. Verband aantal jaren ervaring en elektronisch dossier

	1 jaar of minder % akkoord	1 – 2 jaar % akkoord	3 – 5 jaar % akkoord	6 – 10 jaar % akkoord	11 – 20 jaar % akkoord	>20 jaar % akkoord	Pearson Chi- Kwadraat
Het gebruik van het e-dossier zal de kwaliteit van mijn werk verbeteren.	62,70%	70,10%	71,90%	66,20%	67,10%	61,30%	0,472
Het gebruik van het e-dossier zal mij meer controle geven over mijn werk.	71,10%	69,10%	74,40%	68,10%	57,90%	52,30%	0,000
Het gebruik van het e-dossier zal ervoor zorgen dat ik mijn taken sneller kan uitvoeren.	88,00%	89,70%	84,40%	85,30%	77,30%	70,20%	0,000
Ik sta positief tegenover het gebruik van het e-dossier.	92,80%	94,90%	97,60%	97,00%	93,20%	85,50%	0,001
Ik verwacht dat ik op regelmatige basis het e-dossier zal consulteren.	90,40%	89,70%	93,20%	91,40%	87,00%	81,20%	0,003
Ik verwacht dat ik zelf nog een papieren dossier zal bijhouden, ook al bestaat het e-dossier.	89,10%	89,70%	93,20%	91,40%	87,00%	81,20%	0,154
Het gebruik van het e-dossier zal noodzakelijk worden bij de uitvoering van mijn werk.	68,70%	73,20%	75,60%	74,90%	74,40%	79,20%	0,047
Het gebruik van het e-dossier zal leiden tot minder fouten.	32,50%	39,10%	33,20%	34,40%	33,50%	24,40%	0,056
Het gebruik van het e-dossier zal de kans verkleinen dat er stukken van het dossier verloren geraken.	81,90%	85,60%	80,60%	82,90%	77,50%	61,20%	0,000
Het gebruik van het e-dossier zal leiden tot een daling van mijn kosten (bv. verzendkosten, papier, transport, etc.).	80,80%	74,30%	84,40%	79,80%	83,80%	70,60%	0,056
Het gebruik van het e-dossier zal mijn archiveringskosten verlagen.	41,00%	42,30%	45,00%	44,80%	51,20%	51,40%	0,055
Ik vrees bij technische problemen (bv. een stroompanne) dat de inhoud van het dossier verloren gaat.	51,80%	54,60%	46,20%	45,40%	40,90%	45,30%	0,217
Ik vrees de veranderingen die het e-dossier met zich mee zal brengen.	4,80%	9,30%	8,70%	9,20%	8,50%	15,90%	0,000

Tabel 7.6. : verband tussen de variabele aantal jaar ervaring en elektronisch dossier

Het tweede gedeelte dat onderzocht wordt is de impact van het aantal jaar ervaring van de respondenten op hun perceptie over het elektronisch dossier. Dit werd onderzocht aan de hand van dertien stellingen. Zo kunnen we zien of respondenten met meer ervaring in het veld een andere visie hebben over het elektronisch dossier dan respondenten die nog niet lang werkzaam zijn als advocaat. Uit de resultaten blijkt het dan niet alle stellingen een samenhang hebben met de variabele. Enkel de stellingen die dat wel hebben, zullen nu besproken worden.

De eerste stelling die aan bod komt, is de stelling waarbij aan de respondenten gevraagd werd of ze denken dat het elektronisch dossier hen meer controle zal geven over hun werk. Uit de resultaten blijkt dat de jonge respondenten meer akkoord gaan met de stelling dan hun oudere collega's. Zo gaat er bij de respondenten die tussen drie en vijf jaar werkervaring hebben, 74 % akkoord met de stelling. Dit percentage daalt naarmate de respondent meer ervaring heeft. Bij de respondenten tussen 10 en 20 jaar gaat er maar 68% van de respondenten akkoord met de stelling en uiteindelijk slechts 52% van de geënquêteerden met meer dan twintig jaar ervaring. Dit is een verschil van ruim twintig procent tussen de respondenten met het minste ervaring en degene met het meest aantal jaar ervaring. Hier is de p-waarde bijna nul, waardoor het ver onder de grenswaarde van vijf procent ligt en dus de nulhypothese verworpen wordt.

In de derde stelling werd er aan de respondenten gevraagd of het elektronisch dossier ertoe zal leiden dat hun taken sneller uitgevoerd kunnen worden. Hier is er een licht dalende trend waar te nemen. De respondenten die maximaal twee jaar aan het werk zijn als advocaat, gaat er het hoogst aantal respondenten in die categorieën akkoord met de stelling. Hiermee gaat er respectievelijk 88 % en 89 % van de respondenten akkoord. Van de laatste twee groepen, de respondenten vanaf 11 jaar tot meer dan twintig jaar ervaring, gaan er minder akkoord. Hoewel er ook bij hen een absoluut meerderheid van de respondenten akkoord gaat met de stelling, is het hier "slechts" 77 en 70% van de respondenten.

In de vijfde stelling werd er aan de respondenten gevraagd of ze op regelmatige basis het elektronisch dossier zouden consulteren. Hieruit blijkt dat het elektronisch dossier in de toekomst iets populairder zal zijn bij de respondenten die minder lang aan het werk zijn als advocaat, dan degene die meer dan 20 jaar ervaring hebben. Terwijl bij de meeste groepen rond 90% van de respondenten denken dat ze op regelmatige basis het elektronisch dossier zouden consulteren, is dit bij de advocaten met meer dan 20 jaar ervaring juist meer dan 80%.

De volgende stelling onderzoekt de opinie van de respondent over het belang van het elektronisch dossier, namelijk of ze denken dat het elektronisch dossier noodzakelijk zal worden in de uitvoering van hun werk. Uit de resultaten die hieruit zijn gekomen, is er een licht stijgende trend op te merken. Hoe meer jaar ervaring de respondent heeft, hoe meer hij denkt dat het elektronisch dossier noodzakelijk zal worden in de uitvoering van zijn of haar werk. Het is opmerkelijk dat de respondenten met het minste aantal jaar ervaring het minst overtuigd zijn dat het elektronisch dossier noodzakelijk zal worden later terwijl ze uit de vorige stellingen het meest positief blijken te zijn tegenover het elektronisch dossier.

Bij de negende stelling werd er aan de respondenten gevraagd of er volgens hen het gebruik van het elektronisch dossier ervoor zal zorgen dat er minder stukken verloren geraken van het dossier. Hoewel de meerderheid van de respondenten van alle groepen akkoord gaat met deze stelling, zijn de meest ervaren respondenten minder overtuigd dan de rest. Terwijl bij de meeste groepen rond de 80% van de respondenten akkoord gaat met de stelling, is het bij de laatste groep slechts 61%. Hoewel dit nog steeds een duidelijke meerderheid is, is dit een verschil van 20%. Het resultaat is wel in lijn met de vorige stellingen, waarbij advocaten met vele jaren ervaring meer sceptischer zijn dan de rest. Ook hier is de p-waarde bijna nul, waardoor het ver onder het significantieniveau van vijf procent ligt.

De laatste stelling bij het elektronisch dossier keek of de respondenten de verandering vrezen die het elektronisch dossier zouden teweegbrengen. Hieruit blijkt het dat de respondenten met een ervaring van meer dan twintig jaar meer bevreesd zijn voor de veranderingen.

7.2.3. Verband aantal jaar ervaring en e-Deposit.

	1 jaar of minder % akkoord	1 – 2 jaar % akkoord	3 - 5 jaar % akkoord	6 – 10 jaar % akkoord	11 – 20 jaar % akkoord	>20 jaar % akkoord	Pearson Chi- Kwadraat
Het gebruik van e-Deposit zal de kwaliteit van mijn werk verbeteren.	35,20%	42,50%	40,50%	34,40%	35,90%	39,60%	0,274
Het gebruik van e-Deposit zal mij meer controle geven over mijn werk.	63,20%	67,10%	63,90%	51,50%	44,90%	43,40%	0,013
Het gebruik van e-Deposit zal ervoor zorgen dat ik mijn taken sneller kan uitvoeren.	80,90%	86,10%	82,70%	80,20%	71,40%	70,20%	0,001
Ik sta positief tegenover het gebruik van e-Deposit.	86,70%	87,30%	87,90%	85,50%	83,50%	80%	0,023
Ik verwacht dat ik op regelmatige basis de e-Deposit applicatie zal consulteren.	77,90%	83,60%	82,00%	76,50%	71,70%	76,10%	0,019
Ik ga (minsten in bepaalde gevallen) stukken en conclusies toch nog op de "traditionele" manier neerleggen, ook al is e-Deposit mogelijk.	41,20%	34,20%	45,10%	50,00%	53,40%	50,70%	0,591
Zelfs indien ik gebruik zou maken van e-Deposit, zou ik de conclusies toch nog afprinten (bv. voor mijn archief of papieren dossier).	79,40%	78,40%	82,70%	75,00%	75,90%	81,50%	0,377
Het gebruik van e-Deposit zal noodzakelijk worden bij de uitvoering van mijn werk.	79,40%	78,40%	82,70%	75%	75,90%	81,50%	0,036
Het gebruik van e-Deposit zal leiden tot minder fouten.	32,40%	35,40%	38,30%	34,40%	29%	27,30%	0,084
Het gebruik van e-Deposit zal de kans verkleinen dat er stukken van het dossier verloren geraken.	63,20%	72,10%	69,20%	68,40%	66,20%	53,20%	0,037
Het gebruik van e-Deposit zal leiden tot een daling van mijn kosten (bv. verzendkosten, papier, transport, etc.).	75%	72,10%	80,40%	69,90%	71,80%	75,20%	0,086
Het gebruik van e-Deposit zullen mijn archiveringskosten verlagen.	41,20%	39,30%	41,30%	36%	37,30%	46,30%	0,099
Volgens mij is e-Deposit betrouwbaar.	67,60%	70,90%	72,20%	69,10%	63,40%	62,90%	0,382
Ik vrees dat bij technische problemen (bv. een stroompanne) het niet mogelijk zal zijn om e-Deposit te gebruiken.	51,50%	50,60%	51,80%	53,60%	44,80%	54,60%	0,474
Ik vrees de veranderingen die e-Deposit met zich mee zullen brengen.	4,40%	6,30%	6,80%	5,90%	7,60%	12,70%	0,000

Tabel 7.7. : verband tussen de variabele aantal jaar ervaring en e-Deposit

Het derde stuk dat onderzocht wordt in de vragenlijst, is de opinie van de advocaten over e-Deposit. Dit werd gedaan via dertien stellingen. Hier wordt er gekeken welke van de stellingen een samenhang hebben met de variabele "aantal jaar ervaring van de respondent". Enkel de stellingen die een samenhang hebben met variabele, zullen besproken worden.

De eerste stelling die hier besproken wordt, is de stelling waarbij aan de respondent gevraagd werd of ze dankzij e-Deposit meer controle zullen hebben over hun werk. Hier is er een negatieve trend waar te nemen. Hoe meer ervaring de respondent heeft, hoe minder hij/zij akkoord gaat met de stelling. Terwijl nog 63,2% van de respondenten met maximaal één jaar ervaring vinden dat e-Deposit hen meer controle zal geven over hun werk, is het bij de respondenten die meer dan 20 jaar ervaring hebben slechts een minderheid van 43,4%.

Bij de derde stelling is er een verschil van ruim 10% tussen de eerste en de laatste categorie van respondenten. Bij de meeste categorieën gaat de absolute meerderheid van de respondenten akkoord dat er de mogelijkheid bestaat dat Deposit ertoe zal leiden dat hun taken sneller uitgevoerd zullen worden. De respondenten die 11 jaar ervaring en meer hebben, zijn iets minder overtuigd dan de rest van de respondenten. Slechts 70% van de respondenten in die groep is akkoord met de stelling, terwijl bij de respondenten tussen één en twee jaar ervaring dit nog 86% is.

Bij middel van de negende stelling werd er aan de respondenten gevraagd in welke mate ze denken dat e-Deposit de kans zal verkleinen dat er stukken verloren gaan. Enkel bij de respondenten die meer dan twintig jaar ervaring hebben is er een kleine meerderheid, vergeleken met de andere categorieën, die akkoord gaat met de stelling. Terwijl in deze groep juist 53% akkoord gaat met de stelling, gaat bij 72% van de respondenten tussen één en twee jaar akkoord met dezelfde stelling.

Bij de laatste stelling is er een duidelijk verband tussen de stelling en aantal jaar ervaring. Hoe meer ervaring de respondenten hebben, hoe meer die akkoord gaan met de stelling of beter gezegd in dit geval hoe minder mensen er niet akkoord gaan met de stelling. Hoewel het verschil niet groot is tussen de eerste en laatste groep in absolute waarde, is er toch een verdriedubbeling op te merken.

7.2.4. Verband aantal jaar ervaring en elektronische communicatie

	≥ 1 jaar % akkoord	1 – 2 jaar % akkoord	3 – 5 jaar % akkoord	6 – 10 jaar % akkoord	11 – 20 jaar % akkoord	>20 jr % akkoord	Pearson Chi- Kwadraat
Het gebruik van e-communicatie zal de kwaliteit van mijn werk verbeteren.	43,90%	60,80%	55,90%	49,20%	53,90%	53,80%	0,542
Het gebruik van e-communicatie zal mij meer controle geven over mijn werk.	63,20%	66,20%	69,50%	51,50%	58,60%	52,20%	0,014
e-communicatie zal ervoor zorgen dat ik mijn taken sneller kan uitvoeren.	82,50%	86,50%	85,60%	83,10%	79,70%	81,10%	0,517
Ik sta positief tegenover het gebruik van e-communicatie.	91,30%	89,20%	93,20%	91,10%	91,40%	87,70%	0,531
Ondanks de mogelijkheid van elektronische communicatie, zou ik opteren om alle communicatie via de traditionele manier te blijven ontvangen.	35,10%	21,60%	24,50%	26,70%	20,30%	26,40%	0,417
Het gebruik van e-communicatie zal noodzakelijk worden bij de uitvoering van mijn werk.	78,90%	86,50%	71,20%	78,30%	79,40%	81,70%	0,094
Het gebruik van e-communicatie zal leiden tot minder fouten.	40,40%	41,90%	38,20%	35,50%	45,30%	35,50%	0,081
Het gebruik van e-communicatie zal leiden tot een daling van mijn kosten (bv. verzendkosten, papier, transport, etc.).	68,40%	79,70%	81,30%	75,80%	78,90%	78,50%	0,282
Zelfs indien ik gebruik zou maken van e-communicatie, zou ik alle brieven nog steeds afdrukken (bv. voor mijn	68,40%	61,10%	65,30%	59,70%	57%	66,70%	0,235
Ik vrees de veranderingen die e-communicatie met zich mee zal brengen.	5,30%	5,50%	7,50%	11,30%	7%	10,20%	0,041

Tabel 7.8.: verband tussen de variabele aantal jaar ervaring en elektronische communicatie

Uit bovenstaande tabel blijkt dat er twee stellingen zijn die daadwerkelijk beïnvloed worden door het aantal jaar ervaring van de respondenten. Bij stelling twee werd er aan de respondenten gevraagd of ze denken dat elektronische communicatie hun meer controle zal geven over hun werk. Er is eerst een licht stijgende trend waar te nemen in percentage van respondenten dat akkoord ging met de stelling tot de grens van vijf jaar ervaring werd gepasseerd. Daarna is er een duidelijk dalende trend.

Bij de laatste stelling is er, net zoals bij e-Deposit, een duidelijk trend op te merken. Hoe meer ervaring de respondent heeft, hoe meer hij of zij bevreesd is voor de veranderingen die elektronisch communicatie zouden kunnen teweegbrengen.

7.2.5. Conclusie verband aantal jaar ervaring van respondent en perceptie op elektronische procesvoering

Er is een duidelijk verschil in perceptie van de verschillende respondenten over elektronische procesvoering. In het algemeen hadden alle groepen dezelfde mening over de verschillende assumpties, maar de respondenten met meer dan twintig jaar ervaring bleken het meest terughoudend te zijn over elektronische procesvoering. Terwijl bijvoorbeeld 80% van de respondenten akkoord ging met een assumptie, was het bij de respondenten met meer dan 20 jaar ervaring maar 67%. Daarnaast viel het ook meestal op dat hoe veel meer jaar ervaring de ondervraagde had, hoe minder positief zijn visie was. Enkel de groep respondenten tussen één en twee jaar ervaring was een uitzondering. Zij waren meestal positiever dan de groep respondenten met maximaal één jaar ervaring.

7.3. Verband leeftijd respondent en perceptie op elektronische procesvoering

De perceptie van advocaten over elektronische procesvoering kan door verschillende elementen beïnvloed worden. We hebben al eerder de impact van geslacht en de ervaring van de respondent besproken. In dit gedeelte zal de impact van leeftijd op de perceptie van advocaten op elektronische procesvoering onderzocht worden. Dit zal vermoedelijk de belangrijkste variabele zijn uit de lijst. De stereotype is dat oudere mensen vaker twijfelachtiger staan tegenover nieuwe technologieën. Of deze stereotype klopt, zal duidelijk worden in dit gedeelte. Er gaat geen rekening gehouden worden met de respondenten die ouder zijn dan 65 jaar in deze analyse. In totaal hebben maar negentien 65-plussers een volledige vragenlijst afgeleverd. Dit beperkt aantal respondenten kan een vertekend beeld geven bij het analyseren van de gegevens.

7.3.1. Verband leeftijd en algemene perceptie

	18-25 jaar % akkoord	26-35 jaar % akkoord	36-55 jaar % akkoord	56-65 jaar % akkoord	> 65 jaar % akkoord	Pearson Chi- Kwadraat Significantieniveau 5%
Ik verander niet graag mijn manier van werken.	32,00%	36,30%	41,00%	50,00%	47,80%	0,001
Over het algemeen ben ik bij de eersten in mijn kennissenkring om een nieuwe technologie of nieuwe internetapplicatie te gebruiken wanneer die uitkomt.	44,00%	42,30%	43,90%	39,70%	43,50%	0,123
Ik zie digitalisering als een belangrijk aspect van een kwalitatieve justitie.	92,00%	96,40%	88,00%	78,10%	78,20%	0,000
Cliënten vragen mij regelmatig om elektronisch te communiceren.	82,40%	88,60%	86,10%	79,20%	78,30%	0,004
Ik maak mij inzake elektronische procesvoering zorgen over kwesties in verband met privacy of beveiliging.	36,80%	38,30%	43,00%	49,00%	43,40%	0,22
Bij de invoering van nieuwe digitale toepassingen binnen justitie vind ik een goede opleiding of workshop omtrent het gebruik van deze toepassing belangrijk.	79,20%	79,70%	78,00%	90,60%	95,70%	0,054
Ik sta positief tegenover elektronisch procesvoering.	92,00%	95,50%	90,00%	79,20%	87,00%	0,000

Tabel 7.9.: verband tussen de variabele leeftijd en algemeen perceptie

Bij het meten van de perceptie van de advocaten ten opzichte van elektronische procesvoering, is het noodzakelijk om eerst een algemeen beeld te vormen over de respondenten. Dit werd gedaan aan de hand van zeven stellingen. In dit gedeelte wordt er gekeken of de leeftijd van de respondenten een belangrijk impact heeft gehad op de type antwoorden. Dit blijkt het geval te zijn bij een aantal stellingen.

In de eerste stelling werd er gevraagd aan de respondenten of ze al dan niet graag hun manier van werken wijzigen. Uit de resultaten blijkt dat hoe ouder de respondent is, hoe minder hij geneigd is om zijn manier van werken te veranderen. Terwijl bij de jongste generatie dit maar 32% is, is het bij respondenten tussen 56 en 65 jaar 50%. Bij de respondenten meer dan 65 jaar is dit terug minder dan 50%. Maar omdat er een beperkt aantal respondenten zijn in deze leeftijdsgroep, zal er geen rekening gehouden worden met dit resultaat. Deze samenhang wordt verder aangetoond met de p-waarde 0,1%. Dit is lager dan significantie niveau van 5% waardoor de nulhypothese verworpen wordt. Dit betekent dat er een samenhang is tussen de twee variabelen.

De derde stelling onderzocht of de respondenten denken dat digitalisering een belangrijk aspect zal zijn voor een kwalitatieve justitie. Hier is er een dalende trend waar te nemen bij de resultaten. Hoe ouder de respondent is, hoe minder hij/zij akkoord gaat met de stelling. Bij de respondenten die tussen 18 en 25 jaar oud zijn, gaat 92% van de respondenten akkoord met deze stelling. Terwijl er bij de leeftijdscategorie tussen 26 en 35 jaar zelfs nog een stijging is van ruim 4%, is er daarna een duidelijke daling op te merken waarbij uiteindelijk 78% van de respondenten tussen 56 en 65 jaar akkoord met de stelling.

Bij de zesde stelling moesten de advocaten aangeven of ze vinden dat er een opleiding en een workshop moet worden gegeven als er nieuwe digitale toepassingen worden ingevoerd. Hoewel bij alle leeftijdsgroepen het aantal respondenten dat akkoord gaat met deze stelling hoog is, is er groot verschil tussen de leeftijdscategorie vanaf 56 jaar en de jongere respondenten.

Als laatste werd er aan de respondenten gevraagd of ze positief stonden ten opzichte van elektronische procesvoering. Hier is de situatie min of meer het tegenovergestelde van de zesde stelling. Hoewel de respondenten uit alle leeftijdscategorieën in grote mate aangeven dat ze er positief tegenover staan, is het in dit geval de respondenten uit de categorie ouder dan 56 jaar die het minst positief staan tegenover elektronische procesvoering. In deze categorie zijn er "maar" 79% van de respondenten die positief staan. Vergeleken met de 92% van de jongste leeftijdsgroep is het toch een behoorlijk verschil. De p-waarde is hier bijna nul, waardoor de significantieniveau niet overtreden wordt en dus de nulhypothese verworpen wordt.

7.3.2. Verband leeftijd en elektronisch dossier

	18-25 jaar % akkoord	26-35 jaar % akkoord	36-55 jaar % akkoord	56-65 jaar % akkoord	> 65 jaar % akkoord	Pearson Chi- Kwadraat
Het gebruik van het e-dossier zal de kwaliteit van mijn werk verbeteren.	66,00%	68,10%	66,00%	55,00%	77,30%	0,017
Het gebruik van het e-dossier zal mij meer controle geven over mijn werk.	70,90%	70,90%	65,60%	47,50%	59,10%	0,000
Het gebruik van het e-dossier zal ervoor zorgen dat ik mijn taken sneller kan uitvoeren.	89,30%	85,90%	74,00%	65,10%	86,30%	0,000
Ik sta positief tegenover het gebruik van het e-dossier.	93,20%	97,10%	90,20%	81,30%	90,10%	0,000
Ik verwacht dat ik op regelmatige basis het e-dossier zal consulteren.	88,40%	92,80%	85,00%	76,30%	81,80%	0,000
Ik verwacht dat ik zelf nog een papieren dossier zal bijhouden, ook al bestaat het e-dossier.	91,20%	87,20%	82,90%	90,00%	90,90%	0,618
Het gebruik van het e-dossier zal noodzakelijk worden bij de uitvoering van mijn werk.	68,00%	75,30%	77,00%	80,10%	68,10%	0,038
Het gebruik van het e-dossier zal leiden tot minder fouten.	35%	35,20%	30,50%	20,10%	31,80%	0,214
Het gebruik van het e-dossier zal de kans verkleinen dat er stukken van het dossier verloren geraken.	82,50%	82,60%	70,70%	55,00%	77,20%	0,000
Het gebruik van het e-dossier zal leiden tot een daling van mijn kosten (bv. verzendkosten, papier, transport, etc.).	79,60%	81,40%	76,10%	76,60%	91,00%	0,103
Het gebruik van het e-dossier zal mijn archiveringskosten verlagen.	39,80%	44,90%	50,50%	50,10%	63,60%	0,284
Ik vrees bij technische problemen (bv. een stroompanne) dat de inhoud van het dossier verloren gaat.	46,60%	47,20%	44,90%	46,20%	45,50%	0,173
Ik vrees de veranderingen die het e-dossier met zich mee zal brengen.	4,90%	9,20%	11,30%	15,10%	27,30%	0,017

Tabel 7.10. : verband tussen de variabele leeftijd en elektronisch dossier

Het volgend onderdeel dat onderzocht werd in de vragenlijst, is de perceptie van de advocaat op het elektronisch dossier. Dit werd gedaan via 13 stellingen. Van deze 13 stellingen was er een samenhang tussen stelling 1, stelling 2, stelling 3, stelling 4, stelling 8 en stelling 13 enerzijds en de leeftijd van de respondenten anderzijds.

Bij de eerste stelling is er een duidelijk onderscheid waar te nemen tussen de respondenten uit de oudere leeftijdsgroep en de rest van de respondenten. Terwijl 66% van de respondenten tussen 18 en 25 jaar nog aangeven dat ze denken dat het elektronisch dossier zal leiden tot een hogere kwaliteit van hun werk, is dit bij 56-plussers nog maar 55%. Zoals eerder gezegd, wordt er geen rekening gehouden in de analyse met de leeftijdsgroep van respondenten die ouder zijn dan 65 jaar, vanwege het laag aantal respondenten in deze groep. De p-waarde is hier 1,7%. Dit is lager dan significantieniveau van 5%, waardoor de nulhypothese verworpen wordt.

Bij de tweede stelling moesten de respondenten aangeven of ze denken dat het elektronisch dossier hun meer controle zal geven over hun werk of niet. Hier is er een duidelijk trend waar te nemen. Terwijl bij de jongere leeftijdsgroepen de meerderheid van de respondenten nog akkoord gaat met deze stelling, is het bij de respondenten tussen 56 en 65 jaar minder dan 50%. De resultaat is gelijkaardig als bij het vorig stuk, waarbij de ervaring van de respondenten vergeleken wordt met de resultaten op de stelling. Ook daar dacht minder dan de helft van de oudere respondenten dat er een kans is dat het elektronisch dossier hun meer controle zal geven over hun werk.

Ook bij de derde stelling is er een duidelijk dalende trend waar te nemen. De meerderheid van de respondenten van alle leeftijdsgroepen denken dat ze dankzij het elektronisch dossier hun taken sneller kunnen uitvoeren. Zo gaat er 89% van de respondenten tussen 18 en 25 jaar akkoord met de stelling, 74% van de advocaten van de leeftijdsgroep tussen 36 en 55 jaar is en 65% van de respondenten uit de oudere leeftijdsgroep van 56 jaar en ouder. Bij de vierde stelling moesten de respondenten aangeven of ze positief stonden tegenover het elektronisch dossier. Daaruit blijkt dat de respondenten tot de leeftijd 55 jaar uiterst positief staan ten opzichte van het elektronisch dossier. Zekers 90% van de respondenten gaven aan dat ze positief staan tegenover elektronisch dossier. Hoewel de respondenten uit de leeftijdsgroep tussen 56 en 65 jaar ook heel positief zijn, is het bij hun "slechts" 81%.

Bij de achtste stelling is er een dalende trend waar te nemen. Hoe ouder de respondent, hoe minder van zijn leeftijdsgenoten geloven dat het elektronisch dossier zal leiden tot een daling van fouten. Terwijl amper 35 % van de respondenten geloven dat dit het geval zal zijn, zijn er zelfs maar 20% van de respondenten tussen 56 en 65 jaar die ook deze mening hebben.

Als laatste werd er aan de respondenten gevraagd of ze de veranderingen vrezen die het elektronisch dossier zal voortbrengen. Bij de respondenten tussen 18 en 25 jaar vrezen er slechts 4,5% van de respondenten de wijzigingen. Bij de respondenten tussen 26 en 35 jaar is dit iets meer dan 9%. Dit stijgt verder tot iets meer dan 15% bij de respondenten tussen 56 en 65 jaar. Er is dus een duidelijke stijgende trend waar te nemen.

7.3.3. Verband leeftijd en e-Deposit

	18-25 jaar	26-35 jaar	36-55 jaar	56-65 jaar	> 65 jaar	Pearson Chi- Kwadraat
Het gebruik van e-Deposit zal de kwaliteit van mijn werk verbeteren.	36,00%	39,20%	38,30%	36,40%	34,80%	0,538
Het gebruik van e-Deposit zal mij meer controle geven over mijn werk.	61,40%	59,30%	46,30%	28,60%	52,60%	0,052
Het gebruik van e-Deposit zal ervoor zorgen dat ik mijn taken sneller kan uitvoeren.	84,10%	82,40%	70,40%	67,20%	84,30%	0,001
Ik sta positief tegenover het gebruik van e-Deposit.	87,50%	86,90%	83,70%	68,80%	88,50%	0,001
Ik verwacht dat ik op regelmatige basis de e-Deposit applicatie zal consulteren.	80,60%	79,90%	75,20%	68,80%	78,90%	0,01
Ik ga (minsten in bepaalde gevallen) stukken en conclusies toch nog op de "traditionele" manier neerleggen, ook al is e-Deposit mogelijk.	44,30%	42,90%	46,00%	54,00%	63,20%	0,16
Zelfs indien ik gebruik zou maken van e-Deposit, zou ik de conclusies toch nog afprinten (bv. voor mijn archief of papieren dossier).	80,70%	79,30%	75,90%	82,80%	94,80%	0,288
Het gebruik van e-Deposit zal noodzakelijk worden bij de uitvoering van mijn werk.	63,70%	63,90%	70,70%	65,70%	73,70%	0,1
Het gebruik van e-Deposit zal leiden tot minder fouten.	36,30%	33,60%	32,20%	18,60%	36,80%	0,038
Het gebruik van e-Deposit zal de kans verkleinen dat er stukken van het dossier verloren geraken.	67,00%	69,00%	60,70%	48,60%	68,50%	0,115
Het gebruik van e-Deposit zal leiden tot een daling van mijn kosten (bv. verzendkosten, papier, transport, etc.).	78,50%	73,70%	71,80%	74,30%	94,70%	0,104
Het gebruik van e-Deposit zullen mijn archiveringskosten verlagen.	38,60%	37,90%	42,60%	40,00%	73,60%	0,146
Volgens mij is e-Deposit betrouwbaar.	72,80%	70,50%	63,70%	58,60%	57,90%	0,037
Ik vrees dat bij technische problemen (bv. een stroompanne) het niet mogelijk zal zijn om e-Deposit te gebruiken.	55,70%	50,70%	49,30%	51,40%	57,90%	0,692
Ik vrees de veranderingen die e-Deposit met zich mee zullen brengen.	4,50%	5,90%	10,40%	10%	20,10%	0,13

Tabel 7.11.: verband tussen de variabele leeftijd en e-Deposit

In het derde gedeelte van de vragenlijst werd naar de opinie van de advocaten gepeild over e-Deposit. Dit werd gedaan via 15 stellingen. Van deze 15 stellingen was een samenhang tussen de tweede, de derde, de vierde, de vijfde, de negende, de tiende, de dertiende en de vijftiende stelling enerzijds en de leeftijd van de respondenten anderzijds.

Bij de tweede stelling is er een duidelijk dalende trend waar te nemen. Terwijl nog 61 % van de respondenten tussen 18 en 25 jaar denkt dat e-Deposit hun meer controle zal geven over hun werk, daalt dit al snel naar 46% van de respondenten tussen 36 en 55 jaar. Zelfs 72 % van de respondenten tussen 56 en 65 jaar denkt dat e-Deposit niet zal leiden tot meer controle over hun werk. Dit is een sterke daling van 32%. De p-waarde is hier juist groter dan significantieniveau 5 %, namelijk 5,2%. Dit betekent dat de nulhypothese van geen samenhang tussen de twee variabelen niet verworpen wordt en dus geen statistisch verband is tussen de leeftijd van de respondenten en deze stelling.

Ook bij de derde stelling is er een duidelijke neerwaartse trend naargelang de respondent ouder wordt. Een dikke 84% van de respondenten tussen 18 en 25 jaar zijn akkoord met de stelling dat e-Deposit ervoor zal leiden tot ze hun taken sneller kunnen uitvoeren. Dit daalt naar 67 % van de respondenten tussen 56 en 65 jaar. Hier is er wel een statische samenhang tussen de twee variabelen aangezien de p-waarde hier 0,1% is, dus lager dan de significantieniveau van 5%.

Bij de vierde stelling moesten de respondenten aangeven in welke mate ze positief stonden tegenover e-Deposit. 87% van de respondenten tussen 18 en 25 jaar stond positief tegenover e-Deposit. Bij de volgende leeftijdscategorie is dit gedaald tot 86%, waarna het verder daalt naar 83 % van de respondenten tussen 36 en 55 jaar. Van de respondenten tussen 56 en 65 jaar stond 68 % van de respondenten positief tegenover e-Deposit.

De vijfde stelling onderzocht of de respondenten verwachten dat ze op regelmatige basis de e-Deposit applicatie zouden consulteren. Hierbij gaf bijna 81 % van de respondenten tussen 18 en 25 jaar aan dat ze verwachten dat ze het op regelmatige basis zouden consulteren. Bij de respondenten tussen 26 en 35 jaar daalde dit tot 79 %. Dit daalde verder tot 75% van de respondenten tussen 36 en 55 jaar en tot 67% van de respondenten tussen 56 en 65 jaar.

Toen er gevraagd werd aan de respondenten of ze denken dat e-Deposit zou leiden tot minder fouten, was de groep respondenten tussen 56 en 65 jaar het minst overtuigd van dit voordeel. Slechts 18 % van hen geloofde dat het zal leiden tot een daling van de aantal gemaakte fouten. Wanneer er dan gekeken wordt naar de groep respondenten tussen 36 en 55 jaar, zijn de aantal respondenten dat akkoord gaat met de stelling bijna verdubbeld tot 32 %. De grootste groep van respondenten die akkoord gaan met de stelling, komt uit de groep van 18 tot 25 jaar met een percentage van 36 %. Dit betekent dat de respondenten niet geloven dat de aantal fouten zullen dalen dankzij e-Deposit, ongeacht de leeftijd. Daartegenover geloven veel advocaten wel dat het gebruik van e-Deposit zou leiden tot een lagere kans tot een verlies van stukken van het dossier. Enkel bij de respondenten tussen 56 en 65 jaar is er geen meerderheid, namelijk 48 %, dat het zal leiden tot een vermindering van stukken van het dossier. Bij de andere groepen is er wel een meerderheid, met 60% van de respondenten tussen 36 en

55 jaar, 69% van de respondenten tussen 26 en 35 jaar en 67% van de respondenten tussen 18 en 25 jaar.

Bij de dertiende stelling blijkt dat de jongere respondenten meer vertrouwen hebben in e-Deposit dan de oudere. Terwijl 72% van de respondenten tussen 18 en 25 jaar en 70% van de respondenten tussen 26 en 35 jaar zegt dat ze vertrouwen hebben in het systeem, vinden 37 % van de respondenten tussen 36 en 55 jaar en 42 % tussen 56 en 65 jaar dat e-Deposit juist niet betrouwbaar is. De p-waarde hier is 3,7 %.

Ten slotte werd er aan de respondenten gevraagd of ze de veranderingen vrezen die e-Deposit zal voortbrengen. Bij de respondenten tussen 18 en 25 jaar vreest er slechts 4,5% van de respondenten de wijzigingen. Bij de respondenten tussen 26 en 35 jaar is dit juist geen 6%. Dit stijgt verder tot iets meer dan 10,4% bij de respondenten tussen 56 en 65 jaar. Er is dus een duidelijk stijgende trend waar te nemen. De statistische samenhang tussen de twee variabelen wordt bewezen aan de hand van de p-waarde van 1,3%.

7.3.4. Verband leeftijd en elektronische communicatie

	18-25 jaar % akkoord	26-35 jaar % akkoord	36-55 jaar % akkoord	56-65 jaar % akkoord	> 65 jaar % akkoord	Pearson Chi- Kwadraat Significantieniveau 5%
Het gebruik van e-communicatie zal de kwaliteit van mijn werk verbeteren.	44,30%	55,30%	54,30%	48,40%	64,70%	0,109
Het gebruik van e-communicatie zal mij meer controle geven over mijn werk.	60,80%	66,50%	56,40%	48,40%	58,80%	0,076
e-communicatie zal ervoor zorgen dat ik mijn taken sneller kan uitvoeren.	84,80%	85,20%	77,80%	82,80%	100,00%	0,207
Ik sta positief tegenover het gebruik van e-communicatie.	88,60%	91,90%	90,90%	82,90%	94,10%	0,176
Ondanks de mogelijkheid van elektronische communicatie, zou ik opteren om alle communicatie via de traditionele manier te blijven ontvangen.	32,90%	22,50%	25,50%	21,90%	41,20%	0,056
Het gebruik van e-communicatie zal noodzakelijk worden bij de uitvoering van mijn werk.	83,60%	76,10%	82,80%	73,50%	82,30%	0,116
Het gebruik van e-communicatie zal leiden tot minder fouten.	39,30%	38,10%	42,00%	29,70%	41,20%	0,657
Het gebruik van e-communicatie zal leiden tot een daling van mijn kosten (bv. verzendkosten, papier, transport, etc.).	72,20%	79,60%	77,80%	75,00%	88,20%	0,11
Zelfs indien ik gebruik zou maken van e-communicatie, zou ik alle brieven nog steeds afdrukken (bv. voor mijn archief of papieren dossier).	68,40%	61,30%	62,10%	67,20%	64,70%	0,137
Ik vrees de veranderingen die e-communicatie met zich mee zal brengen.	6,30%	7,40%	8,60%	11,00%	11,80%	0,6

Tabel 7.12. : verband tussen de variabele leeftijd en elektronische communicatie

Het laatste onderzochte gedeelte was de perceptie van de advocaten ten opzichte van elektronisch communicatie. Elektronisch communicatie is een cruciaal element voor elektronische procesvoering. Zonder elektronische communicatie kan er immers niet gesproken worden over elektronische procesvoering. Ook hier gaat er onderzocht worden of er verband is tussen leeftijd en antwoorden van de respondenten. Statistisch kan er nu al gezegd worden dat er geen enkel samenhang is tussen de stellingen en leeftijd van de respondent. Bij elke variabele is de p-waarde hoger dan vijf procent. Zoals al vaker gezegd, betekent dit dat de nulhypothese niet verworpen wordt. Wanneer er naar de kruistabel gekeken wordt, zijn er twee stellingen, namelijk de tweede stelling en de laatste stelling, waarbij er een verband blijkt te zijn.

Bij de tweede stelling, het gebruik van e-communicatie zal meer controle geven over hun werk, is er een dalende trend te zien vanaf de leeftijdsgroep 36. Er is eerst een kleine stijging van respondenten die akkoord gaan met de stelling bij de leeftijdsgroep tussen 26 en 35 jaar oud. Net zoals bij de meeste van de vorige stellingen, zijn de respondenten uit deze leeftijdsgroep de grootste voorstanders van de digitaliseringsprojecten. Bij de laatste stelling is er juist een stijgende trend. Hoe ouder de respondent, hoe hoger de kans dat ze de veranderingen vrezen die e-communicatie met zich mee brengt.

7.3.5. Conclusie verband leeftijd respondent en perceptie op elektronische procesvoering

De conclusie hier is gelijkaardig als bij het vorige stuk. Dit komt waarschijnlijk omdat er een grote samenhang is tussen de leeftijd van de respondent en het aantal jaar ervaring die hij of zij heeft. Enkel hier is er een groter onderscheid gemaakt geweest. Terwijl bij aantal jaar ervaring de laatste categorie meer dan twintig jaar ervaring was, dus gemiddeld gezien vanaf de leeftijd van 44, is er hier nog een onderverdeling gemaakt geweest van 56 tot 65 jaar en ouder dan 65 jaar. Hier kun je zien dat de trend zich doorzet. Hoe ouder de respondent, hoe minder positief die is over elektronische procesvoering.

Hoofdstuk 8: Kritische reflectie

Zoals bij de meeste onderzoeken, heeft deze masterproef een reeks beperkingen. Een aantal van deze beperkingen zijn de verschillende types van bias die er bestaan bij soortgelijke onderzoeken. De meest voorkomende bias in dit onderzoek is de response bias. De response bias houdt in, dat de verwoording van de vragen, onbewust het type van antwoorden van de respondenten kan beïnvloeden. Dit kan gebeuren wanneer de vragen positief of negatief verwoord zijn en voornamelijk positieve of negatieve elementen ondervraagt. Een aantal respondenten heeft de opmerking gegeven, dat de meeste stellingen in de vragenlijst voornamelijk positief zijn en praktisch alleen de voordelen van het systeem behandelt. Er werd niet veel gevraagd naar de mogelijke nadelen van het systeem.

Andere beperkingen bij het onderzoek zijn de verwoordingen van de vragen en het type vragen. Enkele respondenten hadden daarover de opmerking dat sommige vragen te ruim waren. Vermoedelijk was dit het geval bij de stellingen over de mate van meer controle die de respondenten krijgen dankzij de elektronische procesvoering. Hier hebben niet veel respondenten een duidelijk antwoord op gegeven. Daarnaast moesten de respondenten een mening geven over elementen waarover ze amper tot geen kennis hebben. Nu werd er enkel gesproken over toekomstige maatregelen, die, in theorie, heel het systeem zouden moeten verbeteren. Waarschijnlijk is dit de reden, waarom de gemiddelde respondent heel positief staat tegenover de elektronische procesvoering. Enkel bij e-Deposit had een gedeelte van de respondenten ervaring met de applicatie, waardoor de resultaten minder positief zijn, dan in de andere delen.

Als laatste moet er opgemerkt worden, dat er via dit onderzoek een algemeen beeld gevormd wordt over de perceptie van de advocaten ten opzichte van elektronische procesvoering. Er wordt enkel gekeken of ze voor-of tegenstander zijn van elektronische procesvoering. Daarnaast wordt er onderzocht of er verschillen zijn in hun visie over elektronische procesvoering en wat de oorzaak van die verschillen zijn. Hierdoor zijn de resultaten van het onderzoek algemeen. Deze masterproef zou kunnen dienen als basis voor meer diepgaand onderzoek, waarbij er onder andere onderzocht wordt wat de mogelijke impact van elektronische procesvoering zou kunnen zijn op de advocaten.

Hoofdstuk 9: Conclusie

Advocaten hebben vaak de reputatie om traditioneel te zijn in hun manier van werken. Uit de resultaten van het onderzoek blijkt dat dit algemeen beeld van de advocaten toch niet is zoals velen denken. Hoewel het voor slechts juist iets meer dan de helft van de respondenten geen probleem vormt om hun manier van werken in de toekomst te veranderen, staat de overgrote meerderheid van hen positief tegenover het doorvoeren van elektronische procesvoering. De advocaten vinden het huidige systeem te archaïsch en elke stap in de richting van elektronische procesvoering zou een stap in de juiste richting zijn. Uit het onderzoek blijkt dat de advocaten vinden dat tijdswinst één van de belangrijkste voordelen is van elektronische procesvoering. De stukken kunnen gemakkelijker ingebracht worden en er moet niet meer naar de griffie gereden worden om deze in te dienen. Ook geloven de meeste advocaten dat digitalisering een belangrijk aspect kan zijn voor een kwalitatieve justitie. De meesten van hen worden immers nu al vaak geconfronteerd met de nieuwe aspecten van de huidige maatschappij, waarbij ze al elektronisch met de cliënten moeten communiceren. Daartegenover vinden de meesten wel dat er bij de digitaliseringsprojecten een workshop aan gekoppeld moet zijn. Ook zijn veel advocaten sceptisch over de veiligheid van elektronische procesvoering. In het beroep van de advocaat zijn de waarden privacy, vertrouwelijkheid en geheimhouding van cruciaal belang en bijna de helft van de advocaten vreest dat deze waarden in het gedrang kunnen komen door elektronische procesvoering. Elektronische procesvoering kan immers enkel werken als het veilig en gebruiksvriendelijk is. Elektronische procesvoering brengt met zich mee dat de advocaten in theorie tot op het laatste moment kunnen wachten om stappen te ondernemen. Dit brengt met zich mee dat ervoor gezorgd moet worden dat het systeem betrouwbaar is en altijd beschikbaar moet zijn. Desnoods zou, volgens de advocaten, er voor gezorgd moeten worden dat er altijd een alternatief systeem bestaat in het geval van nood.

Een belangrijk element bij elektronische procesvoering is de vervanging van een papieren dossier door een elektronische versie. Hoewel uit het onderzoek blijkt dat een grote meerderheid van de respondenten in de toekomst nog steeds een papieren dossier zal bijhouden, geloven de meesten dat het elektronisch dossier belangrijk zal worden bij het uitvoeren van hun werk. Momenteel zijn veel advocaten het gewoon om via de traditionele manier te werken en verkiezen ze nog steeds dit systeem. Daarnaast willen ze via het traditioneel systeem een back-up versie hebben van de dossiers, in geval de elektronische gegevens verloren geraken door technische problemen of het tijdelijk onbereikbaar zijn. Toch staan veel advocaten positief tegenover het gebruik van de elektronische versie. Volgens hen zou een elektronisch dossier vooral leiden tot besparing van tijd en kosten. De besparing van tijd zou voornamelijk komen doordat ze hun taken sneller kunnen uitvoeren en efficiënter kunnen werken. Daarnaast zouden er minder stukken uit het dossier verloren geraken. Nu komt het regelmatig voor dat dossiers onvolledig zijn of stukken verloren geraken. Of het ook zou leiden tot minder fouten, zijn de advocaten op dit vlak verdeeld. De meesten denken dat het systeem niet veel zou uitmaken, aangezien de fouten voornamelijk menselijke fouten zijn en niet zozeer het gevolg zullen zijn van het systeem van elektronische procesvoering. Door alles in digitale vorm te bewaren, kunnen de verloren stukken eenvoudig terug opgevraagd worden via de computer. Hoewel de visie van de advocaten uiterst gunstig is over het elektronisch dossier, zijn er toch een aanzienlijk aantal onder hen bevreesd voor de gevolgen van

technische problemen. Ook vrezen sommige dat ze meer taken zullen moeten uitvoeren, taken die normaal gezien door hun secretariaat wordt uitgevoerd, dit door de implementatie van het elektronische dossier en elektronische procesvoering. Dit blijkt uit de verschillende interviews met advocaten die al met bepaalde aspecten van elektronische procesvoering in contact zijn gekomen niet het geval te zijn. Hun secretariaat blijft nog altijd dezelfde taken uitvoeren als voor de implementatie van bepaalde aspecten van elektronische procesvoering zoals het elektronisch bewaren van stukken, indienen en communicatie. Het lijkt zelfs zo dat de meeste effecten en voordelen vooral gelden voor het secretariaat van de advocaten en minder voor de advocaten zelf.

Een ander belangrijk element bij elektronische procesvoering is de mogelijkheid om elektronisch processtukken in te dienen, in dit geval via e-Deposit. Ook hier staan de advocaten positief tegenover de nieuwe manier van werken. Het huidige systeem is volgens de advocaten omslachtig, tijdrovend en kostelijk omdat ze het ofwel persoonlijk moeten indienen bij de griffie ofwel het moeten opsturen via de post. Het elektronisch neerleggen van stukken zou dan voornamelijk leiden tot tijdswinst voor de advocaten. Net als bij elektronisch dossier, blijkt dat ook hier dat de meeste advocaten zich amper bezig houden met het neerleggen van processtukken. Dit wordt voornamelijk gedaan door hun secretariaat, tenzij de advocaat geen vertrouwen heeft in het secretariaat. De impact van elektronische neerlegging op de werklast van de advocaat zal redelijk miniem blijven. Enkel zijn de advocaten veel minder overtuigd over een bepaald aantal mogelijke voordelen van het systeem vergeleken met het elektronisch dossier. Zo is de opinie van de confraters verdeeld over de assumptie dat het zou leiden tot een betere kwaliteit van hun werk. Daarnaast denkt slechts iets meer dan de helft dat het hen meer controle zal geven. Als laatste geeft iets minder dan de helft van de advocaten aan dat ze nog altijd via de traditionele manier zullen blijven werken.

Het laatste onderdeel bij elektronische procesvoering is het gebruik van elektronische communicatie. De meerderheid van de ondervraagde advocaten staat positief tegenover dit concept. De meesten onder hen hebben al enige ervaring met onder andere het versturen van mails en weten wat de voor- en nadelen hiervan zijn. De belangrijkste pluspunten voor de respondenten zijn de daling van kosten, zoals postkosten, en de tijdswinst doordat het alles vereenvoudigt. Het kan echter ook leiden tot een daling van de kwaliteit van zowel de inhoud van de berichten als van de lay-out. Het zal voornamelijk afhangen van advocaat tot advocaat of de kwaliteit zal dalen, aangezien dit hun eigen verantwoordelijkheid is.

Wanneer er naar de verbanden tussen verschillende elementen van de respondenten en hun antwoorden gekeken wordt, blijkt het dat elektronische procesvoering breed gedragen wordt door alle types van respondenten. Het geslacht van de respondent had geen impact op hun perceptie over elektronische procesvoering. Aantal jaar ervaring en de leeftijd hebben beiden een kleine impact. Hoe ouder de respondent en dus ook hoe meer ervaring hij heeft, hoe minder positief hij is over elektronische procesvoering. Desondanks blijft de meerderheid, ongeacht de leeftijd, positief tegenover elektronische procesvoering.

Er kan dus geconcludeerd worden dat de gemiddelde advocaat pro elektronische procesvoering is.

Bronnenlijst

Aantjes, P. (2014, 22 september). *Digitaal procederen verplicht voor alle advocaten*. Opgevraagd op 10 februari, 2015, via <http://ricohblog.nl/zakelijke-dienstverlening/advocatuur/digitaal-procederen-verplicht-voor-alle-advocaten/>.

Advocatie (2014, 4 september). *Toegang tot digitale strafdossiers voor advocaten vanaf maandag 8 september*. Opgevraagd op 10 februari, 2015, via <http://www.advocatie.nl/toegang-tot-digitale-strafdossiers-voor-advocaten-vanaf-maandag-8-september>.

Arbeidshof Antwerpen (2013). *Werkingsverslag Kalenderjaar 2013*. Opgevraagd op 19 maart, 2015, via http://www.cass.be/arbeidshof/antwerpen/Publicaties/werkingsverslag_kalenderjaar_2013.pdf.

Belgische Kamers van volksvertegenwoordigers (2005). *Wetsontwerp tot oprichting van het informatiesysteem Phenix (artikel 78 van de Grondwet)*. Opgevraagd op 7 februari, 2015.

Belgische Kamer van volksvertegenwoordigers (2005). *Wetsontwerp tot oprichting van het informatiesysteem Phenix 21 april*. Opgevraagd op 7 februari, 2015.

Belgisch Staatsblad (2000). Wet van 20 oktober 2000 tot invoering van het gebruik van telecommunicatiemiddelen en van de elektronische handtekening in de gerechtelijke en buitengerechtelijke procedure.

Belgisch Staatsblad (2005). Wet van 10 augustus 2005 tot oprichting van het informatiesysteem Phenix.

Belgisch Staatsblad (2006). De wet van 10 juli 2006 betreffende de elektronische procesvoering.

Belgisch Staatsblad (2006). De wet van 5 augustus 2006 tot wijziging van sommige bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op de elektronische procesvoering.

Belgisch Staatsblad (2014). De wet van 19 december 2014 houdende diverse bepalingen betreffende Justitie.

Belgisch Staatsblad (2015). Omzendbrief nr. 240. – Uittreksel uit het strafregister.

Bellemans, S. (2011). *Elektronische procesvoering opnieuw uitgesteld (art. 4-5 W. Div. Bep. I)*. Opgevraagd op 7 februari, 2015.

Bielen, S., Marneffe, W., & Popelier, P. (2014). De invloed van de toegang tot justitie op de instroom van rechtszaken: een empirische analyse [Elektronische versie]. *Rechtskundig weekblad*, 30, 1163-1174.

Blankena, F. (2014, 29 augustus). Slimme tool vervangt toga. *Rechtspraak*, p.12.

Boone, R. (2013). *Er is geen blauwdruk voor de informatisering van Justitie*. Opgevraagd op 23 september, 2014, via <http://www.legalworld.be/legalworld/Er-is-geen-blauwdruk-voor-de-informatisering-van-Justitie.html?LangType=2067>.

Boone, R. (2013). *Antwerps hof van beroep en arbeidshof vanaf maart via e-mail bereikbaar*. Opgevraagd op 19 juli, 2015, via <http://www.legalworld.be/legalworld/advocaten-kunnen-vanaf-1-maart-mailen-naar-hof-van-beroep.html?LangType=2067>.

Bové, L. (2013, 29 augustus). België scoort barslecht in informatisering justitie. *De Tijd*, p.6.

Brooke, H. (2003). *The use of technology in the Courts*. Opgevraagd op 11 februari, 2015.

Carlier, R. (2010). *Selor > Vacatures: Projectleider ICT Communicatie voor de FOD Justitie*. Opgevraagd op 12 maart, 2015, via <http://www.selor.be/nl/vacatures/job/?jobcode=ANG10055>.

Ceder, J. (2009). *Mondelinge vraag van de heer Jurgen Ceder aan heer Stefan De Clerck, minister van Justitie. Belgische Staat. Donderdag 22 oktober 2009*. Opgevraagd op 2 februari, 2015, via <http://www.senate.be/www/?MIval=publications/viewPub&COLL=H&PUID=67111243&TID=67114894&POS=1&LANG=nl>.

CEPEJ: *Guidelines on judicial data 2008*. Opgevraagd op 8 december, 2014.

CEPEJ: *Compendium of 'best practices' on time management of judicial proceedings Strasbourg 6-8 december 2006*. Opgevraagd op 8 december, 2014, via http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/meetings/bureau/3reunion/CEPEJ_2006_20_report_8th_meeting_en.pdf.

CEPEJ: *evaluation Report on European judicial systems 2012*. Opgevraagd op 19 oktober, 2014, via http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/2012/Rapport_en.pdf.

CEPEJ: *Report on "European judicial systems – Edition 2014 (2012 data): efficiency and quality of Justice"*. Opgevraagd op 18 november, 2014, via http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/default_en.asp.

Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer (CBPL). (2014). *Beraadslaging RR nr 89/2014 van 29 oktober 2014*. Opgevraagd op 17 maart, 2015, via http://www.privacycommission.be/sites/privacycommission/files/documents/beraadslaging_RR_89_2014.pdf.

Conseil d'état et la juridiction administrative (2006). *Sagace*. Opgevraagd op 24 maart, 2015, via <http://www.conseil-etat.fr/Les-Services/Teleprocedures/Sagace>.

De Bock, L. (2008). *ICT toepassing Mammoet en Mach bij FOD Justitie*. Opgevraagd op 12 maart, 2015, via <http://www.presscenter.be/files/ipc/import/pressrelease/pdf/9d934aeb65b23e0d24c86ed0f7797c01-nl.pdf>.

Delafortrie, S. (2012). *Optifedprogramma voor Justitie*. Opgevraagd op 12 maart, 2015, via <http://www.presscenter.be/nl/pressrelease/20121130/optifedprogramma-voor-justitie>.

Europese Commissie (2014). *European e-Justice Portal*. Opgevraagd op 11 februari, 2015, via http://ec.europa.eu/justice/criminal/european-e-justice/portal/index_en.htm.

Europese Commissie (2014). *e-CODEX (e-Justice Communication via online Data Exchange)*. Opgevraagd op 14 februari, 2015, via http://ec.europa.eu/justice/criminal/european-e-justice/e-codex/index_en.htm.

Europese Unie (2014). *Meerjarenplan 2014-2018 voor Europese E-Justitie*. Opgevraagd op 11 februari, 2015, via <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=NL&f=ST%2015771%202014%20INIT>.

Fairchild, A., de Vuyst, B., & Azran, Y. (2006). *6th European Conference on e-Government : Philipps-Universität Margburg, Germany*. Opgevraagd op 6 februari, 2015, via <http://books.google.be/books?id=KHmF1aZtUaYC&printsec=frontcover&hl=nl#v=onepage&q&f=false>.

Fairchild, A., & de Vuyst, B. (2008). *Proceedings of the 8th European Conference on e-Government*. Opgevraagd op 8 februari, 2015, via <http://books.google.be/books?id=2EsJBAAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=nl#v=onepage&q&f=false>.

Floridis, C. (2012). *E-Justice*. Opgevraagd op 16 oktober, 2014, via <http://www.hg.org/article.asp?id=20871>.

FOD Justitie (2012). *MaCH: nieuw informatica-applicatie voor de rechterlijke orde*. Opgevraagd op 9 februari, 2015, via http://justitie.belgium.be/nl/nieuws/persberichten/news_pers_2012-09-26.jsp?referer=tcm:265-199464-64.

FOD Economie (2013). *Elektronische handtekening*. Opgevraagd op 18 februari, 2015, via http://economie.fgov.be/nl/consument/Internet/informatiebeveiliging/elektronische_handtekening/.

FOD Economie (2013). *Elektronische communicatie*. Opgevraagd op 20 juli, 2015, via http://economie.fgov.be/nl/ondernemingen/communications_electroniques/#.VayJsfYHGs.

FOD Justitie (2013). *Papieren dossiers verleden tijd dankzij JustScan*. Opgevraagd op 14 maart, 2015, via http://justitie.belgium.be/nl/rechterlijke_orde/hervorming_justitie/nieuws/news_pers_2013-11-07.jsp?referer=tcm:265-236599-64.

FOD Justitie (2014). *Informatisering Justitie: van de stenentijdperk naar de 21^e eeuw*. Opgevraagd op 9 februari, 2015, via <http://slideplayer.nl/slide/1987959/#%22Informatisering%20Justitie:%20Van%20het%20stenentijdperk%20naar%20de%2021%20e%20eeuw.%22%20presentatieslideplayer.nl>.

FOD Justitie (2014). *Elektronische gegevensuitwisseling RVK en Staatsblad*. Opgevraagd op 12 september, 2014, via http://justitie.belgium.be/nl/nieuws/andere_berichten/news_2014-07-10.jsp.

FOD Justitie (2015). *Modern detentiebeheer dankzij Sidis Suite*. Opgevraagd op 16 maart, 2015, via http://justitie.belgium.be/nl/nieuws/andere_berichten/news_2015-01-27.jsp?referer=tcm:265-262287-64.

FOD Justitie (2015). *Het Justitieplan 2015. Een efficiëntere justitie voor meer rechtvaardigheid*. Opgevraagd op 23 maart, 2015, via http://justitie.belgium.be/nl/binaries/Plan%20justitie_18maart_NL_tcm265-264636.pdf.

FOD Justitie (2015). *Interview met de eerste voorzitter Bruno Luyten en de griffier-informaticus Peter Spaas van het van beroep te Antwerpen*. Opgevraagd op 1 april, 2015, via http://justitie.belgium.be/nl/binaries/interview%20Luyten%20en%20Spaas_root%20NL_tcm265-265108.pdf.

Geens, K. (2015). *Persvoorstelling SIDIS SUITE 26 januari 2015*. Opgevraagd op 16 maart, 2015, via <http://www.koengeens.be/news/2015/01/26/persvoorstelling-sidis-suite-de-nieuwe-applicatie-de-dossiers-van-gedetineerden-en-de-gevangenen-beheert>.

Heuvelmans, J. (2013). *Papier verdwijnt stilaan uit gerecht*. Opgevraagd op 14 maart, 2015, via <http://www.politics.be/nieuws/6213/>.

Hof van Beroep Antwerpen (2015). *E-Deposit*. Opgevraagd op 17 maart, 2015, via <http://www.juridat.be/beroep/antwerpen/>.

Hoge Raad voor de Justitie (2010). *Justitiebarometer 2010*. Opgevraagd op 20 september, 2014, via http://www.belgium.be/nl/binaries/Barometer-justitie_N_2010_tcm117-114018.pdf.

Indestege, J. (2014). *Masterproef: Kosten-batenanalyse van de hervorming van Justitie in België*. Diepenbeek: Universiteit Hasselt.

Keereman, A. (2013, 4 december). Negen maanden conclusies mailen: succes met een 'maar'. *De Juristenkrant*. Opgevraagd op 21 februari, 2015.

Kies, R., Mendez, F., Schmitter, P.C., & Trechsel, A.H. (2003). *Evaluation of the Use of New Technologies in order to facilitate Democracy in Europe*. Opgevraagd op 9 februari, 2015. Via www.europarl.eu.int/stoa/pdf/stoa116_en.pdf.

Knack (2012, 10 september). Elektronisch dossier voor gedetineerden moet eind 2013 een feit zijn. *De Knack*. Opgevraagd op 16 maart, 2015.

Lemmens, L. (2015). *80% van veroordelingen politierechtbank automatisch in Centraal Strafreger*. Opgevraagd op 12 maart, 2015, via <http://www.legalworld.be/legalworld/80-procent-van-veroordelingen-politierechtbanken-automatisch-in-Centraal-Strafreger-2015.html?LangType=2067>.

Lucas, O.D. (2015). *Assessing electronic filing viability for the Franklin County Municipal Court*. Opgevraagd op 20 juli, 2015, via <http://www.ncsc.org/~media/Files/PDF/Education%20and%20Careers/CEDP%20Papers/2015/Assessing%20Electronic%20Filing%20Viability%20for%20the%20Franklin%20County%20Municipal%20Court.ashx>.

Mazza, C., & Czarniawska, B. (2003). Consulting as a Limiting Space [Elektronische versie]. *Human Relations*, 51, 267-290.

Ministerie van Justitie Turkije (2010). *Report presented by the Minister of Justice of Turkey. 30th Council of Europe conference of ministers of Justice. Modernising Justice in the third millennium. 24-26 november 2010, Istanbul, Turkey.* Opgevraagd op 6 december, 2014, via http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/minjust/mju30/Default_en.asp.

Novum (2014, 3 juni). *Eenvoudige rechtszaken voortaan digitaal.* Opgevraagd op 10 februari, 2015, via <http://www.nu.nl/internet/3792162/eenvoudige-rechtszaken-voortaan-digitaal.html>.

Oskamp, A., Lodder, A.R., & Apistola, M., *IT Support of the Judiciary Information technology and Law series.* Opgevraagd op 5 december, 2014, via <http://link.springer.com/book/10.1007/1-4020-4146-2#page-1>.

Petillion, F. (2005). *Actualia.* Opgevraagd op 2 februari, 2015, via http://uitgeverijlarcier.larciergroup.com/resource/extra/9782804418724/rabg14_1t7.pdf.

Pharaon, A.K. (2011). *Court Automation Status MIZAN.* Opgevraagd op 19 juli, 2015, via http://www.eipa.eu/modules/EuroMedJustice/Conferences/Athens_12_15Feb07/reports/ReportJORDAN.pdf.

Plancke, H. (2014). *Grondige hervorming van de Raad van State.* Opgevraagd op 3 augustus, 2015, via <http://www.eubelius.be/nl/spotlight/grondige-hervorming-van-de-raad-van-state>.

Plessers, J. (2014). Na werklastmeting een doorstart van het College naar een vernieuwend management voor de hoven en rechtbanken [Elektronische versie]. *Orde van de dag*, 66, 70-81.

Raad van de Europese Unie (2014, 16 mei). *Meerjarenactieplan 2014 - 2018 voor Europese e-justitie,* opgevraagd op 11 februari, 2015, via <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=NL&f=ST%209714%202014%20INIT>.

Raad van State (2014). *Elektronische procesvoering voor de Raad van State.* Opgevraagd om 15 april, 2014, via <http://www.raadvst-consetat.be/?page=e-procedure&lang=nl>.

Rechtspraak (2014). *Advocaten krijgen beschikking over digitale strafdossiers.* Opgevraagd op 24 maart, 2014, via <http://www.rechtspraak.nl/Actualiteiten/Nieuws/Pages/Advocaten-krijgen-beschikking-over-digitale-strafdossiers.aspx>.

Reiling, A.D. (2009). ICT verandert de rechtspraak. *Justitiële verkenningen. Het Nederlands rechtsbestel in Europees perspectief*, 4, 42-57. Opgevraagd op 9 november, 2014.

Reiling, D. (2011). *Digitalisering in de rechtspraak.* Opgevraagd op 11 februari, 2015, via <http://home.hccnet.nl/a.d.reiling/html/digitalisering%20in%20de%20rechtspraak%20v%201.0.pdf>.

Rijksoverheid (2015). *Rechtspraak en geschiloplossing*. Opgevraagd op 18 maart, 2015, via <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/rechtspraak-en-geschiloplossing/vernieuwing-in-de-rechtspraak>.

Rosa, J., Teixeira, C., Pinto, J.S. (2013). Risk factors in e-justice information systems [Elektronische versie]. *Government Information Quarterly*, 30, 241-256.

Sekaran, U. & Bougie, R. (2011). *Research Methods for Business*. West Sussex (UK): Wiley.

Scheers, D. (2000). E-Justitie: een eerste aanzet [Elektronische versie]. *De Juristenkrant*, 6.

Scheers, D. & Tiriari, P. (2013). De moeilijke weg naar een elektronisch dossier [Elektronische versie]. *Rechtskundig weekblad*, 31, 1237-1239.

Susskind, R.E. (1998). *The Future of Law: Facing the challenges of information technology*. Opgevraagd op 4 december, 2014, via <http://alasali.fulba.com/9/the-future-of-law-facing-the-challenges-of-information-technology-by-richard-susskind.pdf>.

Van den Hoogen, R. (2008). Beginselen van het digitalisering van rechtspraak: een aanzet tot bewustwording. *De rechtspraak: rechtstreeks*, 1, 1-40. Opgevraagd op 12 september, 2014.

Van den Hoogen, R. (2008). *Will E-Justice still be Justice? Principles of a fair electronic trial*. Opgevraagd op 18 september, 2014.

Vandeurzen, J. (2009). Beleidsverklaring van de Minister van Justitie. Pg. 42-46.

Velicogna, M. (2006). *CEPEJ Study N°7 : use of information and communication technologies in european judicial systems; 5*. Opgevraagd op 7 december, 2014, via http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/series/Etudes7TIC_en.pdf.

Velicogna, M. (2007). *Justice Systems and ICT. What can be learned from Europe?* Opgevraagd op 3 december, 2014, via <http://www.utrechtlawreview.org/index.php/ulr/article/view/41/41>.

Velicogna, M., Errera, A., & Derlange, S. (2013). Building e-Justice in Continental Europa: The TéléRecours Experience in France [Elektronische versie]. *UtrechtLawReview*, 9, 39-59.

Velicogna, M. & NG, G.Y. (2006). Legitimacy and Internet in the Judiciary: A lesson from the Italian Courts, *International Journal of Law and Information Technology Vol. 14*, 370-389.

Vogelaere, I. (2014). *Grondwettelijk Hof gaat voor elektronische procesvoering*. Opgevraagd op 1 december, 2014, via <http://www.legalworld.be/legalworld/Grondwettelijk-Hof-gaat-voor-elektronische-procesvoering-2014.html?LangType=2067>.

VVSG. (2014). *Overleg project strafregister*. Opgevraagd op 12 maart, 2015, via http://www.vvsg.be/veiligheid/strafregister/Documents/TDS_verslag%20overleg%20FOD%20justitie_strafregister.pdf.

Walsh, B. (2011). *E-Justice projects – Distinguishing Myths from realities*. Opgevraagd op 7 september, 2014, via <http://www.ijjusticia.org/docs/Barry.pdf>.

Zouter, L. (2015). *Digitaal documentmanagement voor advocaten, wat voegt het toe?* Opgevraagd op 19 juli, 2015, via <http://www.balieplus.nl/764/digitaal-documentmanagement-voor-advocaten.htm>.

Bijlagen

Bijlage 1: Gebruik van ICT in de Europa in 2012

Bron: CEPEJ: Report on "European judicial systems – Edition 2014 (2012 data): efficiency and quality of Justice".

Landen	Directe bijstand aan rechters en griffiers						Administratie en management					
	Tekstverwerker	Elektronisch databank van rechtspraak	Elektronische bestanden	E-mail	Internet verbinding	Groepsgemiddelde	Zaakregistratie systeem	rechtbank beheer infosysteem	Financieel informatie systeem	Videoconferentie	Groepsgemiddelde	
België	4	4	3	4	4	3,8	3	2	3	1	2,3	
Bulgarije	4	4	4	4	4	4	4	4	4	0	3	
Cyprus	4	4	0	4	4	3,2	2	0	4	4	2,5	
Denemarken	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
Duitsland	4	4	1	4	4	3,4	4	3	4	2	3,3	
Estland	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
Finland	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
Frankrijk	4	4	3	4	4	3,8	4	4	4	4	4	
Griekenland	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1,5	
Hongarije	4	4	4	4	4	4	4	4	4	0	3	
Ierland	4	4	1	4	4	3,4	4	1	4	2	2,8	
Italië	4	4	4	4	4	4	4	3	3	1	2,8	
Kroatië	4	3	2	4	4	3,4	4	3	4	1	3	
Letland	4	4	4	4	4	4	4	1	4	0	2,3	
Lithouwen	4	4	4	4	4	4	4	3	4	3	3,5	
Luxemburg	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
Malta	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
Nederland	4	4	1	4	4	3,4	4	4	4	3	3,8	
Oostenrijk	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
Polen	4	4	1	4	4	3,4	4	3	4	2	3,3	
Portugal	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
Roemenië	4	4	4	4	4	4	4	0	4	3	2,8	
Slovenië	4	4	3	4	4	3,8	4	3	4	4	3,8	
Slowakije	4	4	1	4	4	3,4	4	4	4	1	3,3	
Spanje	4	4	4	4	4	4	4	4	4	1	3,3	
Tjechië	4	4	1	4	4	3,4	4	4	0	2	2,5	
Zweden	4	4	0	4	4	3,2	4	4	4	4	4	

Landen	Communication between courts and the parties										
	Elektronisch web forms	Website	Follow-up cases online	Elektronische registers	Electronic processing of small claims	Electronic processing of undispute	Elektronisch submission of claims	Videoconferencing	Ander elektronische communicatie	Groepsgemiddelde	
België	1	3	0	1	0	0	0	1	0	0,7	
Bulgarije	4	4	0	4	0	0	0	1	0	1,9	
Cyprus	0	4	0	0	0	0	0	4	0	0,9	
Denemarken	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0,4	
Duitsland	3	4	4	4	0	0	2	2	4	2,6	
Estland	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
Finland	4	4	0	4	4	4	4	4	4	3,4	
Frankrijk	4	4	2	2	2	1	1	2	2	2,2	
Griekenland	1	1	0	1	0	0	0	0	1	0,4	
Hongarije	3	4	0	4	0	1	3	0	4	2,1	
Ierland	4	4	2	2	1	1	3	2	4	2,6	
Italië	3	3	2	3	3	3	3	2	0	2,4	
Kroatië	1	3	1	3	0	0	1	1	4	1,6	
Letland	4	4	4	4	4	4	4	0	0	3,1	
Lithouwen	4	4	3	4	4	1	3	3	3	3,2	
Luxemburg	4	4	0	0	0	0	0	4	4	1,8	
Malta	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
Nederland	4	4	4	4	0	0	0	4	4	2,7	
Oostenrijk	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
Polen	3	4	1	4	1	1	1	2	2	2,1	
Portugal	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
Roemenië	4	4	4	0	0	0	4	3	0	2,1	
Slovenië	3	4	2	4	4	3	3	3	3	3,2	
Slowakije	2	4	1	4	0	0	4	1	3	2,1	
Spanje	4	4	0	4	0	0	1	2	3	2	
Tjechië	4	4	4	4	4	4	4	2	4	3,8	
Zweden	0	4	0	3	0	0	0	4	3	1,6	

Bijlage 2: Vragenlijst

Geachte Mevrouw,

Geachte Heer,

Als masterstudent Toegepaste Economische Wetenschappen aan de Universiteit Hasselt, doe ik in het kader van mijn masterproef onderzoek naar elektronische procesvoering.

Elektronische procesvoering stelt partijen in staat om 1) processtukken in elektronische vorm in te dienen, 2) maakt elektronische communicatie tussen het rechtscollege en partijen mogelijk en 3) voorziet in de mogelijkheid om het rechtsplegingsdossier elektronisch te raadplegen. In deze enquête had ik graag uw mening omtrent deze drie aspecten gekend van elektronische procesvoering.

Een belangrijke eerste stap van de digitalisering van de rechtspleging is gebeurd met de lancering van e-Deposit in bepaalde hoven en rechtbanken, dat het elektronisch neerleggen (uploaden) van stukken mogelijk maakt.

Elektronische communicatie (bv. elektronische kennisgevingen en verzoekschriften) en het raadplegen van een elektronisch dossier zijn op dit moment nog niet mogelijk.

In het kader van mijn thesisonderzoek zou ik willen peilen naar het standpunt van advocaten ten opzichte van de digitalisering van de rechtspleging. Hiertoe zou ik u graag vragen om deze vragenlijst in te vullen.

Tot slot wil ik benadrukken dat uw antwoorden anoniem zullen worden behandeld. Deze enquête zal slechts tien minuten van uw kostbare tijd in beslag nemen.

Alvast bedankt voor uw medewerking.

Met vriendelijke groeten,

Roel Adriansens

Q1 Wat is uw geslacht?

- Vrouw (1)
- Man (2)

Q2 Wat is uw leeftijd?

- 18-25 jaar (1)
- 26-35 jaar (2)
- 36-55 jaar (3)
- 56-65 jaar (4)
- Ouder dan 65 jaar (5)

Q3 Hoeveel advocaten heeft uw kantoor momenteel in dienst in België, uzelf meegerekend?

- 1 (eenmanszaak) (1)
- 2 - 4 advocaten (2)
- 5 - 9 advocaten (3)
- 10 - 19 advocaten (4)
- 20 - 49 advocaten (5)
- 50 - 99 advocaten (6)
- 100 of meer advocaten (7)

Q4 Hoeveel jaar balie-ervaring heeft u (ervaring als advocaat-stagiair meegerekend?)

- 1 jaar of minder (1)
- 1 - 2 jaar ervaring (2)
- 3 - 5 jaar ervaring (3)
- 6 - 10 jaar ervaring (4)
- 11 - 20 jaar ervaring (5)
- > 20 jaar ervaring (6)

Q5 In welke materie(s) bent u (voornamelijk) gespecialiseerd?

- Aannemingsrecht (1)
- Arbeidsrecht (2)
- Bank -en kredietrecht (3)
- Beslagrecht (4)
- Burgerlijke aansprakelijkheid (5)
- Directe belastingen (6)
- Eigendom (7)
- Europees recht (8)
- Familierecht (9)
- Farmaceutisch en medisch recht (10)
- Fiscaal recht (11)
- Gerechtelijk recht (12)
- Goederenrecht (13)
- Grondwettelijk en administratief recht (14)
- Handelsovereenkomsten en handelsdistributierecht (15)
- Handelsrecht (16)
- Huur- en handelshuur (17)
- Huwelijksvermogensrecht (18)
- Indirecte belastingen (19)
- Informaticarecht (20)
- Intellectuele rechten (21)
- Internationaal privaatrecht (22)
- Internationaal publiekrecht (23)
- Internationaal recht (24)
- Mededingingsrecht (25)
- Militierecht (26)
- Nationale en internationale arbitrage (27)
- Ondernemingen in moeilijkheden (28)
- Overheidscontracten (29)
- Pacht- en agrarisch recht (30)
- Personenrecht (31)
- Publiek recht (32)
- Rechten van de mens (33)
- Rijksambtenarenrecht, parastatalen en onderwijs (34)
- Sociaal recht (35)
- Sociaal zekerheidsrecht (36)
- Sportrecht (37)
- Stedebouwrecht en milieurecht (38)
- Strafrecht (39)
- Transportrecht (40)
- Varia (41)
- Vennootschappen (42)
- Vennootschapsrecht (43)
- Vreemdelingenrecht (44)
- Ik heb (nog) geen specialisatie (45)

Q6 Aan welke Balie(s) bent u verbonden?

- Aarlen (1)
- Antwerpen (2)
- Bergen (3)
- Brugge (4)
- Brussel (5)
- Charleroi (6)
- Dendermonde (7)
- Dinant (8)
- Doornik (9)
- Eupen (10)
- Gent (11)
- Hasselt (12)
- Huy (13)
- Ieper (14)
- Kortrijk (15)
- Leuven (16)
- Luik (17)
- Marche-en-Famenne (18)
- Mechelen (19)
- Namen (20)
- Neufchâteau (21)
- Nijvel (22)
- Oudenaarde (23)
- Tongeren (24)
- Turnhout (25)
- Verviers (26)
- Veurne (27)

Q7 De volgende stellingen handelen over uw algemene manier van werken en elektronische procesvoering in het algemeen. Gelieve voor elk van de stellingen aan te geven in welke mate u akkoord gaat.

	Helemaal akkoord (1)	Eerder akkoord (2)	Geen mening (3)	Eerder niet akkoord (4)	Helemaal niet akkoord (5)
Ik verander niet graag mijn manier van werken. (1)	☐	☐	☐	☐	☐
Over het algemeen ben ik bij de eersten in mijn kennissenkring om een nieuwe technologie of nieuwe internetapplicatie te gebruiken wanneer die uitkomt. (2)	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zie digitalisering als een belangrijk aspect van een kwalitatieve justitie. (3)	☐	☐	☐	☐	☐
Cliënten vragen mij regelmatig om elektronisch te communiceren. (4)	☐	☐	☐	☐	☐
Ik maak mij inzake elektronische procesvoering zorgen over kwesties in verband met privacy of beveiliging. (5)	☐	☐	☐	☐	☐
Bij de invoering van nieuwe digitale toepassingen binnen justitie vind ik een goede opleiding of workshop omtrent het gebruik van deze toepassing belangrijk. (6)	☐	☐	☐	☐	☐

Ik sta positief tegenover elektronische procesvoering. (7)	☐	☐	☐	☐	☐
---	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------

Q8 De volgende stellingen handelen over het gebruik van een elektronisch dossier (hierna verwijzen we naar de term "e-dossier") bij de hoven en rechtbanken. Een dergelijk elektronisch dossier houdt in dat alle processtukken (gedinginleidende akten, conclusies, bewijsstukken, PV's, vonnissen, deskundigenverslagen, etc) elektronisch kunnen geconsulteerd worden door de rechtscolleges, de procespartijen en hun raadsmanen (bv. met behulp van een e-ID). Stel dat de mogelijkheid bestaat om te werken met een elektronisch dossier: de rechtscolleges onderhouden een volledig elektronische

versie van elk rechtsplegingsdossier. Daarnaast blijft ook het papieren dossier bestaan. Gelieve voor elk van de stellingen aan te geven in welke mate u akkoord gaat.

	Helemaal akkoord (1)	Eerder akkoord (2)	Geen mening (3)	Eerder niet akkoord (4)	Helemaal niet akkoord (5)
Het gebruik van het e-dossier zal de kwaliteit van mijn werk verbeteren. (1)	☐	☐	☐	☐	☐
Het gebruik van het e-dossier zal mij meer controle geven over mijn werk. (2)	☐	☐	☐	☐	☐
Het gebruik van het e-dossier zal ervoor zorgen dat ik mijn taken sneller kan uitvoeren. (3)	☐	☐	☐	☐	☐
Ik sta positief tegenover het gebruik van het e-dossier. (4)	☐	☐	☐	☐	☐
Ik verwacht dat ik op regelmatige basis het e-dossier zal consulteren. (5)	☐	☐	☐	☐	☐
Ik verwacht dat ik zelf nog een papieren dossier zal bijhouden, ook al bestaat het e-dossier. (6)	☐	☐	☐	☐	☐
Het gebruik van het e-dossier zal noodzakelijk worden bij de uitvoering van mijn werk. (7)	☐	☐	☐	☐	☐
Het gebruik van het e-dossier zal leiden tot minder fouten. (8)	☐	☐	☐	☐	☐

Het gebruik van het e-dossier zal de kans verkleinen dat er stukken van het dossier verloren geraken. (9)	☐	☐	☐	☐	☐
Het gebruik van het e-dossier zal leiden tot een daling van mijn kosten (bv. verzendkosten, papier, transport, etc.). (10)	☐	☐	☐	☐	☐
Het gebruik van het e-dossier zal mijn archiveringskosten verlagen. (11)	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vrees bij technische problemen (bv. een stroompanne) dat de inhoud van het dossier verloren gaat. (12)	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vrees de veranderingen die het e-dossier met zich mee zal brengen. (13)	☐	☐	☐	☐	☐

Q9 Indien u op de bovenstaand vraag "Ik vrees de veranderingen die het e-dossier met zich mee zullen brengen." bevestigend heeft geantwoord, gelieve dit nader toe te lichten.

Q10 Heeft u bepaalde opmerkingen of suggesties in verband met de gestelde vragen over het e-dossier?

Q11 Geef aan in welke mate de volgende actoren voordelen ondervinden als gevolg van het gebruik van een e-dossier. Indien u vindt dat niemand voordelen ondervindt, hoeft u niets in te vullen. Vindt u

dat (bepaalde) actoren in zekere mate voordelen ondervinden, verdeel dan 100 punten over de verschillende actoren, zodat het totaal sommeert tot 100.

- _____ Advocaten (1)
- _____ Cliënten (2)
- _____ Griffiers (3)
- _____ Magistraten (4)

Q12 Geef aan in welke mate volgende voordelen van het gebruik van een e-dossier voor u van toepassing zijn? Indien u vindt dat niemand voordelen ondervindt, hoeft u niets in te vullen. Vindt u dat (bepaalde) actoren in zekere mate voordelen ondervinden, verdeel dan 100 punten over de verschillende actoren, zodat het totaal sommeert tot 100.

- _____ Verbetering kwaliteit (1)
- _____ Tijdswinst (2)
- _____ Kostenverlaging (3)
- _____ Andere, nl: (4)

Q13 De volgende vragen en stellingen handelen over het gebruik van e-Deposit, een applicatie die het Hof van Beroep te Antwerpen in 2015 heeft gelanceerd. Ondertussen introduceren ook de andere hoven en rechtbanken in het land stapsgewijs e-Deposit. Dankzij e-Deposit kunnen conclusies en stukkenbundels in burgerlijke zaken elektronisch neergelegd worden via een server. Toch blijft ook de mogelijkheid bestaan om stukken en conclusies op de "traditionele" manier neer te leggen (bv. per (balie)post, fax, neerlegging ter griffie).

Q14 Heeft u al van e-Deposit gehoord?

- Ja (1)
- Nee (2)

Q15 Heeft u al ooit gebruik gemaakt van e-Deposit?

- Ja (1)
- Nee (2)

If Nee Is Selected, Then Skip To De volgende stellingen handelen over ...

Q16 Voor de zaken waarin het mogelijk is (d.i. de zaken aanhangig bij een rechtscollege dat gebruik maakt van e-Deposit): in hoeveel procent van de dossiers maakt u gebruik van e-Deposit?

- _____ Procent aantal dossier (1)

Q17 Hoe tevreden bent u over e-Deposit in het algemeen? U kunt antwoorden met een score van 0 tot 10, waarbij 0 "zeer ontevreden" betekent en een 10 "zeer tevreden". De tussenliggende cijfers dienen om uw antwoord te nuanceren.

- 0 (0)
- 1 (1)
- 2 (2)
- 3 (3)
- 4 (4)
- 5 (5)
- 6 (6)
- 7 (7)
- 8 (8)
- 9 (9)
- 10 (10)

Q18 In welke mate zou u e-Deposit aanraden aan uw confraters? U kunt antwoorden met een score van 0 tot 10, waarbij 0 "zeer zeker niet aanbevelen" betekent en 10 "zeer zeker wel aanbevelen". De tussenliggende cijfers dienen om uw antwoord te nuanceren.

- 0 (0)
- 1 (1)
- 2 (2)
- 3 (3)
- 4 (4)
- 5 (5)
- 6 (6)
- 7 (7)
- 8 (8)
- 9 (9)
- 10 (10)

Q19 Zijn er aanbevelingen of verbetervoorstellen die u zou doen met betrekking tot e-Deposit?

Q20 De volgende stellingen handelen over het gebruik van e-Deposit. Gelieve voor elk van de stellingen aan te geven in welke mate u akkoord gaat.

	Helemaal akkoord (1)	Eerder akkoord (2)	Geen mening (3)	Eerder niet akkoord (4)	Helemaal niet akkoord (5)
Het gebruik van e-Deposit zal de kwaliteit van mijn werk verbeteren. (1)	☐	☐	☐	☐	☐
Het gebruik van e-Deposit zal mij meer controle geven over mijn werk. (2)	☐	☐	☐	☐	☐
Het gebruik van e-Deposit zal ervoor zorgen dat ik mijn taken sneller kan uitvoeren. (3)	☐	☐	☐	☐	☐
Ik sta positief tegenover het gebruik van e-Deposit. (4)	☐	☐	☐	☐	☐
Ik verwacht dat ik op regelmatige basis de e-Deposit applicatie zal consulteren. (5)	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ga (minsten in bepaalde gevallen) stukken en conclusies toch nog op de "traditionele" manier neerleggen, ook al is e-Deposit mogelijk. (6)	☐	☐	☐	☐	☐
Zelfs indien ik gebruik zou maken van e-Deposit, zou ik de conclusies toch nog afprinten (bv. voor mijn archief of papieren dossier). (7)	☐	☐	☐	☐	☐
Het gebruik van e-Deposit zal noodzakelijk worden bij de uitvoering van mijn werk. (8)	☐	☐	☐	☐	☐

Het gebruik van e-Deposit zal leiden tot minder fouten. (9)	☐	☐	☐	☐	☐
Het gebruik van e-Deposit zal de kans verkleinen dat er stukken van het dossier verloren geraken. (10)	☐	☐	☐	☐	☐
Het gebruik van e-Deposit zal leiden tot een daling van mijn kosten (bv. verzendkosten, papier, transport, etc.). (11)	☐	☐	☐	☐	☐
Het gebruik van e-Deposit zullen mijn archiveringskosten verlagen. (12)	☐	☐	☐	☐	☐
Volgens mij is e-Deposit betrouwbaar. (13)	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vrees dat bij technische problemen (bv. een stroompanne) het niet mogelijk zal zijn om e-Deposit te gebruiken. (14)	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vrees de veranderingen die e-Deposit met zich mee zullen brengen. (15)	☐	☐	☐	☐	☐

Q21 Indien u op de bovenstaand vraag "Ik vrees de veranderingen die e-Deposit met zich mee zullen brengen." bevestigend heeft geantwoord, gelieve dit nader toe te lichten.

Q22 Heeft u bepaalde opmerkingen of suggesties in verband met de gestelde vragen over e-Deposit?

Q23 Geef aan in welke mate volgende actoren voordelen ondervinden als gevolg van het gebruik van e-Deposit. Indien u vindt dat niemand voordelen ondervindt, hoeft u niets in te vullen. Vindt u dat

(bepaalde) actoren in zekere mate voordelen ondervinden, verdeel dan 100 punten over de verschillende actoren, zodat het totaal sommeert tot 100.

- _____ Advocaten (1)
- _____ Cliënten (2)
- _____ Griffiers (3)
- _____ Magistraten (4)

Q24 Geef aan in welke mate volgende voordelen van het gebruik van e-Deposit voor u van toepassing zijn. Indien u vindt dat niemand voordelen ondervindt, hoeft u niets in te vullen. Vindt u dat (bepaalde) actoren in zekere mate voordelen ondervinden, verdeel dan 100 punten over de verschillende actoren, zodat het totaal sommeert tot 100.

- _____ Verbetering kwaliteit (1)
- _____ Tijdswinst (2)
- _____ Kostenverlaging (3)
- _____ Andere, nl: (4)

Q25 Vindt u dat e-Deposit uitgebreid moet worden naar alle hoven en rechtbanken?

- Ja (1)
- Nee (2)

Q26 De volgende stellingen handelen over de elektronische communicatie (hierna verwijzen we naar de term "e-communicatie"). Dat betekent dat de briefwisseling die op dit moment aangetekend, per gerechtsbrief, of per gewone brief verstuurd wordt, elektronisch zal gebeuren. Indien u als raadsman een elektronisch adres opgeeft, zal het rechtcollege de documenten elektronisch aan u overmaken. Als dat niet zo is, worden de documenten geprint door een postbedrijf en u op de "traditionele" manier bezorgd (bv. aangetekend) en zal op basis van een barcode het afgifte- of

ontvangstbewijs digitaal aan het rechtscollege worden bezorgd. Gelieve voor elk van de stellingen aan te geven in welke mate u akkoord gaat.

	Helemaal akkoord (1)	Eerder akkoord (2)	Geen mening (3)	Eerder niet akkoord (4)	Helemaal niet akkoord (5)
Het gebruik van e-communicatie zal de kwaliteit van mijn werk verbeteren. (1)	☐	☐	☐	☐	☐
Het gebruik van e-communicatie zal mij meer controle geven over mijn werk. (2)	☐	☐	☐	☐	☐
e-communicatie zal ervoor zorgen dat ik mijn taken sneller kan uitvoeren. (3)	☐	☐	☐	☐	☐
Ik sta positief tegenover het gebruik van e-communicatie. (4)	☐	☐	☐	☐	☐
Ondanks de mogelijkheid van elektronische communicatie, zou ik opteren om alle communicatie via de traditionele manier te blijven ontvangen. (5)	☐	☐	☐	☐	☐
Het gebruik van e-communicatie zal noodzakelijk worden bij de uitvoering van mijn werk. (6)	☐	☐	☐	☐	☐
Het gebruik van e-communicatie zal leiden tot minder fouten. (7)	☐	☐	☐	☐	☐

Het gebruik van e-communicatie zal leiden tot een daling van mijn kosten (bv. verzendkosten, papier, transport, etc.). (8)	☐	☐	☐	☐	☐
Zelfs indien ik gebruik zou maken van e-communicatie, zou ik alle brieven nog steeds afdrukken (bv. voor mijn archief of papieren dossier). (9)	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vrees de veranderingen die e-communicatie met zich mee zal brengen. (10)	☐	☐	☐	☐	☐

Q27 Indien u op de bovenstaand vraag "Ik vrees de veranderingen die e-communicatie met zich mee zullen brengen." bevestigend heeft geantwoord, gelieve dit nader toe te lichten.

Q28 Heeft u bepaalde opmerkingen of suggesties in verband met de gestelde vragen over e-communicatie?

Q29 Geef aan in welke mate de volgende actoren voordelen ondervinden als gevolg van het gebruik van e-communicatie? Indien u vindt dat niemand voordelen ondervindt, hoeft u niets in te vullen. Vindt u dat (bepaalde) actoren in zekere mate voordelen ondervinden, verdeel dan 100 punten over de verschillende actoren, zodat het totaal sommeert tot 100.

- _____ Advocaten (1)
- _____ Cliënten (2)
- _____ Griffiers (3)
- _____ Magistraten (4)

Q30 Geef aan in welke mate volgende voordelen van e-communicatie volgens u van toepassing zijn? Indien u vindt dat niemand voordelen ondervindt, hoeft u niets in te vullen. Vindt u dat

(bepaalde) actoren in zekere mate voordelen ondervinden, verdeel dan 100 punten over de verschillende actoren, zodat het totaal sommeert tot 100.

- _____ Verbetering kwaliteit (1)
- _____ Tijdswinst (2)
- _____ Kostenverlaging (3)
- _____ Andere, nl: (4)

Q31 Indien u gebruik zou maken van e-communicatie, zou u dan software aanschaffen om documenten te archiveren?

- Ja (1)
- Nee (2)
- Ik weet het niet (3)
- Ik zou geen gebruik maken van e-communicatie (4)

Mocht u nog suggesties of opmerkingen hebben omtrent elektronische procesvoering of deze enquête, kan u deze hieronder anoniem noteren of contact met mij opnemen via roel.adriansens@student.uhasselt.be.

Hartelijk dank voor uw medewerking!

Bijlage 3: Interviews

Interview Meester Anthonis Joost- 3 Augustus 2015

Wat is uw opinie over elektronische procesvoering? Moet justitie zo snel mogelijk de drie elementen(elektronisch dossier; elektronische communicatie; digitaal indienen van processtukken) implementeren of bent u zelf niet overtuigd over bepaalde onderdelen van het project?

Ik denk dat het wel voordelig kan zijn, maar het hangt er wel van af of het ook gebruiksvriendelijk kan zijn. Er zijn sommige aanzettingen al gegeven voor elektronische communicatie via het hof van beroep, maar dat werkt niet altijd zo vlot. De vraag is of dat ze het altijd wel gebruiksvriendelijk kunnen maken. Als ze het kunnen doen en voldoende veiligheid kunnen inbouwen, dan denk ik dat het wel heel nuttig kan zijn.

Hoe bedoelt u met dat het niet altijd zo vlot werkt?

Bijvoorbeeld bij het hof hebben ze nu al twee keren...de eerste keer kon je het neerleggen van besluiten via het internet doen, maar dan veranderen ze dan weer van systeem en dan blijkt dat het soms toegankelijk is en soms niet. Ik weet niet waaraan dat ligt. Ik denk dat het heel moeilijk is om dat allemaal op elkaar af te stemmen, al die verschillende systemen. Dat baart mij dan wel wat zorgen. Ook bij dat vorige systeem, dan lag dat ineens uit. Elektronische procesvoering brengt met zich mee dat je tot op het laatste moment kunt wachten, wat dan tot problemen kan zorgen als er iets mis is. Daarom vind ik dat ze altijd moeten zorgen voor een back up. Bijvoorbeeld voor het indienen van besluiten, als je geen zekerheid hebt dat het in orde is, dat je dan het nog altijd per fax iets in die zin kunt doen. Ik denk dat dit wel nodig is in ons beroep.

Uit de resultaten bleek ook dat de meerderheid van de advocaten voor elektronische procesvoering is, maar de meesten ook vrezen voor beveiliging en gebruiksgemak.

Volgende vraag gaat over elektronisch dossier. Op zich waren de meeste respondenten voor het indienen van een elektronisch dossier, maar toch zouden volgens de resultaten 9 van de 10 respondenten nog steeds gebruik maken van een papieren versie, ook al hebben ze een elektronisch alternatief. Weet u misschien waarom advocaten nog altijd zo trouw vast zijn aan hun papieren dossiers?

Ja zeker omdat veel van die advocaten geleidelijk zijn opgegroeid met heel dat computergebeuren. In mijn middelbare opleiding bestond dat nog niet. We zijn er misschien nog niet voldoende mee vertrouwd. Ik heb daarnaast ook nog altijd wat argwaan naar: ten eerste zelf opslaan van die documenten, dat daar iets mee gebeurt. Laat staan dan dat er iets anders mee gebeurt. Nu, ik neem aan dat ze systemen kunnen ineensteken die voldoende garantie bieden, maar dat zal van ons een heel grote aanpassing vergen en dan zullen wij ook in onze bureau 's ook vooral andere apparatuur moeten gaan aankopen en vertrouwd daar mee worden. Dat schrikt denk ik ook wat af. Deels omdat justitie in het verleden nooit zo heel consequente en performante systemen heeft gehad.

Gelooft u dan dat het zou leiden tot minder fouten mocht je alleen werken met een elektronisch dossier?

Een voordeel van een papieren dossier is dat je het gemakkelijk in uw hand hebt, gemakkelijk kunt controleren. Ik vind het ook veel gemakkelijker om het terug te herbekijken. Als je altijd moet zoeken op de computer naar het dossier, dan is eigenlijk via papier veel sneller. Eer dat ik op de computer zit en een document heb gevonden, moet ik er soms ver naar zoeken. Daarom dat ik via een papieren dossier nog altijd gemakkelijk vind.

Denkt u dat het nog lang zal duren vooraleer er omgeschakeld kan worden naar een volledig elektronisch versie?

Ik vrees dat dat niet zo lang meer gaat duren, maar ik heb er wel wat terughoudendheid over. Als men bij Justitie zegt dat het allemaal elektronisch wordt, dan zal wel snel alles veranderen. Ik weet het

eigenlijk niet zo goed. Misschien zal ik nog steeds met papier blijven werken, maar ik ben ook al vijftig jaar en voor die resterende periode...ik ben ook een alleenstaande advocaat en dat maakt het ook moeilijker om misschien performantere computersystemen te moeten gaan aanschaffen en zich daar te moeten inwerken. Dat maakt het voor een alleenstaande advocaat het nog moeilijker, denk ik.

Vooraf vanwege de kosten denkt u of..?

De kosten ook en dat je er meer tijd in zult moeten steken om die overgang te kunnen maken hé.

Bepaalde advocaten hebben vermeld op de vragenlijst dat ze vrezen dat ze meer taken zullen moeten uitvoeren door elektronische procesvoering. Taken die normaal gezien hun secretariaat voor hun uitvoert. Denk u dat dat bij u ook het geval gaat zijn en kunt u voorbeelden geven?

Dat kan een gevaar zijn. Bij het hof van beroep in Antwerpen hebben ze nu dat systeem dat je via uw identiteitskaart besluiten kunt neerleggen, maar inderdaad, er bestaat een mogelijkheid om dat via secretariaat te laten doen, maar dat is dan ook heel omslachtig en moet je van alles voor doen. Terwijl anders ik het nu moet doen omdat een elektronische identiteitskaart persoonlijk. Ik denk dat dat bij elektronische procesvoering meer en meer zal gebeuren. Ik denk dat ze dat kunnen opvangen door onder meer een tweede volmacht te geven of iets in die aard. Blijkbaar kan je bij het hof ervoor zorgen dat een secretaresse het ook kan doen.

Denkt u dat dit later een grote impact zal hebben.

Ja misschien, ik kan het moeilijk inschatten nu. Het komt er allemaal nu wel bij. Er zijn advocaten die nu al teveel werk hebben en elk extra tijd die ze nu moeten spenderen aan het bijvoorbeeld zelf indienen van stukken kan soms teveel zijn.

Dus in het begin zal het voornamelijk leiden tot meer tijdsverlies dan tijdswinst denkt u?

Ik denk in het begin wel ja. Zeker omdat je dan moet overschakelen. Het probleem daarbij ook is dat de advocaten sinds een paar jaar op vele vlakken worden geconfronteerd met aanpassingen en ik denk dat het een beetje teveel kan zijn.

Zijn de aanpassingen dan niet nodig denkt u?

Ja maar met die andere dingen bedoel in bijvoorbeeld BTW die ingevoerd worden of veel wetgevingen die zijn aangepast. Als je teveel ineens verandert, is dit voor advocaten dan wel belastend.

Wat is volgens u het grootste voordeel van een elektronisch dossier?

Ja, ik denk voornamelijk kostenbesparing, tijdsbesparing en efficiëntie. Vroeger moesten we bijna altijd besluiten per post doorsturen of moesten we ze op de griffie gaan neerleggen, maar tegenwoordig accepteren ze ook al via fax wat ook gemakkelijker is. In feite het verschil tussen een fax en elektronische dossier is niet zo groot. Ik denk alleen dat wij het grootste voordeel er gaan uithalen als we al onze dossier effectief elektronisch op het kantoor zelf gaan verwerken. Dat is natuurlijk een stap die heel wat investeringen en geld gaan vergen denk ik.

Een volgend gedeelte van de vragenlijst ging over e-Deposit. U heeft al blijkbaar eerder gewerkt met het systeem. Wat is uw opinie daarover? Heeft u soms opmerkingen die u wilt doorgeven?

Ik vind het een positief systeem. Je kunt het ook voor twee zaken gebruiken: besluiten en stukken. Nu voor de stukken zou ik toch niet zo rap mee doen want met een stuk zit je toch al rap met kopies te werken. je maakt er een scan van. De kwaliteit van het stuk is dan niet meer zo goed omdat het niet meer het origineel is. Bovendien kan het ook heel wat werk vergen als je dikke dossiers moet scannen, terwijl dat je het gewoon kunt opsturen via de post. Het hangt er dus voornamelijk van af van de omvang van de stukken en de kwaliteit die belangrijke factoren hierin zijn.

Voor besluiten zelf vind ik het prima

Ok, heeft u ook problemen met het systeem gehad?

Jawel, ik heb al een aantal keer problemen gehad met dit inlogsysteem met de elektronische identiteitskaart. Ik log mij dan met dit in en de ene keer werkt het en de andere keer werkt het dan niet. Ik weet niet aan wat het ligt. Ligt het soms aan de eigen software of aan hen zelf? Wel vreemd. Ik heb al gemerkt dat met computerzaken het vaak hun eigen wil heeft. Eigenlijk is het mij al vaak gelukt om in te loggen, maar het lukt mij niet altijd. Je moet dan via de website aanloggen en de kaart insteken en daar loopt het soms verkeerd.

Ik vermoed dat dit dan wel een groot probleem kan vormen als je bepaalde stukken op tijd moet indienen.

Ja dan kun je als redmiddel nog altijd het faxmiddel gebruiken. Ik vind dat het altijd verplicht moet zijn om een alternatief te voorzien.

In dit gedeelte is er een zeer opmerkelijk resultaat uit de bus gekomen. Hoewel de overgrote meerderheid voor het implementeren is van een gelijkaardig systeem zoals e-Deposit, zou bijna de helft nog steeds via de traditionele manier de stukken en conclusies neerleggen. Dit resultaat verbaast mij toch een beetje. Heeft u een eventuele verklaring waarom er toch nog zoveel advocaten een werkwijze blijven hanteren die zeer waarschijnlijk onnodig tijdrovend is?

Ja, mijn uitleg van de stukken gaat eigenlijk voornamelijk daarover. Dat begrijp ik heel goed. Voor de besluiten, daar heb ik geen probleem mee en lijkt het mij overbodig om het op een andere manier te doen. Ik zou het voornamelijk op een traditioneel manier blijven indienen als het anders niet lukt.

Wie zou volgens u het meeste baat hebben met het elektronisch indienen van processtukken en waarom? De advocaten, griffiers, magistraten en cliënten?

Voor mij voornamelijk de advocaten denk ik die er het meeste voordeel mee hebben.

Uitleg elektronische communicatie

Bepaalde respondenten vrezen dat ze door elektronisch communicatie in de toekomst veel sneller en veel vaker zullen moeten reageren, zoals het nu al het geval is bij emails. Dit zou dan kunnen leiden tot een daling van kwaliteit en er zouden meer fouten gemaakt worden. Denkt u dat dit in toekomst zal kunnen leiden tot grote problemen wanneer de communicatie volledig elektronisch wordt?

Ik denk dat zeker voordelen heeft, maar soms kan het inderdaad leiden tot een lagere kwaliteit. dat hangt er allemaal van af hoe goed uw systemen zijn. Het moet allemaal topkwaliteit zijn. Daarnaast zouden ze er dan ook ervoor moeten zorgen dat ze overal bij justitie met dezelfde systemen werken. Dat is bij justitie ook vaak het probleem geweest. Op de duur wist je dan niet meer bij welke rechtbank je besluiten kon doorfaxen en bij welke niet.

Interview Meester Monique Vanhoof – 3 augustus 2015

Uitleg wat elektronische procesvoering is

Wat is uw opinie over elektronische procesvoering? Bent u een voorstander hiervan?

Ik ben zeker een voorstander van elektronische procesvoering. Er loopt sinds kort een initiatief bij het hof van Beroep in Antwerpen waardoor we onze dossiers, besluiten en stukken elektronisch kunnen doorsturen. Dat wordt hier dus wel gedaan en we zouden graag hebben dat dit ook met andere dingen kan gebeuren, met voorbeeld verzoekschriften. Het zou handig zijn dat we niet voor alles naar Antwerpen moeten rijden.

Daarnaast zou ik het ook gemakkelijker vinden dat er dingen zijn die we per email kunnen opsturen.

Uit de resultaten van de vragenlijst blijkt dat de overgrote meerderheid van de advocaten positief staat ten opzichte van de elektronische procesvoering. Toch heeft bijna vier op de tien respondenten aangegeven dat ze twijfels hebben over de betrouwbaarheid van het systeem, namelijk in verband met de privacy en beveiliging. Deelt u dezelfde mening?

Ik denk dat het zeker niet onveiliger is dan simpelweg zaken op te sturen via post. We hebben zelf ook al gehad dat we vonnissen niet hebben aangekregen, zaken die we per post opgestuurd hebben, dat we stukkenbundels niet teruggekregen hebben die op de rechtbank verstuurd worden. ik denk dat elektronische procesvoering niet onveiliger is. Het heeft allemaal zijn voor- en nadelen en daar zal misschien wel hier en daar iets mislopen, maar dat kan met de post ook. Het kan zelfs ook als we het gewoon gaan afgeven zelf. Het zou niet de eerste keer zijn dat we willen gaan pleiten en dat het stukkenbundel niet in het dossier zit en dat het wel degelijk werd afgegeven aan de griffie en waar het bewijs daarvan kan worden voorgelegd.

Bent u al eerder met een aspect van elektronische procesvoering in contact gekomen, zoals het indienen bij het hof van beroep van stukken en besluiten?

Ja, zelf heb ik dat nog niet gedaan maar de secretaresses hier die doen dat en toevallig degene die dat doet heeft vandaag verlof. Anders had je het daaraan kunnen gaan vragen, maar het wordt hier dus wel gedaan. Alles dat naar het hof van Beroep van Antwerpen moet van stukbundels en besluiten, zover we kunnen, wordt elektronisch doorgestuurd.

Één van de opmerkingen van de respondenten is dat ze vrezen dat ze nu meer taken zullen hebben omwille van elektronische procesvoering. Ze zouden dan bijvoorbeeld meer taken van hun secretariaat zelf moeten uitvoeren.

Bij ons doet het secretariaat nogal altijd dezelfde taken. Ons secretariaat verstuurt de stukkenbundels en conclusies hé. Zelf heb ik dat nog niet gedaan en ik ben niet van plan om dat in de toekomst te doen.

Dus het zal geen grote impact hebben denkt u?

Neen

Ook niet bijvoorbeeld wanneer u zelf mails moet opstellen en sturen?

We vragen altijd het email adres van de klant als we een dossier openen, zodat alle briefwisseling per email doorgestuurd kan worden. en heel veel klanten contacteren ons ook per email.

Ah ok. Het eerste gedeelte van elektronische procesvoering is het implementeren van een elektronisch dossier. Blijkbaar is de meerderheid van de advocaten voor de implementatie van een elektronisch dossier en gelooft ook dat het noodzakelijk zal worden bij de uitvoering van hun werk, maar toch zou bijna 90% er nog steeds een papieren dossier op nahouden. Weet u waarom de advocaten nog steeds trouw blijven aan een papieren dossier ?

Dat zou ik niet direct weten. Ik weet wel nog dat ik heel graag papier heb. Wij hebben ook allemaal onze dossiers om dingen gemakkelijker en rapper op te zoeken. We printen ook alles nog af. Goh ja waarom...

En waarom werkt u dan persoonlijk liever met een papieren dossier, ook al zou u een elektronische versie als alternatief hebben?

Omdat ik misschien al een beetje ouder ben en nog liever lees op papier dan op scherm. Ik ben niet opgegroeid met de computer. Ik merk dus ook dat we boeken en tijdschriften hebben hier in de bibliotheek, maar ook elektronisch kunnen inkijken omdat wij geabonneerd zijn op zo'n juridische databank. Mijn oudere collega en ik, wij zullen gemakkelijk teruggrijpen naar de boeken terwijl dat we merken dat onze jongere collega's veel rapper naar de elektronische gaan. Dus ik vermoed dat het voornamelijk een kwestie is van gewoonte en hoe dat je ermee opgegroeid zijt. Jij bent geboren nadat de computer er gekomen is. Wij hebben dat allemaal nog moeten leren. Dus wij zijn nog het oud systeem gewoon. Ik vermoed dat het daarmee voornamelijk te maken heeft.

De meeste respondenten geloven dat het elektronisch dossier niet zou leiden tot mindere fouten. Denkt u dat er een groot verschil is tussen een elektronische en papieren versie?

Ik denk dat het er niets mee te maken heeft. Met papieren dossiers gebeurt het ook soms dat brieven verkeerd geklasseerd worden, dan dossiers in verkeerd mapje terecht komen. Fouten worden er altijd gemaakt als er mensen werken. Je probeert dat natuurlijk altijd te vermijden en ik denk dat verkeerd geklasseerde dossiers of verkeerd geklasseerde brieven veel minder zullen voorkomen wanneer ze in een elektronisch dossier zitten want daar zitten ze direct juist. Terwijl wanneer ze gewoon geklasseerd moeten worden en doordat ze rap moeten zijn in een verkeerd mapje en in een verkeerde bundel gestoken wordt; dan wordt het moeilijk terug te vinden. Dat gebeurt misschien bij ons, maar dat gebeurt even zeer bij een rechtbank of overal. Natuurlijk niet alle dagen hé.

Denkt u dat het zou leiden tot een lagere kwaliteit van het dossier wanneer er een elektronische versie wordt gehanteerd ipv een papieren?

Ik denk echt dat daar niets mee te maken heeft.

Als laatste vraag bij elektronische dossier: wie van de vier actoren (advocaten, griffiers, cliënten en magistraten) heeft volgens u het meeste voordeel met elektronisch dossier en waarom?

Ik denk vooral ook de griffiers en het secretariaat. Die kunnen dan gemakkelijker zaken opzoeken. Ik denk dat het hun werken een stukje verandert, hé. Minder klasseerwerk. Het zit altijd (of meestal) toch wel juist. Voor ons het is dan gewoon ophalen en verwerken. Het bijhouden van de dossiers is onze job niet. Ook bij de rechtbanken zijn het de griffiers die ervoor moeten zorgen dat de dossiers in orde zijn.

Het tweede gedeelte van elektronische procesvoering is het elektronisch indienen van processtukken, waaronder in praktijk bijvoorbeeld het e-Deposit bij het hof van beroep van Antwerpen. Zoals u al eerder heeft vermeld, heeft u er zelf nooit mee gewerkt. Heeft u misschien toch van anderen bepaalde opmerkingen hier horen over zeggen?

Ik moet zeggen dat ik hier op het secretariaat er niets heb over gehoord van "hier scheelt er iets mee of ik heb het liever zo". Ik denk dat als er moeilijkheden zou zijn geweest, dat ze toch iets zou hebben gezegd van "ik zie dat liever toch veranderen". Natuurlijk, de eerste keer is altijd zoeken, maar nu wordt dat gewoon gedaan zonder problemen. Dus ik denk niet dat er moeilijkheden zijn.

Bij e-Deposit had ik gevraagd aan de respondenten of ze traditioneel hun processtukken zouden indienen, ook al hadden ze een elektronisch alternatief. Daaruit bleek dat toch de helft van hen nog steeds via de traditionele manier de stukkenbundels zou indienen. Heeft u misschien enig idee waarom zovelen nog steeds deze manier te verkiezen?

Ik denk dat het veeleer een kwestie van gewoonte is. Daarnaast is de onbekendheid van het systeem een belangrijke factor. En als laats omdat het toch nog tot een tijdje geleden, en dat is nog niet zo

heel lang, ook zelfs als wij conclusies per fax neerlegden op het hof, dat dat toch achteraf nog steeds origineel moest worden opgestuurd om een originele handtekening te hebben. Maar ik denk zoals dat nu is, dat dat veel meer van belang is. Ik denk dat het vooral een kwestie is van vasthouden aan gewoontes

Wie zou volgens u het meeste baat hebben met het elektronisch indienen van processtukken en waarom? De advocaten, griffiers, magistraten en cliënten?

Ik denk vooral de griffies. Wij natuurlijk ook omdat wij minder moeten opsturen, maar voor ons heeft dat minder belang. Wat wel een natuurlijk een groot voordeel voor ons is, is dat we natuurlijk minder speciaal voor moet oprijden, maar langs de andere kant is het ook zo dat je weinig zaken hebt waarvoor je soms speciaal voor moet naar Antwerpen rijden. Heel vaak wordt dat gecombineerd met wanneer je moet gaan pleiten op het hof en worden de stukken meegenomen die volgende maand bijvoorbeeld moeten gepleit worden. Die pakken we dan al mee naar de griffie. Dus het is niet dat je voor elke stuk apart naar Antwerpen moest rijden hé. Dat gebeurt natuurlijk wel eens, maar meestal wordt dat gecombineerd met andere zaken.

Laatste stuk is elektronische communicatie. Bent u al regelmatig door uw cliënten gevraagd om elektronisch te communiceren? Vindt u dit een verbetering of heeft dit systeem een aantal cruciale nadelen?

Ja wij doen dat al heel lang. De meeste mensen vragen ook om te werken via email en wij doen dat ook. Het enige nadeel met elektronisch communiceren is dat soms wanneer mensen een mail sturen, dat ze verwachten dat je binnen het uur antwoord. Ik weet wel niet of het daar aan ligt want toen mensen vroeger een brief opstuurden, belden ze meestal ook heel snel om te vragen of we hun brief ontvangen hebben. Nu krijgen we een telefoon om te vragen of we hun mail hebben gelezen.

Denkt u dat e-communicatie zou kunnen leiden tot een daling van kwaliteit of meer fouten?

Ik denk dat niet. Het juist hetzelfde of je het met de post verstuurt of met email.

Sommige respondenten hebben mij verteld dat alles nu korter wordt door elektronische communicatie en alles niet grondig nagelezen wordt. Dat is dan volgens hen dat er een daling kan zijn van kwaliteit.

Ik denk dat dat een beetje aan henzelf ligt. Wij schrijven nog altijd onze brieven uit en die worden per email verstuurd. Je gaat uw mail of brief niet korter maken. Misschien is het systeem belangrijk. Wij maken geen mails. Wij maken brieven en versturen die per mail. Misschien dat dit een verschil maakt, dat weet ik niet. Ik merk wel dat jongere confraters al meer zaken op mail zetten, maar ik heb nog altijd niet gemerkt dat ze korter zijn.

Ok, dit is ongeveer alles wat ik momenteel moet weten. Bedankt voor uw tijd.

Graag gedaan. Wat doet je soms als opleiding?

Ik volg economie, beleidsmanagement op uhasselt. Enkel nog mijn thesis en ik ben klaar. Ik had niet verwacht dat de advocaten in het algemeen zo pro procesvoering ging zijn.

Het is de toekomst ook hé. Ik heb onlangs nog wat extra info opgezocht over dat project tussen Hasselt en Antwerpen waar je kunt gaan pleiten via de computer of via..hoe noemen ze dat weer? Dat is dat speciaal systeem dat je in Hasselt kunt gaan pleiten en bij de rechters in Antwerpen zitten.

Ah u bedoelt videoconferencing?

Ja videoconferencing daar. Voor sommige dingen vind ik dat echt wel nuttig. Voor sommige dingen niet. Voor sommige zaken mag het niet gebruikt worden.

Voor welke dingen mag het niet gebruikt worden?

Ik doe nogal veel jeugdrecht en familierecht en daar vind ik dat het niet kan.

Hoe bedoelt u? Waarom niet?

Omdat wanneer je bij de rechter zit de lichaamstaal ook belangrijk is en dat valt voor een stuk weg in dit systeem, wat heel belangrijk is. Als het over personen gaat is het belangrijk om te zien hoe iemand reageert wanneer je samen met die persoon in één ruimte zit. Bijvoorbeeld :als ik contact wil hebben met een cliënt, is het soms plezanter en beter om daar rechtstreeks mee te kunnen praten dan bijvoorbeeld via skype. Terwijl skype natuurlijk een hulpmiddel kan zijn in sommige gevallen. Bij handelszaken en burgerlijke zaken kan dit perfect wel gebruikt worden.

Wat als u voor elektronische communicatie zelf speciale software moet aankopen. Zou u daar bereid toe zijn of eerder zeggen van: vergeet het?

Dan blijf ik liever werken zoals het nu is en hopen dat de software die we nu hebben, we werken met pakketten zoals toga, zichzelf gaat aanpassen. We betalen daar meer dan genoeg aan om niet nog eens bovenop te moeten betalen.

Zou elektronische procesvoering later leiden tot een grotere kostenbesparing denkt u? Want als je alles nu nog op papier gaat bijhouden en dubbel werk moet doen, zal dat een impact hebben of de effect op de kosten?

Ik denk niet dat het veel kosten gaat geven. Veel van mijn confraters zijn nu ook in de clouds met al hun dossiers en elektronische dingen. Dat vind ik soms riskant. Dat is misschien ook mijn generatie. Ik ben daar ook niet voor te vinden want stel dat uw computer uitvalt, dan heb je niks niet meer. Stel: morgen valt het internet uit, dan zou ik er niet aan kunnen, aan mijn cloud. Terwijl als ik hier werk, kan ik nog altijd blijven werken. ik kan niet mijn mails versturen, maar ik kan verder werken.

Ah ja, daardoor zal het waarschijnlijk zijn dat de meeste respondenten nog steeds werken met een papieren dossier. Denkt u ook dat het eventueel onveiliger kan zijn?

Hier zullen ze waarschijnlijk minder snel hacken. Wij zijn enkel een klein advocatenkantoor. Maar wanneer men in een Cloud en server van een grote zoals toga zit, dat raakt men direct duizenden advocaten. Dit is natuurlijk interessanter voor een hacker dan een klein kantoor.

Interview Meester Ans Leysen – 5 augustus 2015

Uitleg elektronisch procesvoering.

Voor we beginnen zou ik graag uw mening willen weten over elektronische procesvoering. Bent u een voorstander of bent u eerder terughoudend?

Ik ben absoluut een voorstander daarvan want het huidige systeem is nog altijd archaïsch. Elke vooruitgang dat daarin gemaakt kan worden is een enorme stap vooruit. Er zijn van tijd conclusies die niet op afstand neergelegd mogen worden en dat we daar naar toe moeten rijden om het daar neer te leggen en nu mogen ze het al faxen denk ik maar nog zelfs nog niet door mailen. Je kunt het wel zelf afprinten maar ik heb er zelf nog niet mee gewerkt dus

Ah, ik dacht dat je bij het hof van beroep het wel kon doormailen of op zijn minst elektronisch kon doesturen?

Dat zou ik eens moeten zien...eigenlijk zou je beter iemand van het secretariaat moeten ondervragen want die zouden er veel meer van weten wat elektronisch mag en niet.

Ja ok dat...is voor een andere keer. Euhm uit de vragen van de respondenten blijkt dat de meerderheid een voorstander is van elektronische procesvoering, maar dat de meesten wel twijfels hebben over de betrouwbaarheid van het systeem, namelijk in verband met de privacy en beveiliging. Bent u ook van deze mening?

Wij zitten hier sinds 2011 en daarvoor maakten wij deel uit van een groter kantoor waarvan we zijn afgesplitst, wij zijn dan ook aan het twijfelen geweest met welk software systeem we verder zouden werken. vroeger maakten wij gebruik van...ik ben de naam vergeten...nu werken we met Cicero en de opvolger van het oude systeem was Chleos alleszins. Dat systeem waarmee we vroeger mee werkten konden we niet meer overzetten en Chleos werkt met zo in een Cloud systeem en daar hadden wij toch wel nog wat vragen bij waardoor wij op den duur toch beslist hebben om daar niet meer mee te werken. Als er problemen waren met Chleos ofzo dan wat gebeurt er dan met onze gegevens die wij dan niet meer in handen hebben? Daarom dat we geopteerd hebben voor een ander systeem.

Dus jullie werken dan met een eigen software systeem als ik het goed begrepen heb?

Ja Cicero is een bekend systeem waar alles gewoon opgeslagen wordt in onze server in niet in een Cloud.

Zodat wanneer bijvoorbeeld het internet dan uitvalt, zodat je nog altijd kunt verder werken ?

Ja ongeveer maar we hebben er ook nog altijd ons internet voor nodig hoor. Ik weet niet ongeveer hoe het werkt. Het is wel alleszins zo dat wij de enigsten zijn die er aan kunnen en niet zomaar iemand anders.

Het eerste gedeelte van procesvoering is elektronisch dossier. Uit de resultaten van mijn enquête blijkt dat 90% van de advocaten nog steeds een papieren dossier zouden bijhouden, ook al hebben ze een elektronisch alternatief. Mijn vraag luidt: misschien bent u ook zo van mening, waarom er volgens u zoveel advocaten zijn die nog steeds zo zouden willen werken?

Omdat volstrekt elektronisch alternatief mij niet correct lijkt. Je hebt heel veel bouwzaken met bouwplannen en dergelijke en daar is het nog mogelijk om die op een fatsoenlijke manier te gaan inscannen zo dat je daar een duidelijk zicht op hebt. Ik denk ook dat het een kwestie van gewoonte is want verzekeringsmaatschappijen zijn het ondertussen wel gewoon om elektronisch te werken en ik denk dat het heel eufemistisch een omschakeling zou moeten zijn van gewoonte. Toch denk ik dat het gemakkelijk kan zijn om er gewoon even in te bladeren en er ondertussen mee te werken, maar zeker qua archiveren gaan we zeker toch stilletjes aan elektronisch gaan opslagen. Het is wel eventjes een kost dat je moet maken maar wij hebben hier bijvoorbeeld ruimte te kort en dat is onder meer omdat heel ons bovenverdieping het archief is. Het een weegt op tegenover het andere en ik denk toch dat we op termijn gaan overschakelen naar elektronisch archiveren

Een vaak gehoorde opmerking bij elektronisch dossier is dat het kan leiden tot een daling van kwaliteit van het dossier en de documenten. Bent u hiermee akkoord?

Ik weet wel bijvoorbeeld bij verzekeringsmaatschappijen dat je af en toe voorhebt dat daar foto's van die voertuigen waren die gescand zijn geweest die misgelopen zijn (verdwenen of onduidelijk). Dan is het natuurlijk wel vervelend dat er daar geen papieren versie is van terug te vinden, zodat op die manier behandeld kan worden. Maar nogmaals: ik denk dat het vooral een kwestie van gewoonte is en typisch bij advocatuur is dat ze vaak bij hun gewoontes blijven plakken en ik dat het moeilijk is om die overgang te maken en op een ander manier te werken.

Zou het ook niet handiger zijn om elektronisch te werken dan via papier of vindt u dat u beter kan werken via papier dan via een scherm?

Het zal vooral uitzoeken zijn hoe je het moet doen. Ik hou zelf ook niet van nieuwe zaken gewoon te worden en dergelijke en ik denk dat dat het vooral is wat tegenhoudt.

Een aantal respondenten heeft via de vragenlijst vermeld dat ze meer taken zullen hebben wanneer het elektronische dossier wordt geïmplementeerd, omdat ze dan taken zullen moeten uitvoeren die normaal gezien hun secretariaat doet. Bent u akkoord met hun vrees?

Nee, ik geef praktisch alles door aan het secretariaat en zij sturen het door. Het is daarmee dat ik ook niet honderd procent weet hoe elke griffie werkt. Ik denk dat het gewoon een kwestie is van vertrouwen in uw secretariaat en dat je een goede secretaresse hebt. Ik merk dikwijls met andere advocaten kantoren dat sommigen meer zelf doen omdat ze geen of onvoldoende vertrouwen hebben in hun secretariaat. Ik denk dat secretariaat een grote en belangrijke investering is, zorgen dat je mensen hebt waarop je kunt vertrouwen en perfect elektronische zaken kunt aan doorgeven. Ik werk zelf nog heel weinig met de computer omdat ik zelf nog heel veel uitschrijf op papier maar de afhandeling gebeurt op het secretariaat.

Dus het zou geen grote impact hebben denkt u?

Nee, ik denk dat het voor het secretariaat gemakkelijker zal zijn en op de duur alles overzichtelijker zal blijven. Ik ben zelf niet de meest ordelijke en mijn papieren steken meestal niet in de juiste volgorde, maar als je op de computer gaat zien steken ze wel meestal in de juiste volgorde,

Wie denkt u die het meeste voordelen zal hebben met het elektronisch dossier: advocaten (secretariaat), griffiers, magistraten of cliënten?

Daar heb ik eigenlijk geen flauw idee van

Wat zou het grootste voordeel voor advocaten zelf zijn wanneer er gewerkt wordt met een elektronisch dossier?

Het gaat sneller alleszins en voor ons vooral dat je niet meer die verplaatsing moet maken of niet meer moet werken met faxen die van tijd tot tijd mis gaan.

Het volgend gedeelte van elektronische procesvoering is het elektronisch indienen van processtukken. Dit werd in mijn vragenlijst ondervraagd aan de hand van een praktijkvoorbeeld, namelijk e-Deposit bij het Hof van Beroep van Antwerpen. Heeft u zelf ooit gebruikt gemaakt van het systeem?

Ik heb er geen opmerkingen over gehad van het secretariaat. Het is voor ons zelf gemakkelijker dat we niet speciaal ervoor moeten oprijden en stukkenbundels afgeven. Van hier (Herentals) naar Antwerpen is tegenwoordig niet meer zo simpel dus het is gemakkelijker om het elektronisch in te dienen. Ik weet dat het secretariaat hier absoluut een voorstander van is om het op die manier te kunnen doen.

Uit de resultaten van mijn vragenlijst blijkt het dat bijna de meerderheid van de respondenten nog steeds traditioneel hun stukken zou indienen, ook al konden ze het elektronisch indienen. Dat resultaat

verbaast mij toch een beetje. Weet u misschien waarom bepaalde advocaten nog steeds zouden doorfaxen of verzenden via de post of zelf indienen?

Misschien omdat ze het niet vertrouwen, misschien dat ze het liever neerleggen bij de griffie want daar krijgen ze dan een stempel dat ze hebben ingediend maar dat is ook geen zekerheid want soms zegt de griffie dat de stempel geen bewijs is dat ze de stukken hebben ingediend. Ik neem aan dat je bij e-Deposit effectief kunt zien ofdat je het hebt ingediend. Misschien is het vooral de oudere generatie die daar nogal negatief over zijn. Als je dat handmatig moet indienen is dat dikwijls, ook al laat je een stagair het doen, absurd dat je naar de rechtbank moet gaan om het gewoon te gaan neerleggen.

Denkt u misschien dat door het elektronisch indienen er meer fouten kunnen gebeuren dat traditioneel?

Ik denk niet dat dat uitmaakt.

Hetzelfde bij elektronisch dossier: wie denkt u wie het meeste baat heeft bij elektronisch indienen?

Ik neem aan advocaten en secretariaat omdat dat kostenbesparend werkt.

Laatste gedeelte is het elektronisch communicatie. Bent u al zelf regelmatig gevraagd geweest door uw cliënten om elektronisch te communiceren?

Het gebeurt wel dikwijls dat we gevraagd worden om via mail te communiceren en niet gewoon via post.

Vind u dit systeem beter of heeft het toch enkele nadelen?

Op zich werkt het wel beter. Het is sneller en handiger. Goh nadelen. Voor de cliënt heeft het geen nadelen denk ik en voor ons ja...vergeleken met vroeger waar ze alles verzamelden wat ze wouden weten gaan ze ons constant nu lastig vallen wat ze willen weten met bijkomende vragen. Wij werken allemaal hier met een privé émail adres, maar vragen allemaal om hun mails naar de algemene info te sturen zodat het direct aan de juiste dossiers gelinkt wordt. Ze weten ook wel wat mijn persoonlijk email adres is maar als de mails boven bij mij aankomen en ik heb het dossier niet onmiddellijk bij mij dan durft er ook wel wat verloren gaan in mijn mails. Dus ik heb het liever dat het hier terecht komt in het secretariaat en zij het dossier aan mij kunnen geven. Want nadeel daarvan is dat je op de duur mails aankrijgt en vergeet af te drukken en in het dossier te steken, zo gaan er dan zaken verloren en is het onduidelijk wat er wel en niet gecommuniceerd is geweest.

Een vaak gehoord tegenargument bij elektronische communicatie is dat ze daardoor vaker en sneller zullen moeten antwoorden, waardoor het zou kunnen leiden tot een daling van kwaliteit en meer fouten. Denkt u dat dit in de toekomst zal leiden tot grote problemen?

Wij proberen zelf onze antwoorden in het juridisch software op te stellen, waardoor het als een brief in bijlage wordt opgestuurd, want ik heb ook het gevoel dat als je gewoon los op een mail gaat antwoorden, dat je misschien dan sneller antwoord zonder na te denken. Terwijl als je een brief typt je ervoor gaat zorgen dat er een structuur in wordt opgebouwd en er verder in gaat nadenken.

Het hangt dus echt af van advocaat tot advocaat op hun manier van werken?

Ik denk dat wel. Ik denk ook dat er zijn die perfect rechtstreeks kunnen antwoorden zonder in te moeten boeten aan hun kwaliteit.

Interview Meester Beckers René – 5 augustus 2015

Uitleg doel thesis

Weet u wat elektronische procesvoering effectief inhoudt of heeft u het liever dat ik het vlug eens uitleg?

Ja het feit dat procesdurestukken en gerechtsbrieven in de toekomst allemaal via het elektronisch netwerk zullen worden opgestuurd. Dat er interne en externe communicatie zal zijn aan de hand van de Phenix wet. En nu dat we werken met e-Deposit waarbij je ook verzoekschriften elektronisch kunt indienen. Verder gaat mijn kennis niet.

U slaat ongeveer de nagel op de kop. Enkel mist u nog het implementeren van een elektronisch dossier.

Wat is uw opinie over elektronische procesvoering in het algemeen?

Dat zal veel tijd besparen. Het is vooral gemakkelijk. Je moet niet meer voor vier uur op de griffie zijn, je kunt het ook daarna indienen. Je zit met minder papieren. Tegenwoordig houd je alles elektronisch bij met het inscannen en dergelijke. Volgens mij is het toch een tijdsbesparing.

De meerderheid van de respondenten blijken ook voor elektronische procesvoering te zijn, maar toch vrezen er veel voor beveiliging en privacy. Bent u ook van die mening?

Ja als het vastloopt en uw stukken en conclusies zijn niet op tijd binnen, dan zit je wel met een probleem. Vergeleken als je het zelf op de griffie aflegt en ze stempelen het af, dan zijt ge wel zeker. Maar als je het indient en er loopt ergens iets fout, dan kan je achteraf met problemen zitten. Ik begrijp wel dat advocaten daar over denken dat het een probleem zou kunnen zijn. Of dat de gegevens van hun cliënten die ze verdedigen niet geweten mogen zijn of niet zomaar in het openbaar mogen komen. Dat is begrijpelijk waarom het een probleem kan zijn en dat de advocaten bedenkingen maken over het systeem.

denkt u dat het een groot probleem kan worden?

Ik denk dat de mensen die er mee bezig zijn er toch wel voor zullen zorgen dat die kans dat het ooit zal gebeuren zo klein mogelijk is,

Ok. Zoals ik al zei is een van de onderdelen van elektronische procesvoering het implementeren van een elektronisch dossier. Uit de resultaten van mijn vragenlijst blijkt het dan 90% van de advocaten nog steeds een papieren dossier zou bijhouden, ook al hebben ze een perfect elektronisch alternatief bij de hand. Mijn vraag is: waarom zijn advocaten nog steeds zo favorabel ten opzichte van papieren dossiers?

Ik denk dat dat nog altijd niet ingeburgerd is. Zoals hier, is het ons secretariaat dat er vooral mee werkt maar ikzelf eigenlijk nog niet. Ik denk dat het over een paar jaar anders zal zijn en men dan zal moeten evalueren of dat iedereen het gewoon is.

Denkt u dat de impact groot gaat zijn voor de advocaten? Of misschien voor hun secretariaat? Want ik heb ondertussen al een aantal interviews afgelegd en de meesten zeggen dat voor hen zelf het maar minimaal gaat zijn.

Ja inderdaad, ik denk dat het vooral gaat afhangen. In grotere kantoren gaat het inderdaad meer voor het secretariaat zijn dat ermee bezig is maar advocaten die alleen werken zullen het voornamelijk zelf moeten doen. Vooral voor het secretariaat zal het een tijdsbesparing worden.

Veel respondenten denken dat elektronisch dossiers zal leiden tot een daling van kwaliteit. gaat u hiermee akkoord?

Goh nee...ik zou er eigenlijk niet op kunnen antwoorden waarom de kwaliteit zou verminderen want op zich is het hetzelfde of je nu op papier afgeeft of elektronisch doorstuurt. Ik kan er mij niet in vinden dat het zou leiden tot een daling van kwaliteit.

Een aantal respondenten heeft via de vragenlijst vermeld dat ze meer taken zullen hebben wanneer het elektronische dossier wordt geïmplementeerd, omdat ze dan taken zullen moeten uitvoeren die normaal gezien hun secretariaat doet. Bent u akkoord met hun vrees?

Nee, hier wordt al die zaken nog steeds gedaan door ons secretariaat. Ik niet zozeer maar meester Beckers hier (advocaat op het kantoor aldaar) geeft het werk aan het secretariaat en die doen het voor hem. Wij (de advocaten) komen er in principe heel weinig mee in aanraking dus ik denk dat het secretariaat nog altijd die taken zal uitvoeren. Het hangt natuurlijk van af van de grootte van het kantoor, maar hier zal het nog altijd bij het secretariaat blijven.

Dus elektronische procesvoering is in het algemeen dan een grotere pluspunt voor het secretariaat?

Ja

Wie heeft de meeste baat bij het elektronisch dossier dan? Advocaten (of eerder hun secretariaat), griffiers, magistraten of cliënten?

Ik denk de griffiers en het secretariaat. De griffiers gaat minder papier moeten verwerken en het zal iets vlotter verlopen voor hen, iets meer structuur. Plus de magistraten ook want ze als ze zelf een vonnis maken kunnen ze zelf een stuk nemen en plakken en moeten zij niet zitten overtypen of dergelijke. Dat op zich zal voor de magistraten ook gemakkelijker worden.

Denkt u dat met het nieuw systeem er minder fouten gemaakt zullen worden?

Ik denk dat het ongeveer hetzelfde zal blijven. Ik weet niet of dat een verkleining of vergroting van het probleem zal zijn. Ik denk dat het overal een beetje hetzelfde zal blijven.

Dus de fouten zullen vooral menselijk zijn en minder door de manier van werken?

Ja

Het volgende gedeelte is het indienen van processtukken. Dit werd gevraagd aan de hand van een praktijkvoorbeeld: e-Deposit. Heeft u ooit al met e-Deposit gewerkt?

Ikzelf nog niet. Het secretariaat hier doet alles daaromtrent.

In dit gedeelte is er een zeer opmerkelijk resultaat uit de bus gekomen. Hoewel de overgrote meerderheid voor het implementeren is van een gelijkaardig systeem zoals e-Deposit, zou bijna de helft nog steeds via de traditionele manier de stukken en conclusies neerleggen. Dit resultaat verbaast mij toch een beetje. Heeft u een eventuele verklaring waarom er toch nog zoveel advocaten een werkwijze blijven hanteren die zeer waarschijnlijk onnodig tijdrovend is?

Ik denk dat er nog veel advocaten zijn, zoals meester Beckers hier, die ondertussen al op leeftijd zijn gekomen. Ik denk dat er een grote groep advocaten, die een iets hogere leeftijd hebben, niet vertrouwd zijn met het elektronische systeem en het veel liever hebben om op papier in te dienen. Ik denk dat onze generatie dat dit al een ander verhaal is, maar we zitten nu met een groep die niet gewoon is om elektronisch te werken en zal blijven vasthangen aan papier.

Denkt u dat dit een probleem zal vormen bij het implementeren van elektronische procesvoering?

Ja momenteel kun je het nog steeds zo indienen hé maar als je in de toekomst enkel zo moet indienen, zal het toch leiden tot een schok. Zeker bij bijvoorbeeld meester Beckers, die zou niet weten hoe een computer werkt. Hij heeft wel een secretaris, maar als er mensen zijn die dat niet hebben dan denk ik toch wel dat je met een probleem zal zitten.

Is meester Beckers al eens gevraagd geweest om elektronisch te communiceren met zijn cliënten?

Dat doet het secretariaat voor hem

Het secretariaat doet dat allemaal voor hem?

Dat doen ze ja

Oei, mails sturen ook?

Jazeker

En bent u zelf al vaak gevraagd geweest om elektronisch te communiceren?

Ja ik mail wel met mijn cliënten. Ik probeer op dat vlak wel elektronisch te werken, het is ook gemakkelijker zo. Dus dat wel, maar wij zijn ook wel een andere generatie.

Vindt u dat elektronisch communiceren ook nadelen met zich meebrengt?

Cliënten antwoorden te snel. In een brief denken ze al wat langer na voordat ze het versturen maar een mail dat is al rap verzonden. Je krijgt dus ook heel veel nutteloze vragen terug. En je antwoordt ook al sneller, maar dan zit je al snel in een zinloze discussie verwickeld, die uiteindelijk totaal niet belangrijk is. Op dat vlak is de grens kleiner om te communiceren. Je gaat minder snel bellen of brieven sturen dan dat je een mail stuurt.

Denkt u dat elektronisch communiceren in de toekomst zal leiden tot problemen?

Goh problemen...nee want ik denk dat je voor u eigen ook regels zal maken. Je gaat daar zover in als je wilt dus ik denk niet dat het echt tot problemen zal leiden. Er zullen altijd moeilijkheden zijn, zowel zonder als met elektronische procesvoering. ik zie niet in....het is gewoon wennen en afspraken maken met zowel de cliënten als met jezelf.

Denkt u dat elektronisch procesvoering zal leiden tot een daling van kosten? Want de meeste zouden nog steeds blijven werken met papieren dossiers of nog veel traditioneel processtukken indienen.

Ik denk na verloop van tijd wanneer het goed op punt staat en als iedereen er mee vertrouwd is. Dan pas zullen de kosten dalen maar ik denk dat dat nog een tijdje zal duren.

Bepaalde respondenten vrezen dat ze door elektronisch communicatie dat ze sneller en vaker zullen moeten reageren, maar dat het ook zal leiden tot een daling van kwaliteit en meer fouten hierdoor. Deelt u ook deze mening?

Nee, of het elektronisch is of niet je moet nog altijd uw werk zorgvuldig doen. Wanneer er een andere manier van werken is, dan moet je jezelf maar aanpassen, maar ik vind niet dat het zou moeten leiden tot een daling van kwaliteit. je moet altijd kwaliteitsvol werken hé.

Laatste vraag, wie volgens u heeft de meeste baten?

Ik denk eigenlijk de griffie...en ook wel de cliënt omdat dan voor hen de kosten toch kunnen dalen. maar ik denk toch voornamelijk de griffie.

En waarom juist de griffie?

Ik denk dat het een werkvermindering voor hen zal zijn. nu moeten ze de papieren aanpakken en klasseren. Ik denk dat het geautomatiseerder en gemakkelijker kan gaan. Ik weet natuurlijk niet exact hoe het daar aan toe gaat.

Ja ik ook niet echt. Waarom ook de cliënten?

In de toekomst voor hen. Zorgen dat ze minder ervoor zullen moeten betalen. Want de advocaten zelf zullen vooral degenen zijn die alleen werken. in het begin zal het juist voor de advocaten meer tijd kosten.

Interview Martine Roex - 12 augustus 2015

Uitleg elektronisch procesvoering.

Voor we beginnen zou ik graag uw mening willen weten over elektronische procesvoering. Bent u een voorstander of bent u eerder terughoudend?

Ik ben zeker een voorstander van elektronische procesvoering. Ik denk dat het voor ons wel een aantal voordelen kan bieden. Iedereen weet wel, het is dan ook al vaak in de media geweest, dat er momenteel problemen zijn. Ik heb zelf niet veel ervaring met dit gedoe. Ik weet wel dat secretariaat hier al een aantal keer via dat systeem van Antwerpen gewerkt hebben en tot nu toe nog geen problemen mee hebben gehad.

De meerderheid van de respondenten blijken ook voor elektronische procesvoering te zijn, maar toch vrezen er veel voor beveiliging en privacy. Deelt u ook die mening?

Neen. Ik denk dat degene die hiervoor verantwoordelijk zijn er voor zullen zorgen dat alles voldoende beveiligd zal zijn. Nu we zijn wel een klein kantoor en ik denk niet dat er bij ons snel gehackt zal worden. Maar ik kan wel begrijpen waarom bepaalde advocaten van grotere kantoren toch wel een beetje zorgen maken. Zij zijn een grotere doelwit dan dat wij. Mijn grootste zorg is de onzekerheid die er nu heerst. Er is niet veel informatie over wat de gevolgen zijn mocht alles plots niet meer werken en welke garanties we hebben. Daarnaast weten we niet welke rechtbank met welk systeem werkt en of alle systemen in de toekomst op de zelfde manier zal verlopen.

Het eerste gedeelte van procesvoering is elektronisch dossier. Uit de resultaten van mijn enquête blijkt dat 90% van de advocaten nog steeds een papieren dossier zouden bijhouden, ook al hebben ze een elektronisch alternatief. Mijn vraag luidt: misschien bent u ook zo van mening, waarom er volgens u zoveel advocaten zijn die nog steeds zo zouden willen werken?

Omdat het niet altijd handiger is om elektronisch te werken. Bepaalde documenten kunnen heel moeilijk omgezet worden in een elektronische versie. Daarnaast vind ik het ook gevaarlijk om enkel elektronisch te werken. Het is altijd handig om een papieren dossier bij de hand te hebben. Ik ben het zelf gewoon om met papier te werken.

Een vaak gehoorde opmerking bij elektronisch dossier is dat het kan leiden tot een daling van kwaliteit van het dossier en de documenten. Bent u hiermee akkoord?

Nee, dat vind ik niet kloppen. Het is uiteindelijk aan de advocaat zelf om ervoor te zorgen dat de documenten aan kwaliteit niet inboeten. Daarnaast wordt er toch nu ook veel gewerkt met kopies en dergelijke? Waarom zou dan een elektronisch dossier slechter zijn? Met de huidige technologie zijn er genoeg alternatieven om ervoor te zorgen dat de documenten van hoge kwaliteit zijn.

Zou het ook niet handiger zijn om elektronisch te werken dan via papier of vindt u dat u beter kan werken via papier dan via een scherm?

Het zal vooral uitzoeken zijn hoe je het moet doen. Ik hou zelf ook niet van nieuwe zaken gewoon te worden en dergelijke en ik denk dat dat het vooral is wat tegenhoudt.

Een aantal respondenten heeft via de vragenlijst vermeld dat ze meer taken zullen hebben wanneer het elektronische dossier wordt geïmplementeerd, omdat ze dan taken zullen moeten uitvoeren die normaal gezien hun secretariaat doet. Bent u akkoord met hun vrees?

Momenteel doet de secretariaat nog de zelfde zaken als altijd. Ik zie niet in waarom dat zou veranderen

Dus eigenlijk is het vooral de secretariaat die de gevolgen van elektronische procesvoering zal ondervinden en niet zozeer de advocaten?

Dat denk ik wel ja. Ik bedoel...zoals ik al zei is het vooral ons secretariaat hier die er voornamelijk voor zorgt voor het indienen van stukken en dergelijke administratie.

Het volgend gedeelte van elektronische procesvoering is het elektronisch indienen van processtukken. Dit werd in mijn vragenlijst ondervraagd aan de hand van een praktijkvoorbeeld, namelijk e-Deposit bij het Hof van Beroep van Antwerpen. Heeft u zelf ooit gebruikt gemaakt van het systeem?

Ik heb er nog niet meer gewerkt, maar hier bij het secretariaat wel.

En heeft u misschien opmerkingen over e-Deposit?

Ik zou het niet kunnen zeggen, nee. Zoals ik al zei; ik heb geen ervaring met e-Deposit.

In dit gedeelte is er een zeer opmerkelijk resultaat uit de bus gekomen. Hoewel de overgrote meerderheid voor het implementeren is van een gelijkaardig systeem zoals e-Deposit, zou bijna de helft nog steeds via de traditionele manier de stukken en conclusies neerleggen. Dit resultaat verbaast mij toch een beetje. Heeft u een eventuele verklaring waarom er toch nog zoveel advocaten een werkwijze blijven hanteren die zeer waarschijnlijk onnodig tijdrovend is?

Het is ongeveer hetzelfde zoals hiervoor: ik denk dat het vooral een kwestie van gewoonte is. We zijn nog niet vertrouwd om via een nieuw systeem te werken en werken liever zoals we het gewoon zijn. Ik beseef wel dat het gemakkelijker is om elektronisch te werken, maar het is heeft gewoon wat tijd nodig om over te schakelen. Dat zal bij hun ook het geval zijn denk ik.

Denkt u misschien dat door het elektronisch indienen er meer fouten kunnen gebeuren dat traditioneel?

Dat denk ik niet nee. Het hang uiteindelijk af van het persoon zelf, zolang er maar voor gezorgd wordt als het systeem goed werkt.

Bijlage 4: Opmerkingen van respondenten over e-Deposit

In de vragenlijst werd er bij het tweede gedeelte een onderscheid gemaakt tussen respondenten die ooit gebruik gemaakt hebben van e-Deposit en de respondenten die er nooit mee gewerkt hebben. Aan de eerste categorie werd hun algemene opinie onderzocht aan de hand van verschillende stellingen. Daarna konden ze via een open vraag hun opmerkingen en suggesties over verbeteringen doorgeven. Die opmerkingen en suggesties worden nu verwerkt in dit gedeelte, om aan de geïnteresseerden de opinie van de respondenten mee te delen. Omdat dit gedeelte eerder gaat over technische aspecten van het systeem, zullen de opmerkingen gewoon opgesomd worden.

De algemene opinie van de respondenten is positief tegenover e-Deposit. Dit bleek al eerder uit de resultaten van de stellingen. Vele vinden dan ook dat het uitgebreid zou moeten worden. Zo zouden ook alle procedurestukken en briefverkeer via een gelijkaardig systeem uitgewisseld moeten worden en zouden er meer rechtbanken en hoven er gebruik van moeten maken. Toch zijn er een aantal punten die volgens de respondenten verbeterd kunnen worden. Er is volgens hun momenteel een te grote versnippering door de verschillende gelijkaardige projecten. Volgens sommige respondenten biedt het systeem bij de Raad van Staten meer voordelen dan e-Deposit. Zo is het mogelijk om bij de Raad van Staten om meer stukken neer te leggen en zou de werking gebruiksvriendelijker zijn. Ook is het bij e-Deposit niet duidelijk in welke hoedanigheid de stukken neergelegd worden. In theorie zouden de stukken dan neergelegd kunnen worden door niet-advocaten. Daarnaast is het onduidelijk of het toegelaten is om ook na 16:00 stukken geüpload kunnen worden. De deadline zou afhangen van voorzitter tot voorzitter en is het dus onduidelijk voor welke griffie het wel of niet toegestaan is. Er moet dan een duidelijk regel komen die zou gelden voor alle hoven en rechtbanken, met als deadline middernacht en niet 16:00. Hierdoor zouden de advocaten meer ruimte krijgen om te werken en te plannen. Een volgend punt die bepaalde respondenten graag in de toekomst aan e-Deposit gekoppeld zien worden, is het automatisch meedelen aan alle procespartijen wanneer de confraters iets hebben neergelegd. Een gelijkaardig systeem zoals bij de Raad van Staten dus.

Als laatste vinden bepaalde respondenten dat e-Deposit te veel formaliteiten heeft die het onnodig ingewikkeld maken. Zo vond een respondent het een beetje amateuristisch om eerst de conclusie te moeten afdrukken om het daarna terug in te scannen. Dit zou dan leiden tot twee problemen, namelijk kwaliteitsverlies en de risico dat niet alle pagina's gescand zijn. Dezelfde respondent vroeg zich af of het niet eenvoudiger zou zijn dat de advocaat zijn gescande handtekening eerst toevoegt aan zijn conclusie in het document en dan vervolgens het afdrukt in .pdf. Deze zou hij dan aanleveren aan het secretariaat, die het upload en meedeelt. Maar hiervoor zou er dan eerst meer duidelijkheid moeten komen over elektronische handtekening in dit soort van neerleggen. Uiteindelijk moeten er minder stappen komen, waardoor de oudere confraters gemakkelijker mee overweg kunnen.

Als laatste waren er ook een paar technische problemen met het systeem. Bij bepaalde respondenten blijkt het systeem regelmatig plat te liggen, waardoor ze moeilijk controle hebben over hun timing. Daarnaast hebben velen problemen met het raadplegen van stukken die neergelegd zijn geweest. Het systeem zou ook niet gebruiksvriendelijk zijn voor advocaten met een Apple computer en gebruikers van

Outlook hebben er gelijkaardige problemen mee. Wanneer de bevestigingsmail via Outlook wordt geopend, loopt het systeem vast. Hierdoor wordt het onmogelijk om de bevestiging af te drukken. Als laatste blijkt het bij sommigen dat het uploaden van de stukken via e-Deposit veel te traag verloopt en vaak heel lang moeten wachten voordat ze verder kunnen werken.

Auteursrechtelijke overeenkomst

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:

Percepties van Vlaamse advocaten inzake elektronische procesvoering

Richting: **master in de toegepaste economische wetenschappen-beleidsmanagement**

Jaar: **2015**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Voor akkoord,

Adriansens, Roel

Datum: **22/08/2015**